

Анатоль Камінський

ВАСИЛЬ ОХРИМОВИЧ

Біографічний нарис

Анатоль Камінський

ВАСИЛЬ ОХРИМОВИЧ

Біографічний нарис

З передмовою Мирослава Прокопа

706701

**Видання Політичної Ради
Організації Українських Націоналістів
за кордоном (ПР ОУНз)
і Середовища УГВР**

ISBN 0-921537-34-4

Торонто – Нью-Йорк – Лондон 1999

ПОДЯКА

Висловлюючи оцим подяку всім, хто допоміг мені у зібранні матеріалів про сл.п. Василя Охримовича, хочу ще окремо подякувати рідним Василя за цінні дані про славетний рід Охримовичів та родинні знимки, а саме: рідним сестрам Василя - паням Ірені Охримович-Сивко та Любі Охримович-Соколовській, які проживають в Миколаєві, що біля Львова, братовій Василя пані Ірені-Орисі Охримович, вдові по братові Юліянові (Нью-Джерсі,США) та братаничеві Василя д-рові Юліянові Залізняка (Рочестер,США), який займається історією та дослідженням родоводу Охримовичів.

Всім їм велике й сердечне спасибі.

Автор.

Василь Охримович
24.V.1914 - 19.V.1954
Розстріляний КГБ у Києві

ПЕРЕДМОВА

Неначе в доповненні до попередніх політологічних праць Анатолія Камінського, в яких об'єктом його досліджень є суспільні і політичні рухи та організації, їх мислення, стратегія і тактика, в тому числі також, а то й в першу чергу, українська політична думка в її історичному розвитку та дії українських організованих політичних сил, - в біографічному нарисі про Василя Охримовича автор зосереджує увагу на одній провідній постаті українського організованого революційно-визвольного руху, до речі, на постаті, досі порівняно мало відомій. В такому аспекті праця А.Камінського про Василя Охримовича є новаторською і повинна виповнити прогалину у вивченні не тільки історії й політичної думки організованого українського націоналістичного руху, але і його діячів першої половини ХХ століття аж до наших днів. Бо хоч, як сказано, в центрі цієї праці знаходиться Василь Охримович, автор веде розповідь про нього на канві подій, учасником яких був Охримович, а то й співтворцем, зокрема, програмових процесів в Організації Українських Націоналістів і в Закордонних Частинах ОУН на Заході у другій половині 1940-их років. На такому тлі автор дає змогу читачам ближче познайомитися з Василем Охримовичем та з іншими діячами того періоду і їх політичним довкіллям. І автор робить це на базі першоджерельних документів, серед них також свідчень самого Охримовича.

А втім, біографій, поготів, політичних біографій про діячів українського революційно-визвольного руху покоління В.Охримовича, у нас, загалом, майже немає, хіба що здебільшого довідкові інформації, зокрема, в регіональних збірниках, притому майже виключно із західних областей України, передусім, з Галичини. А чейже тут йдеться про молоде українське покоління, яке відіграло важливу роль в історії України ХХ століття. Люди того покоління приходили до політичної свідомості і активізувалися в громадській праці

на переломі 20-30-их років. У 30-их роках і пізніше вони у вирішальній мірі творили організовані кадри українського протипольського, протинімецького і протибільшовицького визвольного підпілля під час окупацій і в роки війни. У порівнянні з ними, люди у нас набагато більше знають про їхніх батьків чи попередників, отже, про вояків чи політичних діячів УНР чи ЗУНР. Безперечно, більше відомо про молодших від них людей - діячів українського руху опору в Україні 1960-их років і наступних десятиліть, зокрема, про діячів гельсінкського періоду.

Авторові пощастило зібрати доволі детальні дані про козацько-священничий рід Охримовичів від кінця XVIII століття і їх шлях з Наддніпрянщини в Галичину, куди прямувала частина козаків після того як цариця Катерина знищила Запорозьку Січ. Так, отже, нащадок роду Охримовичів, греко-католицький священник о. Остап Охримович був батьком Василя, а сам Василь виростав у колі сімох братів і сестер. Треба відзначити, що всі вони, хоч молодші від нього, брали участь в організованому визвольному русі і майже всі були репресовані окупантами.

А.Камінський розповідає про те, як Василь, що народився у 1914 році, пройшов уже в ранній молодості окремі щаблі розвитку і громадської активності людей його покоління в умовах польської окупації, отже, арешт за членство в УВО вже на шкільній лавці, викинення з державної гімназії, тому він мусів завершувати середню освіту в духовній семінарії, далі чергові арешти, ув'язнення в польському концтаборі в Березі Картузській, врешті, черговий арешт, суд у 1938 р. і вирок - позбавлення волі на вісім років за приналежність до Організації Українських Націоналістів.

Розпад Польщі у вересні 1939 року приніс Охримовичеві волю, а після того, як Червона армія окупувала Західну Україну, він виїхав до Кракова, де тоді гуртувалося багато колишніх українських політичних в'язнів польських тюрем. Там він, після розколу в ОУН, в якому опинився по стороні фракції під проводом Степана Бандери і з доручення її Револьюційного Проводу виконував різні завдання політичного і громадського характеру, зокрема, був одним із співорганізаторів Українського Національного Комітету в Кракові, який постав навесні 1941 р. з ініціативи згаданого Проводу. Охримович був також учасником Другого Великого Збору ОУН, що відбувся у Кракові в квітні

1941 р., брав участь в засіданнях його програмової комісії і, таким чином, мав вплив на формування деяких постанов того Збору.

У червні 1941 року Охримович повернувся на Батьківщину і впродовж наступних трьох років німецької окупації України працював у протинацистському підпіллі. Ті роки були для нього, як і для багатьох інших учасників організованої визвольної боротьби, роками не лише великих випробувань, але й росту. Як член Проводу ОУН, Охримович відповідав у першу чергу за ділянку політичної інформації і зв'язків з політичними колами колишніх політичних партій і громадських діячів, які співпрацювали з визвольним підпіллям, а також з діячами інших народів, які вели боротьбу проти німецьких окупантів. Від червня до вересня 1943 року Охримович був головою Крайової Екзекутиви ОУН в західних областях України. Він брав також участь в усіх трьох конференціях ОУН - у 1941, 1942 і 1943 роках і в III Надзвичайному Великому Зборі ОУН в серпні 1943 р., врешті, був співорганізатором Української Головної Визвольної Ради.

Виконуючи ці різногранні обов'язки, Охримович особливу увагу присвячував питанням програми ОУН. Цікаве явище. Про необхідність програмової перебудови в ОУН, пристосування її програми до потреб народу говорили під час німецької окупації України вже восени 1941 р., в першу чергу члени похідних груп ОУН і загалом ті, хто довше або коротше працював у підпіллі на Наддніпрянщині, отже, відчували мислення і прагнення тамтешніх українців. Охримович знав про ці проблеми тільки від інших, бо весь час працював у підпіллі в західних областях, передусім, в Галичині. Проте, як людина глибокого мислення, він швидко усвідомив історичне значення програмових перемін щодо дальшої ролі ОУН в боротьбі українського народу за незалежність. Тому коли у 1944 р. він, разом з групою інших провідних членів ОУН і УГВР, одержав доручення від Проводу ОУН і Президії УГВР виїхати на Захід і там інформувати світ про визвольну боротьбу в Україні, отже, і про її програму, Охримович став одним з найпослідовніших оборонців крайових позицій ОУН, її демократизації. Вони змагали до того, щоб проведену в Україні програмову і структурну перебудову прийняли також Закордонні Частини ОУН і, таким чином, досягти програмової і організаційної єдності материка і закордону.

На жаль, незабаром виявилось, що важливості програмових перемін в ОУН в Україні під час німецької окупації не були готові усвідомити окремі провідні члени ОУН, які сиділи в німецьких концентраційних таборах і вийшли на волю після поразки Німеччини. Вони не брали до уваги важкого шляху, який пройшла ОУН під час німецької окупації в кадрово-організаційному і програмовому відношеннях, зокрема, великих втрат, які ОУН принесли масові арешти гестапом у вересні 1941 р. і пізніше, і які прийшли тільки два роки після погрому, вчиненого органами НКВД в західних областях України, себто у 1939-1941 рр. А Наддніпрянщину вони погромили вже до того часу.

Незалежно від того, Провід ОУН, який очолив Микола Лебедь після того як гестапо арештувало Ярослава Стецька, а згодом Бандеру, відносно швидко опанував ситуацію, відбудував членську мережу не тільки в західних областях, але майже в усіх інших, організував видання підпільної літератури, в офіційних публікаціях закликав народ до боротьби проти німецьких окупантів, а також проти московських комуністів, словом, ми йшли під гаслом боротьби "проти Гітлера і Сталіна".

Чітка антиокупантська програма приєднувала Організації народні маси Наддніпрянщини і забезпечувала їхню підтримку. Однак, пройшовши важку школу більшовицької політики брехні і обману, вони не задовольнялися загальним гаслом боротьби за незалежну державу. Вони хотіли знати, про яку державу йдеться, з яким соціальним ладом і державним устроєм, на яких принципах має бути побудоване народне господарство тощо.

Якщо йдеться про економіку, то постанови всіх тогочасних конгресів і Великих Зборів ОУН пропонували в загальному сприйнятливі розв'язки, себто як у постановах Першого Конгресу з 1929 р., "співпрацю держави, кооперації і приватного капіталу", відкидали дикий капіталізм і тоталітарний комуністичний колективізм, хоч деталей не з'ясовували.

Натомість наскрізь незадовільними для народних мас України виявилися постанови попередніх конгресів ОУН в питаннях державного устрою і політичних прав громадян, особливо питання місця людини в державі і місця самої ОУН як провідної політичної сили, отже, наприклад, постанова про те, що ОУН діятиме на засадах "надпартійності і монократизму" і буде "змагати до опанування української

національної дійсності на всіх українських землях", як це передбачав Перший Конгрес ОУН з 1929 року, або "на засадах одної політичної організації провідного активу", як це записано у постановах Другого Великого Збору ОУН з 1941 р., бо одне і друге нагадувало дуже роль КПРС як "керівної і спрямовуючої" партії, під контролем якої громадяни України прожили до того часу понад два десятиліття. Тому такі претензії ОУН на особливе місце в суспільстві довелося усувати з її програми, так само як непридатним виявилось гасло "Україна для українців", хоч у принципі правильне, як наприклад, правильне видається гасло "Франція для французів", а, проте, для України непридатне в той час, коли в ній чверть населення становлять неукраїнці.

Таким чином, в умовах боротьби проти німецьких окупантів і напередодні повторного більшовицького поневолення, ОУН старалася відповісти на всі контroversійні (в очах її громадян) питання, а висловом того стали постанови III Надзвичайного Великого Збору ОУН, що відбувся в серпні 1943 р., які, з історичної точки зору, почали новий період у розвитку цієї організації, відкрили для неї шлях до перебудови від організації інтегрального тоталітарного націоналізму у формацію демократичного типу. Дальшим завершенням того розвитку стали внесені Проводом в ОУН в Україні у червні 1950 року "уточнення і доповнення до програмових постанов Третього Надзвичайного Великого Збору Організації Українських Націоналістів".

Разом з еволюцією у програмі, під час німецької окупації прийшли в ОУН також зміни устроєво-функціонального порядку. Як згодом відзначено у вступі до програмових постанов Великого Збору ОУН в серпні 1943 р., життя "висунуло потреби зміни в самій організаційній структурі та в програмі Організації". Це сталося на нараді членів Проводу ОУН 13 травня 1943 р., на якій вирішено скасувати одноосібний пост "урядуючого провідника" ОУН, який посідав Микола Лебедь, а на його місце вибрано тричленну колегію Бюро Проводу, як органу, підзвітному цілому Проводові. Вирішено також поступово проводити принцип колегіального керівництва і демократизації на нижчих щаблях організаційної структури ОУН. Головою Бюро Проводу вибрано Романа Шухевича, членами - Зиновія Матлу і Дмитра Маївського. Вже у серпні 1943 року

Матла попав у руки гестапо, а на його місце вибрано Ростислава Волошина.

Зміна в найвищому керівництві ОУН була проведена незалежно від великих заслуг Лебеда як керівника організованого визвольного протинацистського підпілля. Після того як у вересні 1941 року гестапо вчинило погром ОУН, важко було уявити кращого кандидата на провідника серед збережених тоді на волі людей в ситуації, коли існувала серйозна небезпека принаймні хвилевого розгублення, або, з другого боку, непродуманих псевдореволюційних актів, коли треба було знову поставити ОУН на ноги, привести до дисципліни і бути в цьому послідовним, врешті, що дуже важливе, знайти жертвених і компетентних до праці людей. У всіх тих завданнях Лебедь виявився на висоті. Крім того, такий мандат він мав як другий заступник Бандери, який, як і Ярослав Стецько, вже був ув'язнений в німецькому концтаборі. Проте, з часом Організація росла "числом і змістом", на Волині та Поліссі поставала УПА, наявною ставала необхідність мобілізації все ширших кіл і кадрів, їх мілітаризації, на наших очах рух однієї революційної організації перетворювався в рух широких народних мас. Це вимагало колективних зусиль Проводу, переконувало про непридатність чи тільки невиваженість одноособового керівництва, штовхало в напрямі невідкладної перебудови. А в той же час Лебедь почав виявляти деякі авторитарні риси давнього типу. Це ще більше ускладнювало ситуацію в Проводі в міру того, як росли завдання і потреба колективного керівництва. В такій атмосфері прийшло солідарне рішення Проводу провести зміну, причому Роман Шухевич від імені всіх членів Проводу запропонував Лебедеві залишитися в складі Проводу. Коли він не погодився, одержав, після короткого відпочинку, доручення взяти на себе відповідальність за ведення зовнішньополітичної референтури Проводу ОУН, що він прийняв і виконував дуже успішно в Україні, а згодом на Заході.

Таким чином, проведена тоді зміна в керівництві ОУН і самого принципу вибору того керівництва не була ні в якому разі виявом якоїсь "палатної революції" проти особи Лебеда як людини. Це був вислід усвідомлення необхідності внести в керівні органи елементи обмеження влади засобами колегіальності. А передусім, це був вияв спротиву одноосібному керівництву. В існуючих тоді умовах такому

солідарному спротивові не міг протистояти ніякий інший потенційний кандидат на одноосібного провідника. Врешті я повинен наголосити, що тимчасове відсунення Лебеда від верховного керівництва в ОУН не було ні в якому разі результатом боротьби за владу. Як у свій час я писав про це ("Сучасність", число 1, 1976), на згаданому вище засіданні Проводу ОУН треба було довшого часу, щоб переконати Шухевича очолити Організацію. Він був свідомий великої відповідальності організованого визвольного підпілля в боротьбі проти двох мілітарних потуг - Німеччини і Советського Союзу і ще більше в ситуації, коли треба було враховувати неминучість повторної окупації України більшовиками.

Я згадував уже, що в другій половині 1940-х років Охримович та інші крайові делегати робили посилені зусилля для того, щоб програмові зміни, які сталися в ОУН в Україні, перейняли як свої також Закордонні Частини ОУН. Поставивши перед собою такі завдання, ті члени ОУН і УГВР зіткнулися з поглядами тих провідників ЗЧ ОУН, які опонували проти проведених в Україні змін. А йшлося тут, передусім, про самого Бандеру і його найближчих співробітників, які були ув'язнені в німецьких таборах під час війни, не мали, отже, змоги брати участі в підпільній боротьбі з німцями і, не будучи в Україні, не могли зустрітися з українцями на Батьківщині, зокрема, на Наддніпрянщині. Таким чином, не могли вони також відчуті необхідності ревізувати деякі постанови минулих конгресів ОУН, які в Україні видалися, як вже згадувано, рішуче непридатні, а то й шкідливі. А не переживши тих подій, провідники ЗЧ ОУН з підозрінням дивилися на програмові зміни, які сталися в Україні.

Вони, зокрема, закидали, що під час війни керівники ОУН в Україні вчинили "ухил вліво", поступаючись під тиском мас, які були виховані в комуністичній дійсності, і що, таким чином, ті провідники ОУН насправді відступили, а то й зрадили основні елементи ідеології і програми ОУН. Провідники ЗЧ ОУН уважали, що відмовлення ОУН від світоглядної уніформованості веде до її ослаблення, що критика окремих положень попередніх конгресів приводить до розладу, що відмова ОУН від виняткової ролі як однієї провідної політичної організації та політичний, як і світоглядний плюралізм і, загалом, демократизація в ОУН та запровадження принципу колегіального керівництва - все це,

мовляв, продиктоване бажанням приподобатися західним демократам тощо.

Оборонці крайових позицій доказували, що проведені в Україні реформи не є відступництвом від основних цілей організованого українського визвольного руху як руху, який бореться проти національного, політичного і соціального поневолення народу, за власну державну незалежність. Це було радше, казали вони, поверненням до джерел української політичної думки і діяльності, як вони формувалися на переломі XIX і XX століть. Рівночасно це було відкиненням принципів світоглядного уніформізму, монопартійності, вождизму, прагненням опанувати чи брати під контроль всі ділянки організованого життя народу, апіорної ксенофобії тощо, словом, явищ, які були і є чужими українській духовності, занесені в український визвольний рух з чужого поля і які притаманні ворожим нам тоталітарним системам - нацизму і комунізму. Тому їх треба було позбутися. І це ОУН зробила під час Другої світової війни.

Такі аргументи не переконували провідників ЗЧ ОУН. Щобільше, відкидаючи загалом доцільність програмових змін в ОУН, вони не сприймали також значення у визвольному процесі УГВР, як дійсного верховного політичного керівництва народу, в якому представлені діячі різних політичних напрямків. Вони хотіли бачити в ній радше інструмент в руках ОУН як найсильнішої політичної організації, а це суперечило самій політичній концепції УГВР, з'ясованій в основоположних актах УГВР, отже, в її Платформі, Універсалі та Устрої, а також, що особливо важливе, - в становищі Проводу ОУН і Головного Командування УПА, які ініціювали постановня УГВР як верховного керівництва організованих визвольних сил народу. Результатом такого ставлення провідників ЗЧ ОУН до УГВР було також їх намагання підпорядкувати собі його Закордонне Представництво, а разом з тим рейдуючі частини вояків УПА, які опинилися на Заході. Тільки так можна пояснити спроби Бандери давати доручення командирові одного відділу УПА майорові Петрові Байді, хоч це порушувало принцип підпорядкування вояків УПА установам УГВР, а не ОУН як однієї політичної організації. А це привело згодом до поділу між самими вояками УПА на дві комбатантські організації.

Бандеру вражало те, що під час його ув'язнення Третій Надзвичайний Великий Збір ОУН у 1943 році вибрав нове керівництво ОУН. Його не переконував аргумент, що тоді в Україні йшла боротьба проти німецьких окупантів, що в тій боротьбі брали участь тисячі членів і нечленів ОУН, що хтось мусів їх вести, а учасники Великого Збору не мали ніякої певності, чи Бандера, як й інші ув'язнені члени ОУН, вийдуть живими з воєнної завірюхи. Він заявляв, що все таки почуватися провідником ОУН, а це означало, що він не визнавав рішень Великого Збору ОУН як її найвищого органу, який, згідно з устроєм ОУН, має право вибирати керівні органи Організації. Це Бандера розумів і тому почав робити заходи перед Проводом ОУН в Україні у справі скликання наступного Великого Збору.

Немає сумніву, що негативне ставлення Бандери до рішень Великого Збору у справі керівних органів ОУН мало вплив також на таку саму його оцінку програмових змін, які той Збір схвалив, а також на його ставлення до концепції УГВР. Він відкидав програмові зміни не тільки тому, що вони начебто послаблювали силу революційної організації, але й тому, що він прагнув її далі очолювати. А.Камінський схоплює суть справи, коли в цьому контексті так пише про ставлення Бандери: "Ідейний і відданий Справі, він бачив однак ключ до всього у собі і у власній владі... він ідентифікував політичну боротьбу з боротьбою за особисту владу... це не була випадковість чи примховатість, а тверда віра в своє післанництво". В цьому водношенні - продовжує автор- Охримович "був повним антиподом до С.Бандери". Він боровся за програму ОУН, а не за своє місце в тій організації. А.Камінський робить такий висновок: "Два патріоти, два революціонери, але дві зовсім різні політичні ментальності та психологічно відмінні особистості".

А.Камінський посилається на оригінальні документи, що вказують на протестні акції, які Охримович вів проти порушень провідниками ЗЧ ОУН принципів, на яких були в Україні побудовані гармонійні взаємини між ОУН, УПА і УГВР, як складовими формаціями одного всенародного визвольного руху, їх тісна співпраця в обличчі страшного ворога, він переконував про шкідливість порушень тих взаємин, так само як нехтування постановами III Надзвичайного Великого Збору ОУН в питаннях програми ОУН, протестував проти "монопартійних аспірацій в питаннях державної влади". Не одержавши задовільної

відповіді, Охримович остаточно заявив про свій вихід з членства в ОУН. Проте і тоді він, як ідеаліст і людина, переконана у справедливості і важливості програмових змін в ОУН, вже в обличчі малих перспектив переконати опонентів, брав участь у спробах при круглих столах знайти порозуміння. З цією метою він виготовив проект платформи порозуміння, в якому ставив принципи і рішучі вимоги програмового порядку, але пропонував розглядати той проект тільки як "конспективно-орієнтаційний документ", значить, як підставу для дискусії в надії, що це відкриє дорогу до порозуміння.

Швидко, однак, виявилось, що такі сподівання не мали підстав. Ще під час двосторонніх розмов, з рамени ЗЧ ОУН велася широка агітація, обвинувачення оборонців крайових позицій в "диверсії", "розкладовій акції". Головного суддю ЗЧ ОУН, який був вибраний на свій пост на конференції Закордонного Центру ОУН, провідники ЗЧ ОУН викинули з Організації, а в кінці серпня 1948 року зібрали в таборі Міттенвальд конференцію ЗЧ ОУН, на яку запросили прихильних їм людей і там за готовим сценарієм засудили "диверсійну роботу" і поставили їх "поза рамки" ОУН. Крім того, використавши непередбаченість противника, довели до формального перехоплення ЗП УГВР. Правда, цей останній маневр виявився невдалим уже впродовж найближчих днів, так що ЗП УГВР назавжди залишилося поза контролею Проводу ЗЧ ОУН. В цьому, треба відзначити, велика заслуга Охримовича, який був одним з доповідачів на конференції в Міттенвальді і там виявив себе одним з найпослідовніших оборонців програми демократизації ОУН і незалежності УГВР та її Закордонного Представництва. Він твердо вірив у нову програму ОУН і не покидав надії на зміну становища в тих питаннях керівників ЗЧ ОУН. А в травні 1951 р. він добровільно повернувся в Україну, щоб там продовжувати боротьбу проти більшовицьких окупантів і одночасно, згідно з пропозицією Проводу ОУН в Україні, вияснити всі спірні питання, щоб Провід в Україні міг у цій справі прийняти власні рішення. Там він і загинув у боротьбі в 1954 році.

А.Камінський аналізує причини перемоги провідників ЗЧ ОУН на конференції в Міттенвальді та невдачі крайових делегатів Проводу ОУН з України і приходять до висновку, що суть справи в тому, що Бандера завжди мав ясний план і послідовно прямував до його здійснення, отже, до

політичної "ліквідації" опонентів, в той час як "опозиція" таких чітких планів не мала і на атаки відповідала радше "оборонно-реагуюче". Це правда. Але правда і те, що, як автор сам застерігає, "на еміграційному відтинку в Організації він (Бандера) мав усі шанси виграти", бо "більшість еміграційних кадрів ОУН, кацетників і некацетників, були на боці ЗЧ і С.Бандери особисто. Залишена під час війни формула "ОУН під проводом С.Бандери" і означення цілого руху як бандерівський, психологічно діяли і приносили відповідні політичні дивіденти незалежно від того, що він (Бандера) в період після 1941 року тим рухом і самою ОУН не керував".

Виходить, отже, що на форумі ЗЧ ОУН Бандера мав усі шанси виграти, незалежно від його планової, наступальної стратегії і тактики. Крім того, треба мати на увазі, що репрезентанти краю не ставили своїм завданням сперечатися з Бандерою чи, загалом, з керівниками ЗЧ ОУН, а спір за програму був для них накиненим, проте неминучим елементом, поскільки йшлося про те, щоб на заході у правдивому світлі показувати чужинцям, саме чужинцям, організований український визвольний рух на Рідних Землях, отже, також його політичний зміст - програму, його демократичний характер, старатися здобути для нього прихильників на Заході. А це, власне, те, заради чого Президія УГВР і Провід ОУН висилали туди своїх делегатів у 1944 р. Тільки вони і ми тоді турбувалися, передусім, чужинецьким світом, в якому в той час, як і згодом, дуже мало знали про визвольну боротьбу в Україні, а якщо і знали, то часто у викривленому дзеркалі, як, мовляв, рух колаборантський, майже фашистський, антидемократичний, екстремістський, який вислугувався перед нацистами, а далі служить американським імперіалістам. Ясно, що такі фальшиві уявлення про український визвольний рух були результатом тривалої кампанії радянських комуністів і що нам дуже залежало на тому, щоб, як згадано, показати визвольну боротьбу в Україні у правдивому світлі, як органічний, природний рух народу, який прагне національної, політичної і соціальної свободи, державної незалежності, що це тракож рух за елементарні права людини в боротьбі проти двох тоталітарних систем - нацизму і комунізму.

І в тих заходах ми завоювали відносно швидко деякі успіхи у чужинців, чи, принаймні, їх готовність вислухати наші

погляди і ознайомитися з документами про характер визвольної боротьби в Україні. Пригадується розповідь о.Івана Гриньоха про те, як у перші роки після війни він розмовляв з одним голландським політичним діячем демократичного напрямку і ознайомив його з Платформою УГВР і постановами Третього Великого Збору ОУН з серпня 1943 року. Голландець дав високу оцінку тим українським документам, заявивши, що вони говорять мовою дуже зближеною до мови його демократичної партії. Про цінність і переконливість крайових документів ми мали змогу зорієнтуватися також під час Мирної конференції в Парижі у 1946 році, коли демократичні представники західних демократичних держав і їхня преса прихильно приймали наші інформаційні матеріали, а також спільний меморіал екзильного уряду УГВР і Генерального секретаря зовнішніх справ УГВР, в якому ми склали протест проти виступів від імені українського народу тодішнього міністра закордонних справ УРСР Дмитра Мануїльського на згаданій конференції.

І в цьому був певний парадокс: в той час, коли чужинці прихильно сприймали українські документи визвольної боротьби, в яких віддзеркалювалися поступові позиції програми ОУН чи УГВР, близькі до мислення західної людини, свої їх відкидали, словом, виходило наче по-євангельськи: свої своїх не впізнавали.

А втім, найважливіше те, що і Постанови Великого Збору ОУН, і Великого Збору УГВР, і, загалом, тодішня демократизація ОУН родилися не, як це сугерували провідні діячі ЗЧ ОУН, з бажання приподобатися західним демократам. Такі документи тоді писали їх автори не для зовнішнього ефекту, хоч це було також дуже важливе. Джерелом того реформаторського процесу в організованому визвольному русі було бажання служити своєму народові і бажання самого народу, серед якого і для добра якого такі програми родилися. Вони віддзеркалювали його мислення і прагнення. Тих, хто того не розуміли і судорожно трималися віджитих старих схем, відкинутих життям, критично оцінив Провід ОУН на Рідних Землях у своєму офіційному "Становищі" з липня 1950 р. Там пишеться, що "На основі надісланих з-за кордону матеріалів ЗЧ ОУН та т.зв. опозиції, стверджуємо, що ЗЧ ОУН в цілому ряді питань відійшли від духу й букви Програмових Постанов III Збору". Це був програвш провідників ЗЧ ОУН і це було рівночасно визнання правильності становища "опозиції" в

питаннях програми ОУН і в цьому, як пише А.Камінський, "ставка опозиції на Край себе виправдала".

Ця ставка виправдалася також в тому, що в цьому самому "Становищі" з липня 1950 року Провід ОУН в Україні уповноважив висланих ним у 1944 році членів Проводу ОУН далі репрезентувати ОУН в Закордонному Представництві УГВР, а їх Провід ЗЧ ОУН намагався звідти усунути і замінити своїми людьми.

Краще повелось, натомість, провідникам ЗЧ ОУН з опануванням членів ОУН і їхніх прихильників у діаспорі, що зрозуміле з названих уже причин. А ті люди згодом розвинули доволі широку громадську активність у різних країнах поселення діаспори, зокрема, в організації молоді, що треба розцінювати як досягнення загальноукраїнського значення.

Але й оборонці програмових позицій крайової ОУН не залишилися в діаспорі без активних людей. Впродовж повоєнних десятиліть вони зуміли внести в політичну і громадську думку діаспори чимало нового, свіжого і сміливого та конструктивного, що об'єднувало широкі кола громади, зокрема, інтелігенцію, а як треба, - протиставлялися проявам примітивізму і псевдопатріотичній демагогії. Вони зуміли також донести своє слово в Україну і причинилися чимало друкованим словом і людськими зв'язками до взаємного зближення, а то й співпраці українців по обох боках советського кордону, отже, ще до часу відродження державної незалежності України. В такому аспекті треба відзначити, зокрема, діяльність таких установ як видавництва "Пролог" і "Сучасність", які зуміли об'єднати навколо себе чимало діячів української культури, людей різних світоглядних напрямків, політичних орієнтацій, інтелектуальна спадщина яких збережена завдяки згаданим видавництвам, стала тривалим надбанням загальнонаціонального значення для діаспори і України. А ініціаторами і співтворцями тих дій були люди, які свою ідейну біографію пов'язували з постановами Третього Великого Збору ОУН і Платформи УГВР.

Серед них почесне місце займає Василь Охримович. Хоч він ще у 1951 році відійшов в Україну, на згаданій праці, яку вели впродовж наступних десятиліть його одностайні, тривалий слід його небуденної індивідуальності, його здатність мислити наперед, його завзяття та віра у

справедливу справу українського організованого визвольного руху та його шляхетної програми.

Свою працю про Василя Охримовича А.Камінський назвав біографічним нарисом. Він дає більше. Спираючись на документи з життя В.Охримовича, автор малює його політичний портрет як людини, політичного діяча і революціонера і дає йому високу оцінку. Він розповідає про його ідейність, чесність, принциповість, безкорисливість, відвагу, дипломатичний хист і здатність приєднувати людей, про його байдужість до почестей і т.п. Проте він не пише ікони, бо й за життя Охримович іконою ніколи не був, він ненавидів позу, не ганявся за орденами. Він мав, як і кожна людина, свої сильні і слабкі сторони. Але він усе життя був революціонером - тоді, коли організовував таких як і він юнаків до боротьби проти польських окупантів, чи пізніше, коли брав участь у боротьбі проти німецьких і більшовицьких поневолителів, чи, як у 1951 році, коли вирішив повернутися в Україну в ряди українського організованого визвольного підпілля.

Коли простежити за фактами з життя Василя Охримовича і згадати інших, подібних до нього, учасників організованого українського визвольного руху, важко звільнитися від думок про сучасних керівників незалежної Української держави, точніше, від постійних повідомлень з України про те, що, поза благородними винятками, часто некомпетентні, а то й нечесні одиниці з'являються поблизу керма державного корабля України, що кар'єристами і пройдисвітами без сумління до долі мільйонів чесних трудівників України кулаками проштовхують собі дорогу на верхи, що занепадає громадська мораль і етика, що погоня за особистим прославленням та збагаченням і хабарництво стають стилем життя частини суспільства.

На такому тлі цінність нової праці А.Камінського також у тому, що він показав Василя Охримовича не тільки як поборника прогресивної і приємливої для народу програми організованого українського визвольного руху та політичного діяча широкого формату, але і як одного з представників того українського покоління, яке метою свого життя визнало вірну службу своєму народові і безкорисливу боротьбу за його державну незалежність.

Мирослав Прокоп

НА ЖЕРТІВНИКУ ВІТЧИЗНИ

19 травня 1954 року о шостій годині ранку київське радіо передало таке повідомлення:

"У військовому трибуналі Київського Військового Округу.

Цими днями військовий трибунал Київського Військового Округу розглянув справу про обвинувачення захопленого органами державної безпеки Української РСР шпигуна-парашутиста американської розвідки, буржуазного націоналіста Охримовича Василя Остаповича. Охримович був одним із ватажків т.зв. ОУН, яка, як відомо, перед Великою Вітчизняною війною поставляла німецьким фашистам шпигунів, диверсантів, убивць і провокаторів, а під час війни активно допомагала гітлерівцям в їх жахливих злочинах, спрямованих на винищення українського народу.

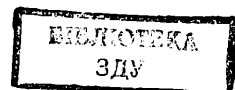
При вигнанні гітлерівців з території України ватажки ОУН Бандера, Охримович та інші, боячись відповідальності за вчинені злочини їх хазяїв, стали виконувати шпигунські завдання американської і англійської розвідок проти Української РСР.

З цією метою, поселившись у Мюнхені, вони зібрали там найбільш запеклих бандитів із числа оунівців та інших злочинних елементів і готували кадри шпигунів для закидання в Радянську Україну і країни народної демократії.

Охримович показав, що він також навчався в одній з спеціально зорганізованих шпигунсько-диверсійних шкіл у містечку Кауфбойрен поблизу Мюнхену, після закінчення якої був наділений офіцерами американської розвідки портативною приймально-передавальною радіостанцією, шифрами, отрутою, зброєю, бланками фальшивих документів і печатками, радянською й іноземною валютою, перевезений на висбаденський аеродром поблизу Франкфурту-на-Майні, звідки на двомоторовому літаку без розпізнавальних знаків, у нічний час доставлений і скинутий на парашуті на території Української РСР.

Американська розвідка поставила перед Охримовичем завдання: по прибутті на Україну організувати групу злочинців для збирання шпигунських відомостей, підготовки і вчинення диверсій та терористичних актів над радянськими людьми.

706701

Охримович до дня арешту намагався виконувати одержане ним завдання американської розвідки і неодноразово зв'язувався по радіо з американським розвідувальним центром, який знаходиться в Західній Німеччині. Підсудний Охримович у пред'явленому йому обвинуваченні повністю визнав себе винним, дав розгорнуте показання про підривну діяльність закордонних оунівських центрів проти українського народу і виказав своїх спільників по шпигунській роботі в Україні. Військовий трибунал Київського Військового Округу присудив Охримовича до вищої міри покарання - розстрілу. Вирок виконано".

У повідомленні Київського Військового Округу звернемо увагу на щонайменше дві грубі фальшивки, а саме: що Охримович був "американським агентом" і що він "дав розгорнуте показання" та "виказав своїх спільників".

Василь Охримович був членом Проводу ОУН, членом УГВР і її Закордонного Представництва, вислаником визвольних формацій за кордоном до Проводу ОУН в Україні, а не "американським агентом". Як член Проводу ОУН в Україні, від 1951 року керував Карпатським Краєм, мав ранг майора-політвиховника УПА і був нагороджений Українською Головною Визвольною Радою (УГВР) "Золотим Хрестом бойової заслуги" II ступеня. Не дав він теж жодних "розгорнутих показань" і не зрадив нікого, а, навпаки, - відмовився від співпраці з ворогом. Він належав до тих провідних членів визвольного руху, які не зламалися, не співпрацювали з КДБ, а вибрали радше смерть, ніж зраду.

х х х

У своєму листі до М.Хрущова в ЦК КПРС з 16 липня 1953 року секретар ЦК КП України А.Кириченко звітував:

"...При проведенні заходів МВС УРСР захоплено документи ватажка оунівського підпілля в західних областях України Кука Василя, по кличці "Леміш", адресовані ним членові Центрального Проводу ОУН Охримовичу Василеві, по кличці "Грузин", який у жовтні 1952 року захоплений живим і знаходиться в МВС УРСР. Вказані документи посилаємо Вам. Також посилаємо радіограму, одержану на адресу Охримовича Василя. А.Кириченко". (Переклад з російської, лист писаний від руки. - А.К.)

х х х

Василь Кук у своїх "Роз'ясненнях до документів, що їх у 1951-53 роках отримало ЗП УГВР за кордоном від ОУН - УГВР в Україні" з травня 1991 року, писав:

"...Я твердо переконаний, що Охримович, попавши до рук КДБ, їм не помагав, а старався зривати, провалювати їхні провокації. За це його розстріляли в травні 1954 р."

х х х

Юліян Магур - "Марко", радист Мирона Матвієйка, висланника ЗЧ ОУН С.Бандери до Проводу ОУН, що його скинули з англійського літака вночі з 14 на 15 травня 1951 р. в Україні, у своїх споминах "Про себе і КДБ розповідає "Марко" (Львів, 1996. В-во "Поклик сумління", стор.48-49) пише:

"...Коли поверталися з лісу після другого радіозв'язку, майор КДБ Олексій Петрович Рубан у присутності своїх сказав: "Один на сто", маючи на увазі, що тільки один Охримович не пішов на співпрацю з КДБ".

I. Нащадок славетного роду

Василь Охримович походив із старовинного козацького священничого роду, що його початок сягає XVIII століття. В 1775 році, коли цариця Катерина II зруйнувала Запорозьку Січ, козацький душпастир о.Іван Охримович пробивається з облоги і по довгих перипетіях добирається до Галичини, в Тернопільщину, де й закладає родину. Так почався славетний рід Охримовичів.

Народився Василь 24 травня 1914 року у Львові. Батько його о.Остап Охримович (1888 - 1941) був греко-католицьким парохом у селах Мільно, Ялинкувате, Хашоване, Млиниська, Стрілків, Дичків.

Мати - Марія, з дому П'єсьцьоровська (1891 - 1950), дочка поштового радника у Львові. Саме тому Василь і народився у Львові, де якраз у той час перебували родичі його мами.

У Василя було семеро сестер і братів. Василь був найстаршим. Після нього прийшов на світ Михайло, який народився 20 листопада 1916 року в Ялинкуватому біля Славська. Ходив до гімназії в Тернополі, з якої його викинули разом з Василем за участь в ОУН. Навчання продовжував у "Малій семінарії" у Львові, як і Василь. У вересні 1941 року його арештовують німці разом з братами Ярославом (Ярком) і Юліаном (Юльком) як учасників вишкільного табору ОУН в Поморянах і як закладників за Василя, за яким весь час шукало гестапо. Всі три опиняються у Львові в тюрмі на Лонцкого, в одній келії. Ярослав дістає тиф і на руках братів помирає 23 січня 1942 року. Михайла і Юлька вдається викупити. В 1943 році Михайло йде до УПА, що її співтворцем якраз і був Василь. У листопаді того ж року, після сутички з німцями, внаслідок нещасливого випадку (попав під колеса воза з амуніцією) помер в селі Мишковичі. Залишив дружину Ольгу, з дому Заричинську та сина Любомира, який нині працює лікарем в Тернополі.

3 вересня 1917 року народилася в Ялинкуватому сестра Василя - Марія, яку звали "Марушка". Вчилася в Тернополі в гімназії "Рідна школа", працювала на фабриці туток "Калина". Як і її брати, з молодечих років була активна в ОУН. В 1940 році її арештовують у Дичкові органи МВС, суд відбувається в Тернополі, їй присуджують 5 років

заслання. За місяць перед вибухом німецько-радянської війни її вивозять до Казахстану. В 1946 році, після заслання, повернулася до Зушиць, вчилася в Городку, в сільськогосподарській школі і працювала на фабриці електричних батарей. В 1950 році її знову разом з мамою й наймолодшою сестрою вивозять на Сибір, тим разом до Томської області. У 1961 році вернулася на Львівщину і в 1963 році одружилася з Володимиром Головацьким.

12 жовтня 1919 року в Хащованім приходить на світ Ярослав, що про нього була мова вище. Він був неодружений.

Після Ярослава, 22 червня 1922 року у Млиніських, повіт Жидачів, народилася Ірина. В 1939-1940 роках вчилася у педагогічному інституті в Тернополі (батьки її були тоді в Дичкові). На початку вересня 1941 року гестапо арештовує її за брата Василя, але по двох тижнях випускає, після того, як арештовують Михайла, Ярослава і Юліяна. Працювала якийсь час у книгарні в Тернополі, яку німці незабаром закрили, потім бухгалтером, а опісля продавцем у "Народній Торгівлі". Ще пізніше секретаркою в лікаря д-ра Мороза. У 1944-45 роках перебувала в підпіллі. На якийсь час, завдяки дядькові, вдається їй легалізуватися і працює вона вчителькою в с.Зушиці на Львівщині. 18 травня 1947 року її арештовують і засуджують на 10 років заслання. Відбула дев'ять років в Іркутську і Мордовії. В 1956 р. переїхала до Томська, де була її мама, обі сестри і брат Микола. У Томську в 1957 році одружилася з Михайлом Сивком. В 1964 році повернулися до Миколаєва, що коло Львова. Чоловік її помер у 1974 році.

Юліян народився 16 травня 1923 року у Млиніських, повіт Жидачів. До гімназії почав ходити в Тернополі. Як уже згадано, влітку 1941 року гестапо арештувало його за Василя. Разом з Михайлом і Ярославом перебуває спочатку в тюрмі у Тернополі, а потім у Львові. Вийшовши в 1942 році на волю, продовжує підпільну діяльність. Наступного року переїхав до стриєчного брата Мирослава Охримовича, який був війтом у селі Щавне, що на Лемківщині. Той переховує його і уможливорює діяти зв'язковим ОУН - насамперед між Галичиною і "Райхскомісаріатом Україна", а потім між Галичиною і Райхом. Наприкінці війни Юліян опинився в Німеччині. В Байройті закінчив гімназію, студіював у Мюнхенському університеті лісництво, а в 1949 році як дипломований

інженер переїхав до США і тут далі студіював лісництво у Міссурському університеті. В 1952 році закінчив студії (мастер) і в тому ж році одружився з Іриною Оленою Сиротюк (нар. 3 червня 1929 р. у Львові). Вона закінчила гімназію в Берхтесгадені в 1946 р. У січні наступного року переїхала з родичами до США. В 1952 році закінчила студії хімії в Кентакі Сетер коледжі (бакалавратом) і опісля продовжувала студіювати хімію у Вассар коледжі в Пугкіпсі.

На початку 1944 року, після того як Василь Охримович створив спеціальну інформаційно-кур'єрську службу, Юліян, як зв'язковий між Галичиною і Німеччиною, входив у її склад.

У США Юліян був активним в українських громадських організаціях. Так, в 1972-76 рр. він очолював Товариство українських інженерів, відділ Нью-Джерсі. Помер раптово на атак серця 18 грудня 1986 року.

Микола Йосафат Охримович народився 21 листопада 1926 року у Стрілкові коло Стрия. Ходив до гімназії в Тернополі, але не закінчив її. В 1942-44 рр. працював у касі забезпечення в Тернополі. В 1944 році його забрали до Червоної армії, був тяжко поранений на фронті і став інвалідом без руки. В 1950 році арештований і виселений на Сибір. Повернувся із заслання в 1957 р., працював у друкарні. В серпні 1962 року одружився у Львові з Іриною Андрущишин (нар. 18 вересня 1925 р. у Львові). Ірина має середню технічну освіту, працювала лінотипісткою у видавництві "Вільна Україна". У квітні 1950 року її арештували і вивезли на Сибір. Дітей у них не було.

Наймолодша сестра Василя, Люба, народилася 10 серпня 1928 року в с.Дичків. У 1942 році ходила до торговельної школи в Тернополі, а наступного року переїхала до Вороцова, де працювала вчителькою і водночас вчилася у педагогічному інституті у Львові. В 1950 році разом з мамою, сестрою Марусею і братом Миколою опинилася на засланні в Сибірі, у Томській області. Там влаштувалася на вчительську працю. Незабаром Любу звільнили і післали на "спецпоселення" рубати ліс. Відбувши каторгу, жила в Томську (до 1961 р.), опісля повернулася до Галичини. В 1973 році працювала деякий час економістом в обласному відділі охорони здоров'я.

Незабаром однак її звільнили за зв'язки з людьми з-за кордону і вона мусіла постійно шукати працю. 18 червня 1974 року одружилася з Миколою Соколовським (народився 18 грудня 1925 року). Батьки Миколи були заможними

господарями у Кременці, де Микола ходив до ліцею. Займався трохи різьбарством. У 1945 році його арештували і засудили на 10 років плюс 5 років заслання. Каторгу відбував у Печорі, Воркуті та в Іркутській області. На волі жив у Миколаєві коло Львова. Дітей вони не мали.

Василь відзначався особливими здібностями, пильністю і твердим характером ще в народній школі. До гімназії почав ходити в Тернополі. Від самого початку її заснування був членом Української Військової Організації (УВО), а потім Організації Українських Націоналістів (ОУН). У жовтні 1931 року його арештовує польська поліція (разом з М. Гаврилишином) в Дичкові, де батько Василя був там якраз тоді парохом. Після трьох місяців перебування в тюрмі, не маючи доказів про приналежність до УВО-ОУН, їх звільняють без засуду. Два роки пізніше, в жовтні 1933 року, Василя арештовують знову у тому ж Дичкові, разом з Михайлом Вильницьким і Омеляном Павлусем (обидва студенти), Василем Кузьмою (кооператор) та Володимиром Гулькою. Після затримання і переслухання арештованих звільняють. Василя Охримовича викидають з гімназії і забороняють йому вчитися у гімназіях "з правом прилюдности", тобто в таких середніх школах, після закінчення яких приймали в університет. Василь змушений був перейти до Львова, де продовжує навчання в "Малій семінарії", приватній гімназії при Духовній семінарії, яку закінчив у 1936 році. Хоч польська влада не визнавала матури з "Малої семінарії", після неї можна було студіювати греко-католицьку теологію у Львові або імагрикулюватися в університетах поза Польщею.

У Львові в 1934-36 роках Василь перебував у своїй тітці Олени Залізняка, відомої громадської діячки, яка була замужем за Миколою Залізником, колишнім послом Української Народної Республіки (УНР) у Фінляндії. Тут він мешкав, як мовилось тоді, "на станції" разом зі сином Залізників Юліаном, який був на чотири роки молодший від Василя (нині д-р Ю.Залізник живе в Рочестері, США), Маркіяном Охримовичем, сином старшого брата о.Остапа, батька Василя (о.Остап Охримович мав трьох братів, один із них, Володимир Охримович, був редактором часопису "Діло" у Львові) і Остапом Мацілінським, ровесником Василя, теж членом ОУН, який після війни загинув у Львові в перестрілці з КДБістами.

У Львові Василь Охримович перебував теж якийсь час "на станції" у стрийка Володимира, який був одружений з Оленою Крушельницькою, рідною сестрою Соломії Крушельницької.

У постійних дискусіях, що відбувалися в хаті Залізняків, не раз з "перепалками", Василь відзначався одержимим патріотизмом, принциповістю, фанатичною готовністю пожертвувати собою для справи і притому, як дехто "закидав" йому, ірраціональним волюнтаризмом, безкомпромісним радикалізмом і націоналістичним екстремізмом. Захоплювався історією революційних рухів, зокрема ірландського, та революційною романтикою. Взагалі, любив історію і нею зачитувався, а також філософію, політичну економію, державне право, суспільні науки, предмети і ділянки, які аж ніяк не входили у середньошкільну програму. Пильно вивчав і українську літературу. Самоосвітою Василь старався "надробити" те, що йому повинен був дати університет, до якого були для нього закриті двері.

Водночас він гартував себе і приготівляв до фізичних випробувань чи, як дехто подекуйкував за плечима, "готувався на тортури". Так, наприклад, він притискав собі пальці дверима, обливався холодною водою, робив довгі марші, до знесилення займався руханкою і т.п. Слід згадати, що фізична заправа була дуже "модною" серед молодих націоналістів, які поступали згідно з засадою "в здоровому тілі здорова душа". У декого, однак, таке загартування переходило межі звичайної фізичної заправи, як це й було у випадку Василя. До речі, подібні вправи робив теж Степан Бандера, який, серед іншого, гартував себе в той спосіб, що тримав долоні над запаленою свічкою.

У 1935 році Василя арештовують знову і запроторюють на дев'ять місяців до концентраційного табору в Березі Картузькій на Поліссі, що розміщувався в будинках колишнього православного російського монастиря, які деякий час служили бараками для царського війська. Цим разом Василь Охримович став жертвою широкої репресивної кампанії польської поліції проти українських націоналістів і українських патріотів узагалі. Її метою був постійний тиск і гоніння при допомозі обшуків, арештів і т.п., тобто заходів, які мали не лише оперативно, а й "психологічно" вдаряти по діяльності ОУН. Інша справа, що вся ця сваволя поліції водночас викликала протилежний

резонанс: якоюсь мірою вона сприяла наростанню антипольських настроїв серед української громадськості та загальному зростові і зміцненню симпатій до ОУН. Однак 1935-36 роки випали для ОУН дуже критичними. Це був час після атентату на Броніслава Перацького, міністра внутрішніх справ Польщі, і всього того, що прийшло опісля. 15 червня 1934 року Гриць Мацейко, член ОУН, вбив у Варшаві Перацького у відплату за "пацифікацію" - погром українства в Західній Україні в 1930 році. Атентат організував Микола Лебедь, якому допомагала в цьому його майбутня дружина Дарія Гнатківська. Мацейко дістався до Чехословаччини, а опісля до Аргентини. Лебедь пробився до Данції і згодом до Німеччини. Однак на вимогу і під тиском поляків гестапо заарештувало його і передало в руки польської поліції. Лебедь опинився на Варшавському процесі поряд з арештованими тоді ж членами Крайової Екзекутиви (КЕ) ОУН С.Бандерою, Я.Карпинцем, Б.Підгайним й іншими. Цей процес, відомий теж як процес "дванадцяти" (за кількістю підсудних) тривав від 18 листопада 1935 до 13 січня 1936 року. Вбивство Перацького прискіпшило ще перед тим широко заплановану польською поліцією "ліквідаційну" кампанію проти ОУН, в ході якої обшуки і арешти пройшли по всій Західній Україні. Майже ціла КЕ опинилася на лаві підсудних, а на провінції велика частина ОУНівських активістів попала в тюрму.

Багато з них потрапило до Берези Картузької. До речі, дехто пов'язував виникнення цього концентраційного табору саме із вбивством Перацького, оскільки розпорядження про його створення, яке підписав президент Польщі Ігнаци Мосьціцькі разом з новим міністром внутрішніх справ Л.Козловським, міністром справедливості Ч.Міхаловським та іншими членами кабінету, датоване 17 червня 1934 року, тобто два дні після атентату. Насправді акт про створення цього концтабору готувався раніше, ще за часів Перацького.

Одним словом, ОУН зазнала значних ударів. Голова ПУН Є.Коновалець призначив Лева Ребета провідником КЕ на Західну Україну. Лише завдяки непересічним організаційним здібностям, виваженості і розумному керівництву Л.Ребета, ОУН зуміла перенести ці важкі удари, перебороти зовнішні та внутрішні труднощі, повністю відновити себе і належно підготувитися до прийдешніх воєнних подій.

Майбутня дружина Л.Ребета - Дарія Цісик, як член КЕ, виконувала обов'язки референта юнацтва і вишкোলів. На цей час припадає теж дуже інтенсивна діяльність Василя Охримовича, який активно допомагає у відбудові зв'язків і організаційної мережі ("сітки"), головно серед молоді. Крім Львова, поле його дій охоплює поїздки до Тернополя, Станиславова (нині Івано-Франківськ), Золочева, Дрогобича та інших міст і повітів.

У 1937 році під час проведення чергової ширшої кампанії проти ОУН Василя Охримовича знову арештовує поліція. Хвиля арештів охоплює передовсім гімназійну та студентську молодь Тернопільщини. Українська громадськість вважала, що ціла операція скерована не лише проти ОУН, але мала на меті добитися доказів, що українська гімназія "Рідна Школа" є осередком ОУН і в той спосіб знайти "причину" для її розв'язання, тобто ліквідації. Починається відповідна публічна кампанія. Щоб до цього не допустити, її ведуть такі відомі громадські діячі як посол до польського сейму Василь Болюх й інші. Як виявилось пізніше, це була успішна "превентивна кампанія", хоч відбулися і арешти, і суд, і були засуди.

Часопис "Діло", який виходив у Львові, писав 13 серпня 1937 року про "Арештування рідношкільної молоді в Тернопільщині":

"В останніх днях, зокрема 10 й 11 серпня, переведено в Тернополі й по селах Тернопільського і сумежних повітів серед молоді вищих клас і абітурієнтів тернопільської рідношкільної гімназії численні арештування. Перед тим були в арештованих, чи пак у їх батьків, основні домашні труси. Арештованих відставляли або просто до слідчого виділу (відділу) державної поліції в Тернополі, або спершу до найближчої поліційної станиці і щойно відти до тернопільського слідчого виділу. Декого з арештованих випустили на волю, більшість задержали. Арештовано 15-до 18-літніх гімназистів без вияснення причини арештування. Декого з арештованих вели в білий день вулицями Тернополя..."

Той же часопис 21 серпня 1937 року повідомляв:

"Арештованих спровадили до Тернополя з різних місцевостей, навіть з деяких літниськ (курортів) і вели через місто до суду тих 16-літніх хлопців. Значну більшість арештованих випустили на волю, тільки кількох віддали до суду до диспозиції прокуратора, а не слідчого судді. Справа

ця стоїть у зв'язку з розв'язанням Українського Спортивного Союзу у Львові. В справі поведінки поліції з арештованими гімназистами була депутація у воєвідстві, де провідник цієї депутації посол Василь Болюх запротестував проти такої поведінки, на що заступник начальника безпеки, радник Коцупер відповів, що справу безсторонньо розслідить і ті, що провинилися, будуть покарані. В справі гімназистів, що є у в'язниці, інтервеніював окремо посол д-р Степан Баран, як їх оборонець в окружного прокуратора Музики*.

До речі, провідником юнацтва ОУН в Тернопільській гімназії був син посла Василя Болюха Мирослав* , батько якого очолював депутацію до воєводства.

У своїх споминах Мирослав Болюх писав, що в той час поліція провела "біля 30 трусів, арештів і переслухань. Декілька осіб звільнено без обвинувачень, найбільше заарештованих замкнено на час слідства і деяких оскаржено, але звільнено через брак в'язниці для малолітніх в Тернополі. До останніх належали самі учні гімназії "Рідна Школа": Орест Скородень, Zenko Луговий, Орест Бріль, Василь Зварич, Микола Млинко, Іван Медвідь, Роман Топольницький і автор цих рядків (Мирослав Болюх). Заарештованого Влодка Безкоровайного задержано у в'язниці, бо він саме закінчив 18 років життя.**

Далі М.Болюх подає, що "суд званий у пресі "Процес Охримовича і товаришів" відбувся у березні 1938 року і мав великий розголос. Здається, що було щось 18-20 підсудних, серед них 9 учнів нашої (Тернопільської) гімназії... Я (Мирослав Болюх) сидів в третій лавці і розглядався котрий це міг бути Охримович. Він сидів перший, в передній лавці. В один момент він оглянувся на всіх до заду, наші

* Мирослав Болюх, син Василя Болюха, інженер-агроном, громадський і політичний діяч, нар. 12 січня 1921 р. В Тернополі, член ОУН від 1935 р., активний член підпілля за німецької окупації на Холмщині (1930-40), згодом у Відні (1940-44), учасник Дружини Українських Націоналістів "Ролянд", діяч ОУН і Середовища УГВР в Австралії.

** Мирослав Болюх, Юнацтво ОУН в гімназії. Ювілейна книга української гімназії в Тернополі - 1898-1998. До сторіччя заснування

погляди зустрілися і він легко посміхнувся. Пригадую, що з старших були Степан Кутовий і Віктор Роговський.

Перед процесом я скликав на зустріч підсудних юнацтва і сказав, що всі будемо зізнавати українською мовою, кожний своїми словами, приблизно такого змісту: до ОУН не належу, не почуваюся винуватим; за винятком моїх товаришів з гімназії, всіх інших тут бачу перший раз. Василь Зварич (як опісля виявилось, був провокатором і агентом польської поліції. -А.К.), пропонував, щоб демонстративно відмовитися від відповідей і зізнань. Ми це відкинули, покликаючись, що так порадили оборонці.

Пригадую, що 3 або 4 оборонці (а між ними д-р В.Старосольський зі Львова) у своїх виступах завзято доводили, що учні гімназії не винуваті і це звичайна поліційна провокація, щоб розігнати українську гімназію і відібрати змогу сотням молодих людей навчатися. Вони апелювали до лави присяглих, які напевно також є батьками, визнати нас невинними і не нищити їхнього навчання та кар'єри.

А на лаві присяглих (тобто засідателів) були більшістю мазури, новоприбулі колоністи, які не дуже орієнтувалися у ситуації, а тому один з оборонців, д-р О.Гринкевич з Тернополя, промовляв до них простою хлопською мовою, щоб добре подумали і не брали гріха на свою совість. Він говорив приблизно так: прокурор каже, що той був у контакті з Охримовичем. Може, ви думаєте, що контакт - це якась змова, щось загрозливе, що це кримінальний проступок. Ось пішов Іван з двома відрами по воду і там зустрівся з Ганею, яка також брала воду. То вже був контакт і це не є жодним злочином.

Останнім зізнавав Охримович і на пропозицію прокурора - за закритими дверима. Навіть підсудні мусіли покинути залу суду. Коли лава присяглих пішла на нараду, тоді перший раз усі підсудні мали змогу з собою поговорити.

Ми, гімназисти, зібралися довкруги Охримовича і він до нас говорив, щоб не падати духом, видержати, бути вірним ідеї і т.п. Частував шоколадом і коли звертався до когонебудь особисто, то через "ви", що нам дуже імпонувало.

Суд визнав усіх винуватими - єдина вина була приналежність до ОУН. Присуди на той час уважались великими. Охримовича засудили на 8 років, інших - на 5, 3, 2 роки, а нашого Влодка Безкоровайного - на 1,5 року

ув'язнення. Всіх "неповнолітніх", через брак в'язниці для малолітніх в Тернополі, суд попередив та віддав під нагляд батькам".*

Слідство у справі Охримовича і товаришів тривало до початку березня 1938 року. Суд почався 11-го, а 14 березня проголошено присуд. Василя Охримовича судили як провідного члена ОУН і він одержав найвищий вирок з усіх - 8 років тюрми. Прокурор обвинувачував його як члена Екзекутиви, організатора молоді і т.п. Двох абсолювенток гімназії - Євгенію Петерзіль та Марію Руду - було засуджено на три роки ув'язнення. М.Болюхові "переказано" через батька, що він не може залишатися в Тернополі, і врешті батько влаштував його з великими труднощами в агрономічному ліцеї біля Стрия.

Нагадаємо, що процес відбувався якраз у той час, коли на Закарпатській Україні творилися зачатки майбутньої української держави і саме ОУН відігравала тут керівну роль. Очевидно, що це не могло не відбитися на присудах.

Ув'язнення Василь перебував у Тарнові, потім у Равичу і в кінці в Седльце коло Варшави аж до нападу Німеччини на Польщу.

Як уже згадувалося, українська громада була переконана, що процес Охримовича і колег польська влада "використає" для того, щоб зліквідувати "Рідну Школу" в Тернополі. Про це пише теж М.Болюх у своїх споминах. Якщо так не сталося, то, мабуть, крім "превентивної кампанії" перед судом, допомогло також і те, що українські оборонці - адвокати та українська преса - від самого початку процесу старалися представити труси, арешти і сам суд як наперед заплановану польськими властями провокацію.

Слід вказати, що в цілому тут йшлося не лише про "Рідну Школу", а про ширше заплановану кампанію проти ОУН і українства взагалі, яку можна назвати "малою пацифікацією" в порівнянні з 1930 роком. Такою ширшою кампанією польського режиму треба вважати теж арешти 1934 року, які, до речі, знову найсуворіше відбилися на Тернопільщині. Якщо пацифікація 1930 року охоплювала цілу Галичину, то менші пацифікації 1934 і 1937 років концентрувалися якраз на Тернопільщині.

* Там же, стор. 232-233.

II. Під німецькою окупацією

У вересні 1939 року, з вибухом Другої світової війни, Василь Охримович втікає з тюрми і опиняється на волі.

У конфлікті між ПУН-ом А.Мельника і опозицією, очолюваною С.Бандерою, Охримович стає на бік останнього. У 1940 році в Кракові, з доручення Революційного Проводу, він входить на якийсь час до Українського Національного Комітету.

У II Зборі ОУН, що відбувся у березні 1941 року в Кракові, Охримович бере активну участь і вже тоді відстоює більш демократичні, антитоталітарні позиції. Влітку 1945 року у Цвікау в розмовах з автором він твердив, що II Збір, який відкинув інститут "вождя" і замінив його "провідником", теж створив провідницьку систему, в якій повнота влади і компетенцій та рішень залишилися за провідником. Провід, як такий, і надалі виконував лише роль оперативно-політичного штабу при провідникові. На його думку, це був "первородний гріх" революційної ОУН, яка на II Зборі не дала належних повноважень цілому Проводові і не обмежила "всевладності" провідника.

З вибухом радянсько-німецької війни він повертається в Україну і опиняється в Тернополі, з яким був зв'язаний ще у своїй попередній діяльності. Влітку 1941 року займає деякий час, перед репресіями німців проти націоналістів, посаду старости Тернопільської області. Напередодні гестапівських арештів він залишає цей пост і переходить повністю на організаційну роботу - іде в повне підпілля. Гестапо продовжує за ним гонку і в результаті його брати і сестри зазнають репресій, про що вже була згадка вище. Василь перебуває в постійному контакті з братами Михайлом і Юліаном.

У вересні 1941 року Охримович бере участь у Першій конференції ОУН в Україні, а також у Другій (квітень 1942 р.) і Третій (лютий 1943 р.), які теж відбулися на Рідних Землях. До речі, з 1943 року він займає пост Краєвого Провідника ОУН на ЗУЗ.

Саме ці конференції, а головню третя, займають особливо важливе місце в історії ОУН, оскільки вони були своєрідною програмною і устатково-організаційною підготовкою до III Надзвичайного Великого Збору ОУН, який відбувся в серпні 1943 року в Україні.

Якщо в центрі уваги I конференції на першому місці стояло саме питання революційної боротьби проти німців і нової стратегії в цій боротьбі (йшлося про остаточне переставлення на відкриту протинімецьку підпільну боротьбу), то на II і III конференціях серцевиною нарад були передовсім два питання: 1) невідкладна потреба зрев'ювати і достосувати до нових обставин у центральних і східних та південних областях України ідейно-політичну і соціально-економічну програму ОУН; 2) внести певні структурно-організаційні зміни в самій ОУН, які відповідали б також програмним змінам, що їх прийнято, ідучи назустріч ситуації, з якою похідні групи стрінулися в новоокупованих німцями теренах.

Щодо першого питання, то вже при перших зустрічах похідних груп ОУН з місцевим населенням цих земель стало ясно, що ідеологічний багаж і політична платформа, з якими прийшла туди ОУН, є мало або й зовсім не сприятливі, не мобілізуючі і просто неефективні та недієздатні в цих теренах. Перенаголошення ідеалістичної фразеології, "філософська" спрощена односторонність та абстрактність, монопартійна виключність, безкомпромісний донцовський волюнтаризм та ірраціоналізм націоналістичної програми, якій бракувало конкретного змісту у розв'язці актуальних питань економічного, соціального і правно-устроєвого характеру, не знайшли відгуку в населення, а, навпаки, часто відкидали і відривали від існуючої дійсності. Одне слово, для т.зв. інтегрального націоналізму там не було ґрунту.

Як писав у свій час відомий політолог Всеволод Голубничий, *"це не те, що не задовольняло нас, а просто було чуже, смішне і дике... Народ цікавився розв'язкою соціальної проблеми, а не "духами" (відвічної стихії) чи (донцовськими) "традиціями" (давнини)"*.

Не сприймалася місцевим населенням, зокрема, монопартійна система ОУН, яку вона тоді представляла. Маючи гіркий досвід комуністичної монопартійної системи і "знайомлячись" з нацистською, народ психологічно і майже підсвідомо відкидав усяку монопартію і схилявся до

* Лист В.Голубничого з 20 липня 1948 р. Архів ОУН.

справжнього народовладдя, до демократизму в широкому розумінні цього слова.

Нічого дивного, що навіть дехто з провідних діячів, які опинилися в нових обставинах, заявляли відкрито, що з дотеперішньою програмою ми нікуди не зойдемо, її треба міняти докорінно і то якомога скорше. Дехто потрапляв у "політичну депресію" і вважав, що з самою назвою ОУН немає чого йти в Україну взагалі. Інші міняли і "випрацьовували" нові програмні положення "на швидку руку", щоб не прогавити моменту історичної нагоди. Досить часто це їм вдавалося і "рятувало ситуацію".

Одним з найбільш активних і ділових речників нової програми і нового курсу був якраз Василь Охримович. Він твердо відстоював потребу введення нових організаційно-структурних заходів у самій Організації, виходячи із штандпункту, що ОУН, яка очолює національну і соціальну революційну боротьбу народу, в своїй внутрішній функціональній побудові і практиці мусить теж розвиватися відповідно до тих же програмних положень, які творять серцевину її залогень і під прапором яких вона мобілізує народні маси на боротьбу. В протилежному випадку їй загрожує виродження в той чи інший диктаторський "вождизм" з його культом особи, відкиненням колегіального керівництва і колегіальної відповідальності тощо. Хоч він не був юристом, однак глибоко відчував і розумів важливості певних правно-політичних установок в Організації, яких не раз бракувало, що й відбивалося негативно на самій дієздатності націоналістичних формацій і доводило навіть до серйозних криз. На його думку, наприклад, відсутність правного статутного врегулювання правонаступництва в ПУН-і зумовило те, що після смерті полк.Євгена Коновальця члени ПУН-у, які були коло нього, сфабрикували "фіктивний тестамент", на основі якого з підтримкою своїх прихильників, вони поставили на Голову ПУН-у полк. Андрія Мельника. Якби існувала відповідна правна, статутова норма, яка визначала б порядок і процедуру наступництва, то не було б причини "революційним способом" відбирати владу і керівництво від полк. А.Мельника, який і так був лише маріонеткою в руках інших. Не розв'язав питання правонаступництва і II Збір ОУН (березень 1941 р.), тим разом в дещо іншому, але засадничому аспекті. Перебрання Миколою Лебедем, як другим заступником провідника, керівництва ОУН після арешту С.Бандери і його

першого заступника Я.Стецька, було правно в порядку, але II Збір "не дописав" в іншому відношенні, а саме: він залишив за провідником диктаторські компетенції і владу, які практично не різнилися від тих, що їх мав вождь. Заміна "вождя" на "провідника" не міняла суті справи. Цей "первородний гріх" революційної ОУН, що про нього ми вже згадували, виявився дуже скоро у деяких "ускладненнях" з Миколою Лебедем, "Урядуючим Провідником", який керував визвольною боротьбою в 1941—1943 рр. Вже три місяці після II Збору зарисувалися деякі суперечності щодо поступовання М.Лебеда як "Урядуючого Провідника". В.Охримович у розмові на цю тему не специфікував їх і старався в них не заглиблюватися, але не приховував того, що, мовляв, М.Лебедь "дещо" надуживав своєю владою. У даному випадку йшлося про те, що він (Лебедь) не завжди рахувався з думкою інших членів Проводу і "не любив" та не визнавав принципу колегіального керівництва. Однак у ході інтенсивного розвитку визвольної боротьби провідний актив зумів поступово перебрати на себе розв'язку питання проводу цілого руху і остаточно в 1943 році ОУН прийняла принцип колегіального керівництва у формі Бюро Проводу як складової частини цілого Проводу.

В даному випадку Охримович підкреслював важливість не лише самих правових норм, але, в першу чергу, того, що можна б назвати правосвідомістю, базованою на пошануванні правових засад, самодисципліні і особистій відповідальності. Якщо б, наприклад, Микола Лебедь у 1943 році наполягав на "приверненні" йому провідницьких прерогатив і компетенцій, що їх встановив II Збір у Кракові в 1941 році, то це могло привести до кризи всередині Організації з евентуальними катастрофічними імплікаціями для цілого визвольного руху. На щастя, обидві сторони виявили тоді належний рівень історичної відповідальності та самодисципліни і політичної культури.

Охримович був скромною людиною, але гордився, на свій спосіб, тим, що він так вагомо причинився до організаційно-устроєвої перебудови, яка відбувалася в тих роках паралельно з аналогічною перебудовою в ідейно-програмній площині, коли Організація з монопартійної формації "елітарно-орденівського" типу стала на позиції всенародного руху, акцентуючи основну увагу народних мас на цілому визвольному процесі. Перехід із провідницько-диктаторських позицій на колегіальне керівництво у

внутрішньоорганізаційному відношенні . якраз і започаткувало саму демократизацію ОУН як такої. Якщо при попередній провідницькій системі провідник, керуючи організацією, мав монополію на вирішування чи вирішність в усіх справах, оскільки, відповідаючи перед Збором, насправді у щоденній політичній практиці він не відповідав ні перед ким, бо в підпільних умовах Збір не міг нормально функціонувати. Отже, відповідальність перед Збором в загальному була теоретичною. III НВЗ ОУН передав керівництво і відповідальність за політику і цілу боротьбу ширшому Проводові з його Бюро на чолі. Постанови Проводу ОУН, який складався майже з 15 осіб, були зобов'язуючі для Бюро Проводу, яке в період між засіданнями Проводу могло діяти лише в межах тих постанов. Рішення Бюро Проводу, які виходили поза параметри тих постанов, мусіли бути опісля апробовані цілим Проводом. Коротше кажучи, Бюро Проводу звітувало і відповідало за свою діяльність перед цілим Проводом, причому рішення Бюро Проводу і Проводу приймалися голосуванням звичайною більшістю голосів. Отже, була тут колегіальна і солідарна відповідальність цілого Проводу, який включав і тричленне Бюро (в 1943 р. - Р.Шухевич, Р.Волошин і Д.Маївський). Нагадаємо, що на III НВЗ ОУН Охримович знову був обраний членом Проводу ОУН і залишився на тому посту аж до смерті. Як член Програмової комісії на III НВЗ ОУН, Охримович вніс значущий вклад, однак, в першу чергу, у вироблення ідейно-політичної платформи, як добрий знавець і тонкий аналітик суспільно-політичної матерії. Його формулювання були логічні, виразні, доречні і актуально-практичні; його аргументація - раціонально-аналітична, широкоперспективна, жива, без формалізму та доктринерства. Він виявив теж величезну дозу виrozumіння і толеранції щодо поглядів інших, які займали інші становища. І якщо у принципових програмних питаннях він був безкомпромісний, то у ділово-практичних справах готовий був шукати злагоди, консенсусу і вирівнювання. Але не ціною чи коштом поступок в засадничій програмній матерії.

III. Співтворець УГВР

В той час (1943-44 рр.) Охримович відігравав дуже вагомую роль у підготовці до створення Української Головної Визвольної Ради (УГВР) як член Підготовчої комісії Проводу ОУН, до складу якої входили ще Мирослав Прокоп і Дарія Ребет, як її голова. Охримовичеві припало завдання провести розмови і переговори з позаоунівськими чинниками у справі їхнього заангажування в цю інституцію.

Підготовча комісія, яка діяла разом з Ініціативним Комітетом, що його очолював проф. Лев Шанковський, мали підготувати Збір УГВР. Звичайно ці дві інституції відбували спільні наради. Про саму генезу і "зачатки" УГВР Дарія Ребет писала:

"В умовах строгої конспірації перші зачатки концепції і народжування верховного революційно-політичного центру в Україні за Другої світової війни спершу не були предметом ширших обговорень на засіданнях Проводу Організації Українських Націоналістів (ОУН) під керівництвом Романа Шухевича, який замінив на цій посаді Миколу Лебеда в травні 1943 р. Аж з літа 1943 р. стала відома і дискутувалася в провідних колах ОУН ця нова перспективна, внутрішньополітична проблема, стимульована двома важливими чинниками, що призвели до конкретної ініціативи. Насамперед - революційне підпілля і, зокрема, його збройний фактор, Українська Повстанська Армія (УПА), розбудувалися й поширилися настільки всенародно, силами всього суспільства, неохопленого політичними організаціями, що зовсім природним порядком виникла проблема постав і постулатів надпартійної політичної влади; зокрема, непартійне військо не могло бути підлеглим політичній партії, якою фактично була ОУН, хоч партією себе не називала. А коли через потреби військового характеру, як також із суто політичних мотивів, виникли можливості та konieczність зовнішньополітичних зв'язків, обидва ці елементи - внутрішньо- і зовнішньополітичний - сплелися в одну історичну доцільність."

* Дарія Ребет, До початків УГВР (Спогади, коментарі, рефлексії). "Сучасність", липень-серпень 1986, ч.7-8, стор.169

Про саму Підготовчу комісію і участь у ній Василя Охримовича Д.Ребет пише:

“Завдання Підготовчої комісії були дуже конкретні, і ми в одній короткій зустрічі поділилися роботою. На мою пропозицію Прокоп зобов’язався підготувати основну політичну доповідь для Збору УГВР. Я взяла на себе обов’язок опрацювати устрій УГВР, а завдання Охримовича було пливкіше. Як згадано вище, протягом уже довшого часу окремі члени підпілля мали ділові та інформаційні зв’язки з різними громадянами. Отож тепер у Підготовчій комісії, після обміну думками про різні персональні можливості, Охримович повинен був перевірити справи підбору людей та переговорити з ними. Для цього він мав не тільки відповідно широкий горизонт проблематики, але й дуже корисну творчо-екстенсивну настанову до людського оточення. З розмов і співпраці з ним завжди залишалося враження, що своєю природою та й програмовим спрямуванням він психологічно не був обмежений організаційною замкнутістю, та й узагалі не визначався вузько-націоналістичним пуританством. Між іншим, для своєї діяльності в ОУН він виробив певну систему ширших позаорганізаційних зв’язків інформації та політичних впливів. У колах керівних людей демократизованої ОУН він виявляв велику чуйність до питання ґрунтового подолання комплексів давньої авторитарної системи. Тепер порядком підготовки Збору УГВР Охримович охоче проводив широкі політичні розмови, про що інформував мене. Найчастіше це був відбиток політичного мислення з акцентуванням громадсько-демократичних настанов його співрозмовників. Щодо конкретних осіб, до яких він звернувся з пропозицією про співпрацю, мені запам’яталися дві особи, з якими не пощастило. Поряд з іншими Охримович мав позитивні розмови з професором Карнауховим з Волині та з православним священником о.Волковим у Кракові. Обидва дали свою згоду стати членами УГВР. Одначе, через віддалення та технічні ускладнення останніх тижнів, у обох випадках не вдалося довести справу до кінця, й оба

*кандидати членами УГВР не стали. А сам Охримович, перешкоджений іншими організаційними справами цього гарячого часу, на Зборі УГВР не був присутній.**

Охримович особливо надавався до такого завдання, яке він виконував у Підготовчій комісії, маючи для цього як політичні, так і чисто людські кваліфікації й здібності. У нього була, власне, та загальнонаціональна, громадсько-політична настанова, неущіплена будь-яким комплексом стереотипного націоналіста-революціонера, який мав почуття якоїсь своєї особливості і своєрідності, що вирізняло його серед інших у суспільстві. Це, зрештою, органічно випливало з його ідейно-політичних переконань та гармоніювало з його характером як діяча не вузькопартійного, а загальнонаціонального масштабу, в поєднанні з особистою комунікабельністю, яка викликала у співрозмовця не лише респект, а й довіру, симпатію та приязнь. Одним словом, це вже не був лише симпатичний, ідейний, відважний і скромний "молодик" початкових гімназійних часів, але зрілий політик і революціонер, добрий аналітик, знаменитий організатор і "обтесаний", гладкий, але принциповий дипломат.

У той час він підтримував саме важливі контакти з чужинцями і в цьому контексті тісно співпрацював з о.Іваном Гриньохом. Але особливо здібним і ефективним він проявив себе якраз у розмовах з українськими партнерами у підготовці до створення УГВР.

Влітку 1945 року в Цвікау, незадовго до приходу туди советських військ, які "перебрали" цю територію від американців, автор цих рядків мав нагоду зустрічатися з Охримовичем. У розмовах на різні актуальні теми Охримович підкреслював історичну вагомість розширення визвольної боротьби у всенародний рух, який, на його думку, прийшов внаслідок тих програмно-політичних і організаційно-устроєвих перестановок, які відбулися в самій ОУН. Масштаб і динаміку визвольної боротьби в той період він порівнював з Хмельниччиною. Охримович і називав

* Там же, стор.174-175.

боротьбу ОУН-УПА-УГВР - "модерною Хмельниччиною" або "Хмельниччиною ХХ століття".

Свої засідання Підготовча комісія й Ініціативний комітет відбували переважно разом. Так, наприклад, в нараді 8 червня 1944 р. брали участь Л.Шанковський (Мартович), Д.Ребет (Орлян), о.І.Гриньох (Всеволод), М.Прокоп (Володимир), Р.Волошин (Павленко), К.Осьмак (Гірняк, він же Горянський), І.Сімянчук (Сім), В.Охримович (Лелека) і Микола Дужий (Мирон), який секретарював. Темою наради були три пункти: 1) Програмова доповідь і платформа УГВР та дискусія над ними; 2) Відчитання проекту Маніфесту і, обговорення його; 3) Обговорення самої організації Української Визвольної Ради.

Програмову доповідь опрацював і прочитав Мирослав Прокоп. Як "політична доповідь", вона, після обговорення і доповнення, була виголошена на самому Зборі УГВР в липні 1944 року. Доповідь охоплювала чотири розділи: 1) Зовнішньополітична ситуація; 2) Зовнішньополітичне становище української нації; 3) Внутрішньоукраїнська ситуація; 4) Наші завдання та питання всеукраїнського верховного політичного керівництва. Цей 86-сторінковий документ вичерпно порушував усі вищезгадані теми і, виходячи з добре проаналізованого існуючого становища, накреслював різні варіанти розвитку в майбутньому. З перспективи часу треба просто подивляти глибокий і всебічний аналіз тодішньої ситуації та її екстраполяцію в майбутнє, що зробив М.Прокоп на базі доволі обмежених тоді даних про західних альянтів. Автор дав не лише влучну оцінку тодішнього стану, а й історичну візію того, чого треба було сподіватися в дальшому. Незалежно від того, що не всі прогнози могли здійснитися пізніше.

У дискусії над доповіддю і платформою (головним автором платформи був В.Потішко, який і відчитував її на Зборі УГВР) першим виступив Василь Охримович (Лелека). Цитуємо з протоколу:

"П.Орлович всебічно порушив усі питання, що нас цікавлять, так що нема що додати. Одно тільки додати хочу, що коли йдеться про майбутнє відношення сил, не узгляднено такої можливості, що Німеччина, бажаючи себе рятувати, могла б злучитися з більшовиками і прийняти для себе більшовицьку плятформу. Тоді совіти можуть уявляти собою таку силу, що враз із Німеччиною, не будуть боятися

альянтів. Яке ж наше становище на таку евентуальність? Треба передумати цю справу і доповнити цим доповідь.^{**}

До речі, цю заввагу автор (М.Прокоп) взяв до уваги і вона була включена в його доповідь на Зборі.

Щодо внутрішнього становища, то Охримович звернув увагу на важливість пов'язання УГВР зі "своїм середовищем", тобто з власною територією в аспекті зовнішньої політики. Він вказав на приклад Тіто, коли "в останньому часі англійці запросили представників Тіто і до нього вислали молодого Черчілля - тільки для того, що находився в краю. Не чисилися натомість з королем на еміграції. Приклад Югославії і для нас важний."^{***}

З технічних причин, точніше, виконуючи важливу місію з доручення Проводу ОУН, Василь Охримович не міг взяти участі у Зборі, який відбувався 10-15 липня 1944 р., але він був членом-засновником УГВР. До речі, одним з найбільш ініціативних, активних і заслужених її творців.

* Нарада Ініціативного Комітету, 8.УІ.1944, год.9.20. Центральний Державний Архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВ), ф.3833, оп.1, спр.146, стор.15.

** Там же.

ІV. У вирі перших ударів між "краєвиками" і "кацетниками"

Погано, коли немає статутних норм чи загальноприйнятого узусу, які регулюють правопорядок в організації, але також погано, або й ще гірше, якщо вони є, а їх не респектується і ламається. Це доказали пізніші кризові події в ОУН в діаспорі у 1945 - 1948 рр. і після них. Під час просування німецько-радянського фронту Провід ОУН вирішив, що після окупації цілої України Червоною армією Провід ОУН і Бюро Проводу залишається на Рідних Землях. Водночас було прийнято рішення вислати за кордон невелику делегацію для зовнішньополітичної діяльності, в першу чергу для нав'язання контактів із західними альянтами. Для цього призначено також більший допоміжний апарат, включно з секретарками і т.п., та виділено відповідні фонди. Цю референтуру зовнішніх зв'язків (РЗЗ) очолював Микола Лебець, як секретар зовнішніх справ УГВР. Сталося це, як писав М.Лебець, ще раніше, а саме:

"Зі створенням УГВР і вибором її керівних органів функції РЗЗ при Проводі ОУН передано Секретаріатові закордонних справ УГВР. Перед остаточним закінченням Збору на пропозицію голови виконавчого органу - Генерального секретаріату УГВР - Романа Шухевича, президент УГВР і члени Президії постановили вислати за кордон місію, яку очолив генеральний секретар закордонних справ, автор цих рядків. Членами місії були Богдан Галайчук, о.Гриньох, Прокоп, Шанкавський, Яворівський, учитель англійської мови і дві радистки: Люба Комар і Марта Грицай, які мали підтримувати радіозв'язок з Україною за умовленим кодом. На жаль, воєнні дії й окупація Червоною армією цей зв'язок унеможливили."

Для організаційних завдань, тобто по лінії самої ОУН, Провід ОУН в Україні вислав троє людей: Дарію Ребет, Мирослава Прокопа і Василя Охримовича. Делегацію ОУН очолювала Дарія Ребет, яка мала доручення перебрати керівництво ОУН за кордоном.

* М.Лебець, Зовнішньополітична діяльність Генерального Секретаріату Закордонних Справ УГВР. "Сучасність", липень-серпень 1986, ч.7-8, стор.196

Наприкінці 1944 року (жовтень - листопад), завдяки наполегливим заходам о. Івана Гриньоха, німці звільнили з ув'язнення Степана Бандеру, Романа Ільницького, Степана Ленкавського, Лева Ребета, Володимира Стахіва, Ярослава Стецька та інших провідних членів ОУН. Вже при перших зустрічах "кацетників", які вийшли з концтаборів і тюрем, з "краєвиками", тобто з тими провідними членами, що їх прислав Провід з України, доходить до деяких непорозумінь, а навіть зударів. Вирисовуються дві відмінні, ба навіть виразно протилежні тенденції: по одному боці - С.Бандера, Я.Стецько, С.Ленкавський і їхні прихильники, по другому - Д.Ребет, М.Лебець, о.І.Гриньох, М.Прокоп, В.Охримович та інші "краєвики", до яких приєднуються деякі "кацетники", як наприклад, Л.Ребет, В.Стахів й інші.

С.Бандера і його прихильники відразу висловили серйозні застереження щодо ідейно-програмових і організаційно-устроєвих змін, що їх прийнято на III НВЗ ОУН, щодо концепції і побудови УГВР та цілого комплексу питань, які стосувалися ролі ОУН у цілому визвольному русі, відношення ОУН до УПА і УГВР. Дехто, як наприклад, Я.Стецько, висував пропозицію відновлення Тимчасового Правління з червня 1941 року або його "кумуляції" з УГВР. Інші ставили взагалі під сумнів доцільність створення такого керівництва як УГВР і т.п. Всупереч прийнятим в Краю демократичним основам у державному устрої, відкиненню монопартійництва та відідеологізування програми самої ОУН, засудженню провідницького принципу і введенню демократизації організаційної структури, С.Бандера, Я.Стецько і їх оточення стояли на старих позиціях і відстоювали радше повернення до програми і системи 1941 року.

В лютому-березні 1945 року відбулася низка нарад у Відні, які закінчилися спільною конференцією, т.зв. Віденською, на якій С.Бандера однозначно висловив застереження щодо створення та компетенцій Проводу і його Бюро, як верховного керівництва ОУН, вважаючи, що це було зроблено через його відсутність, як тимчасову розв'язку, а не як принципову устроєву перебудову. Коротше кажучи, в розумінні С.Бандери, провідникові повинні належати такі компетенції, які він мав у 1941 році, незалежно від того, кого Організація висуне на цей пост у майбутньому,

Проти такої постановки гостро протестував саме Охримович й інші крайові делегати, які, як учасники III НВЗ, зобов'язані були займати крайові позиції теж і за кордоном. Вони відкидали твердження С.Бандери і його прихильників, що він є й тепер управнений бути провідником усієї ОУН, бо це означало б зламання крайових правно-політичних постанов і докорінну зміну того стану, який на той час виникнув. Після довгих розмов і перемов "краєвики" станули на становищі, що остаточно цей спір може розв'язати і вирішити тільки Край, тобто Провід ОУН в Україні. Водночас, намагаючись знайти вихід з кризи, узгоджено, що, для того, щоб уможливити діяльність ОУН за кордоном і включити цю закордонну частину у спільну дію з Організацією на Рідних Землях, необхідно створити Провід ОУН за кордоном на таких засадах:

а) На еміграції твориться новий провідний орган Організації за кордоном - Закордонний Центр ОУН, в склад якого входять крайові делегати і провідні члени, які вийшли з німецьких тюрем і концтаборів.

б) У закордонному центрі крайові делегати здають свої мандати для зарубіжжя. Так, Дарія Ребет здає свої повноваження як керівник ОУН для еміграції, а головуство Закордонного Центру перебирає С.Бандера, з умовою і зобов'язанням дотримуватися в цілому постанов III НВЗ ОУН як в програмному, так і правно-організаційному відношенні. Тобто в цій останній царині, в організаційній структурі за кордоном, зобов'язує колегіальність, солідарність і спільна відповідальність цілого Проводу Закордонного Центру з головою на чолі.

в) Члени Проводу ОУН, які були вислані з України, віддавши до диспозиції в Закордонному Центрі виконуючі тоді функції, не перестають бути членами Проводу на Рідних Землях.

г) Організаційні структури за кордоном діють під назвою Закордонні Частини ОУН (ЗЧ ОУН) під проводом Закордонного Центру.

Варто нагадати, що саме Лев Ребет, якого пізніше, у грудні 1946 року С.Бандера протиправно і арбітрарно усунув з поста Головного судді ЗЧ ОУН, був тим, який запропонував його (С.Бандеру) на Віденській конференції в березні 1945 року на голову Закордонного Центру. Як писав Л.Ребет у своєму листі-протесті проти його усунення,

"той почин, що заіснував (і це особливо підчеркую!) за ініціативою підписаного (тобто висунення кандидатури Бандери Ребетом - А.К.), мав за завдання, по-перше, поставити на чолу проводу за кордоном особу, під якої ім'ям рух розвинув свою діяльність, і по-друге, включити в працю інших провідних членів, що вийшли з таборів."

Створення Закордонного Центру і очолення його С.Бандерою не розв'язало, однак, цієї ситуації надовго, а зокрема, не розв'язало "засадничої справи" для самого Бандери. Нерозв'язаним чи просто неполадним залишалося для нього питання керівництва всією ОУН, яке, в його переконанні, належало тільки йому. І тут, власне, почалося практичне нереспектування правних норм і постанов, які зобов'язували і по лінії Краю, і вже самого закордону, в даному випадку, рішень Віденської конференції.

У грудні 1946 року, на II конференції ЗЧ ОУН, С.Бандера зі своїми прихильниками провів низку "заходів", що їх опісля подано в комунікаті Секретаріату Проводу ЗЧ ОУН з 19 грудня 1946 р.:

"Розкладова акція серед одного круга членів Організації в Мюнхені вдаряє в одність, внутрішню спаяність Організації, підриває її внутрішню мораль і здатність до боротьби, створює такий стан, який дає пригожий ґрунт для ворожої диверсії."

Секретаріат Проводу З.Ч.ОУН подає до відома й виконання наступні правосильні рішення компетентного організаційного чинника у тій справі:

1. Усувається члена ОУН Стара з посту головного судді З.Ч.ОУН.

2. Обов'язки і компетенції Головного Судді З.Ч.ОУН перебере до часу конференції З.Ч.ОУН один з двох ген.Контрольних З.Ч.

3. а) Виключається Стара-Кліща з ОУН за підривання внутрішньо-організаційної моралі й обов'язуючого організаційного порядку, яке він провадив в той час, коли як Головний Суддя З.Ч.ОУН мав за обов'язок стояти на сторожі тої моралі і порядку.

* Лев Ребет, До відома Членам Закордонного Центру ОУН, 24 грудня 1946 р., стор.3 Дивися додаток 1. Архів ОУНз.

Від цього рішення прислуговує право відклику до Великого Збору ООН, якщо в міжчасі не буде іншого рішення Революційного Трибуналу.

б) Остерігається Стара - Кліща, що з огляду на його бувшу позицію в ООН йому не вільно брати участі в якій-небудь акції проти ООН. Його обов'язує збереження тайни про всі відомі йому організаційні справи, а за кожне евентуальне виявлення чи зловживання організаційних таємниць були би витягнені безоглядні консеквенції.

Остерігається Стара-Кліща перед контактами з противниками ООН.

В міру потреби Стар-Кліщ буде підданий обсервації.

4. Уділяється членові ООН Орлян строгу нагану і завішується її безреченцево в правах члена ООН за недопустиме, деструктивне відношення до Організації (м.ін.письмо до П.З.Ч.)

5. Уділяється членові ООН Омелянові-Уласові строгу нагану за нехтування організаційного порядку й шкідливе відношення до справ Організації (справа передання майна і контролю), позбавляється його на 1!2 року прав займати який-небудь провідний пост в ООН та доручається йому дисциплінарним порядком окреме завдання.

До відома Омелянові: його окреме завдання: 20 (двадцять) разів перенести через кордон (австр.нім. або інший) організаційну пошту, виконуючи цю зв'язкову функцію під наказами відповідного зв'язкового.

6. Уділяється членові ООН Дирові нагану за його легковажне відношення і шкідливе трактування деяких справ і роботи Організації (Укр.Трибуна, справа домівки, контролю заряджена Головою П.З.Ч., передача майна Орг.)

7. Прикликається до порядку всіх членів ООН, вмішаних в розкладову акцію Стара і звертається їм увагу на те, що всі свої пропозиції, критичні завваги і т.п. усі члени обов'язані спрямовувати до поладнання організаційним порядком.

Витворювання нездорових ферментів, сплетень, інсинуацій, поширювання закидів ворожої пропаганди проти Організації - не може мати місця і на випадок продовжування - будуть витягнені строгі консеквенції.

Свобода думки зн.критична думка має і мусить мати змогу виявитися в наших рядах. Кожня здорова, доброзичлива критика, що її метою не є жирування на хибх і недомоганнях, але що її ціллю є змаг за ріст Організації і шукання шляхів направи недоліків - має в нас місце в рямцях прийнятого організаційного порядку.

Анархія і розклад мусять бути усунені.

Постій 19:XII.

Слава Україні!

*Секретаріат П-ду З.Ч.ОУН**

Коротке пояснення до справи Омеляна Уласа (Зиновія Марцюка), члена ОУН з молодечих літ, учасника III НВЗ ОУН, людини чесної і надзвичайно принципової, вповні відданої справі, який відав фінансовим діловодством Організації і ЗП УГВР. Крім того, в його руках був ще окремий фонд Ярополка (М.Лебеда), яким розпоряджався не З.Марцюк, а М.Лебедь. Одним з перших заходів С.Бандери в той час було "перебрати фінанси", оскільки З.Марцюк твердо стояв на крайових позиціях. Коли Провід ЗЧ прийняв відповідне рішення, З.Марцюк відразу передав фінанси Організації новому фінансовому референтові. Щодо окремого фонду М.Лебеда, тобто фонду Генерального секретаря зовнішніх справ УГВР, то він вважав, що мусить мати на це згоду і доручення самого М.Лебеда. У своєму листі до Проводу ЗЧ ОУН від 26 грудня 1946 р. З.Марцюк писав:

"Якщо йде про окремий фонд д.Ярополка, то тому, що цю справу вів я не з титулу свого посту (фінансового референта. - А.К.), а на персональне доручення д.Ярополка, який застеріг, щоб про неї з ніким не говорити, що за неї перед Проводом він відповідає, що зв'язок з ним існував - стояв я на становищі, щоб відповідне доручення було мені передане. Завважую при цьому, що при проєктованій передачі орг.фінансів д.Юстинові, справа окремого фонду мала при мені далі лишатися. Перед виїздом (з України. - А.К.) був я підпорядкований організаційно д.Ярополкові, який

*видав мені відповідні доручення. Зміна в цьому організаційному відношенні не була переведена”.**

Остаточню З.Марцюк передав, також діловодство окремого фонду. В цьому ж листі він писав:

“Жодних труднощів я не створював. Усе майно, теж УПА, УГВР, окремого фонду д.Ярополка я передав Головному контрольному ЗЧ ОУН (Володимирові Стахову - прим. А.К.) на таку його вимогу. Діловодство т.зв. окремого фонду д.Ярополка передав я на вимогу д.Доната (С.Бандери) у формі приказу зі загроженням спеціальними санкціями не дисциплінарного порядку”.

Водночас розширено склад Закордонного Центру, який за всяких умов запевняв тепер С.Бандері і його прихильникам більшість, усунено заступника Голови Проводу ЗЧ, обраного на Віденській конференції, і покликано на його місце “свого чоловіка” та позбавлено секретаря ЗЦ права бути членом Проводу ЗЦ.

Про саму II конференцію, що відбулася в грудні 1946 року, С.Бандера писав, у третій особі (з конспіративних причин.- прим. А.К.), в листі до Євгена Врецьони в березні 1947 року:

“... Конгресу торік не було. Це були ширші наради (кільканадцятьденні) ширшого, позаустроєвого, провізоричного органу, Закордонного Центру, з участю кільканадцяти провідних членів. У висліді нарад прийнято Тимчасовий Статут керівних органів Закордонних Частин, встановлено організаційну одиницю - Закордонні Частини ОУН, вибрано Провід ЗЧ з Головою Проводу ЗЧ на чолі, Головного Суддю і Генерального Контрольного. Усі органи ЗЧ підлягають Проводові Організації і Голова Проводу ЗЧ зложив відповідну заяву про підпорядкування Проводові ОУН.

*Закордонний Центр розв’язався, а його рішення передано Проводові ОУН до затвердження. З Краю прийшли опісля повновласті вирішувати організаційно-устроєві справи так, як це найдоцільніше на місці”.***

* Омелян (Зиновій Марцюк), До Проводу ЗЧ ОУН, 26 грудня 1946 р., стор.4. Архів ОУНз.

** Лист С.Бандери (Тиса) до Є.Врецьони (Турчина) з 30 березня 1947 р., стор.2. Архів ОУНз.

Щодо інших справ, то С.Бандера писав у цьому ж листі:

"...закид, що голова Проводу ЗЧ - називаймо його в цьому листі Тис (розумієш, чому в такій формі пишу) - змагає до диктатури,- безпідставний і несправедливий. Він цілий час заступав думку, що засади провідництва, так як вони встановлені в устрою з 41, правильні і повинні бути придержувані. Наш принцип провідництва не мав і не має нічого спільного з фірерством чи вождизмом, а полягає на підкресленій індивідуальній відповідальності і більшій свободі ініціативи і рішення там, де потреба децизій з місця... здоровий провідницький принцип полягає на... централізації виконного керівництва і влади в особі провідника, який має компетенції контролювати діяльність в усіх ділянках, роботу членів проводу і який відповідає не тільки за що він сам робить, але за все що робиться.

Тис ставиться критично до деяких прийомів т.зв.демократизації,- саме до знесення функції провідника - лідера, ставлення на чолі Проводу не одиниці, тільки збірного тіла та до елімінування засади індивідуальної відповідальності впарі з колегіальною".

"Прочистивши" ґрунт у ЗЧ ОУН, С.Бандера і Я.Стецько разом зі Степаном Ленкавським (Залужний) робили в той же час спроби для "утвердження" своїх позицій по лінії Краю. Без порозуміння з Закордонним Центром, ще весною 1945 року і пізніше, С.Бандера почав вимагати скликання Великого Збору ОУН, щоб там поладнати справу перебрання колишнім провідником ОУН теперішнього керівництва.

Водночас він запропонував, щоб Край послав від себе за кордон відповідних людей з компетенціями розглянути і допомогти розв'язати конфлікт, що його не в стані були поладити між собою провідні члени на еміграції. Край був серйозно занепокоєний витвореною конфліктною ситуацією всередині ОУН в її Мюнхенському центрі і, йдучи назустріч домаганням С.Бандери, вислав двох членів Проводу - Дмитра Грицяя (Перебийноса) і Дмитра Маївського (Тараса), який був також членом Бюро Проводу. Обидва вони 19 грудня 1945 року попали на чехословацько-німецькому кордоні в засідку. Д.Маївський встиг витягти револьвер і застрілювався, а Д.Грицяй покінчив з собою в тюрмі у Празі.

Загибель цих двох провідних діячів - величезна втрата, аж ніяк неспівмірна до справи, задля якої вони пробивалися на Захід. Надто висока ціна, яку вони і весь визвольний рух заплатили, сповняючи вимогу С.Бандери. Нічого дивного, що все це противники С.Бандери записали на його особистеkonto.

Яке становище оба висланники були б зайняли щодо конфлікту за кордоном - можна лише спекулювати, перебираючи в пам'яті аналогії з попередніх ситуацій, які виникли між "емігрантами" і "краєвиками". Могли вони обмежитися ствердженням самого факту і вирішення справи залишити за Проводом в Україні. Якою була б їхня настанова взагалі, про це немає жодних даних, крім того, що Гриця дехто вважав "правішим", а Маївського "лівішим", якщо йшлося про їхні політичні переконання.

Коли С.Бандера настоював на скликанні Великого Збору, в одному з листів з Краю була мова про еventуальних кандидатів до Проводу і Бюро Проводу, причому згадувалися прізвища С.Бандери, Я.Стецька й інших. Ці різні пропозиції були, наприклад, в пошті, що її принесла в 1946 р. Ірина Савицька-Козак, псевдо "Бистра", спеціальний кур'єр Романа Шухевича, заступник крайової провідниці УЧХ на ЗУЗ та організаційний референт УЧХ в 1943-1946 рр. Однак дуже скоро ця справа стала неактуальною, і з Краю прийшла відповідь, що для дальшої діяльності Організації, зокрема, у зв'язку з технічно-організаційними труднощами, Збір непотрібний, оскільки немає тепер якихось надзвичайних змін.

Незалежно від того, С.Бандера і його прихильники самі "зінтерпретували" еventуальні пропозиції щодо С.Бандери і Я.Стецька як "рішення Крайової наради", хоч такої не було, як не було й будь-якого зібрання чи форуму, який був би бодай "частинним" Великим Збором. Мабуть, відчуваючи нестійкість такої "правної бази", вони підбудували цю наявну фікцію ще іншими "правними актами", а саме: рішенням Проводу ЗЧ ОУН з грудня 1946 р. "покликали" на членів "Бюро Проводу" С.Бандеру і Я.Стецька, тобто створили свою частину неіснуючого цілого Бюро, яка стала відома як "компетентний чинник". Це "покликання" підтвердила ще в 1947 році конференція ЗЧ ОУН, яка провела "формальний вибір".

Складається враження, що навіть самим С.Бандері і Я.Стецькові якось незручно було "виступати" як члени Бюро

і вони радше покликалися на себе, як на "компетентний чинник". До речі, дуже скоро цей термін набув у колах Організації певного іронічного забарвлення та звучання.

Це - з одного боку. А з другого - цей термін був настільки неясний, амбівалентний і загально завуальований, що "компетентному чинникові" доводилося розшифровувати його навіть для деяких провідних членів у самих ЗЧ. У листі С.Бандери (Доната) "До Уповноваженого Судді д.Смулки, який прийшов після усунення Л.Ребета (Кліща, Стара), з 13 вересня 1947 р. сказано, що

*"У відповідь на письмо до Секретаріату П ЗЧ ОУН подаю наступне вияснення: компетентний чинник, що видав рішення в справі членів ОУН дд.Стара, Орлян, Омеляна і Дира - це Бюро Проводу ОУН в складі двох його членів за кордоном. Бюро в такому складі діяло на підставі рішення Краєвої наради, на якій вибрано його, та на підставі рішення Проводу ЗЧ ОУН з грудня 1946 р., яким Провід ЗЧ ОУН прийняв краєве вирішення справи за обов'язуче".**

Такого становища С.Бандера не змінив ніколи, навіть коли резигнував у вересні 1952 р., щоб в цей спосіб примусити Край визнати його провідником усієї ОУН. І то незважаючи на те, що він добре знав: такої крайової наради, на якій його і Ярослава Стецька обрано до Бюро Проводу, не було і ані Провід ЗЧ ОУН в грудні 1946 р., ні конференція ЗЧ ОУН з вересня 1947 р. не мали права вибирати чи затверджувати членів Бюро Проводу. Ба більше, він і далі відстоював своє право на провідництво всієї ОУН навіть тоді, коли в 1950 році Провід ОУН на Українських Землях у своєму "Становищі" виразно подав, що *"Головою Проводу ОУН був обраний III НВЗ Збором ОУН Роман Шухевич в 1943 р. і що Конференція Закордонних Частин ОУН в 1947 р. не мала ніякого права обирати чи затверджувати членів Бюра Проводу чи Голови Проводу ОУН."*

Покликаючись на "Становище" Проводу ОУН на Рідних Землях, Дарія Ребет (Орлян) писала від імені членів Проводу ОУН, висланих в 1944 р. за кордон, у листі до С.Бандери 14 лютого 1951 р.:

* Донат (С.Бандера), До Уповноваженого судді д.Смулки, 13 вересня 1947 р., стор.1.

*"4. Не можна теж уважати Вас управненим до того титулу (провідник всієї ОУН. -А.К.) рішенням Конференції ЗЧ ОУН 1947 року, про що свідчать вияснення Проводу ОУН в "Становищі", які звучать: Розділ 10, част II. "Провід на Землях вважає, що Конференція ЗЧ ОУН (вересень 1947 р.) не була уповноважена вибирати чи затверджувати членів Бюра Проводу ОУН. Зокрема, Конференція не мала ніякого права вибирати чи затверджувати д.Тура (Р.Шухевича), який був вибраний на Голову Бюра Проводу ОУН III-ім НВЗ ОУН". Повижчі точки вказують на безправність формування на еміграції в 1947 р. "Бюра" під Вашим головуванням".**

П.Мірчук, відомий загорілий апологет С.Бандери і не в меншій мірі ненависник Л.Ребета, писав, що *"на диво скоро, Ребет знайшов пристрасного прихильника - Василя Охримовича, а згодом ще кількох провідних членів ЗЧ ОУН і так зродилася всередині ЗЧ ОУН опозиція, яку й очолив її творець, Лев Ребет".***

Поминаючи помилкову і спрощену "генезу" опозиції, подану П.Мірчуком, слід відзначити, що С. Бандера зумів поставити членів Проводу з України і їхніх прихильників у становище "опозиції", що, зрештою, не було важко, враховуючи той факт, що на еміграції переважали великою кількістю "кацетники" й інші прихильники С.Бандери. Якщо ж ідеться про знайдення Л.Ребетом "пристрасного прихильника" В.Охримовича, то П.Мірчук мусів би знати, що з Краю був висланий і прибув за кордон не Лев Ребет, а Василь Охримович.

* Дарія Ребет від імені членів Проводу ОУН, висланих в 1944 р. За кордон, До високоповажного Пана Бандери. Постій 14 лютого 1951 р., стор. 2-3. Архів ОУНз

** Д-р Петро Мірчук, Революційний змаг за УССД, т.II. В-во Союзу українських політичних в'язнів. Нью-Йорк - Торонто - Лондон, 1987, стор.158

У. Принциповий захисник крайових позицій визвольного руху

З самого початку В.Охримович боронив твердо і принципово крайові позиції і відважно виступав проти будь-яких спроб С.Бандери та його колег повернути Організацію до стану з перед 1941 року. Одним з перших він опротестував інститут "компетентного чинника" і намагався нейтралізувати всякі маніпуляції і комбінації, скеровані на утвердження та закріплення монопольної влади "компетентного чинника". Зокрема, осоружними були для Охримовича намагання і "заходи" "компетентного чинника" представити опозицію проти себе як "політичну диверсію", "ворожий підшепт" і т.п. Він гостро осудив і протестував проти заангажування "Служби безпеки" (СБ) до нагнітання психозу підозрінь, фабрикацій "доказів", інвігіляції окремих провідних членів, застрашування і т.п.

У цьому відношенні СБ причинилася значною мірою до загострення стосунків усередині Організації за кордоном і самого конфлікту та зміцнення позицій С.Бандери і його прихильників. Для "операції" проти "опозиції" був вжитий з самого початку той "апарат" СБ, який виразно стояв на позиціях "компетентного чинника" і був виключно лояльний тільки до нього і нікого іншого. Своїм завданням органи СБ вважали не об'єктивну перевірку тих чи інших справ, а постачання "доказового матеріалу" для згори визначеного "обвинувачення". Стратегічний план був дуже простий: "опозиція" рівнозначна політичній диверсії, і "місією" СБ є наочно показати її, розкрити і т.д. Що відповідні "оператори" СБ візьмуться за справу з належним ентузіазмом, пильністю і запопадливістю можна було не сумніватися. А якщо врахувати притому ментальність, "професійність" й інтелектуальний рівень більшості заангажованих у тому людей, то не важко собі уявити, як виглядали самі "операції".

Чи був свідомий того С.Бандера і його колеги? Очевидно, що про все це вони добре знали, ба більше, адже вони були авторами цілого плану, в якому СБівський вимір був інтегральною частиною загальної політичної стратегії, скерованої на знищення опозиції. Зрештою, ніхто інший, як сам Степан Ленкавський (Залужний) відкрито признався у свій час, що він безпосередньо керував і

контролював відповідні операції на різних стадіях реалізації цих заходів. Крім того, ситуація, яка існувала тоді в середовищі еміграції, внаслідок дій советської агентури і її провокацій, загального непевного міжнародного становища, пересправ і протистоянь в еміграційному політикумі і т.п., сприяла витворенню психозу недовіри і підозрінь, що, очевидно, намагалася відповідно використати для себе советська безпека. І немає сумніву, що вона "підливала оливи до вогню" там, де їй було потрібно, включно з тим, що не раз спрямовувала ті чи ті "підозріння" у вигідний для неї напрям. Але все це аж ніяк не виправдовувало СБівської затії у випадку "опозиції", оскільки всякі підозріння тут були просто абсурдними. Як писав у своєму листі до С.Бандери в квітні 1947 року Є.Врецьона,

"Я допускаю в боротьбі різні методи, приймаю навіть, що противник буде вживати методів нечесних. Але одного не можу допустити: ніколи не повірю' що Орлян (Д.Ребет), Всеволод (о. І.Гриньох), Володимир (М.Прокоп), Ярополк (М.Лебедь), Карбович (Я.Стецько), Тис (С.Бандера), Улас (З.Марцюк) чи ще там хто можуть бути зрадниками. За них свідчать тіні Колодзінського, Коссака, Федака-Граба, Легенди, Мирона і тих двох останніх (Грицяя і Маївського. - А.К.), які згинули непотрібно при переході (кордону). Це були націоналісти і вони гинули не зрадивши. Для мене такими самими є і ті, що тут опинилися, все одно розумні вони чи дурні, прихильники Тиса (Бандери) чи його противники... Всі вони можуть опинитися в ситуаціях, як згадані, і всі вони згинуть, як треба, з власної руки, а не зрадять. Навіть прості стрільці не здаються, гинуть від останньої кулі чи гранати, навіть ранених, яких не можна забрати з відступаючим відділом, стріляє власноручно комендант, як важко ранений не в силі сам себе застрілити... Ми не є вільні від просякування вооружених агентур, але їх не можна шукати там, де це Ти хочеш шукати.

...Мій довгий лист є підтвердженням гостроти кризи у нас. Замість займатися біжучими справами, я примушений полемізувати на цілком непотрібні теми. Цьому треба положити кінець, але не методами Єжова чи Гімлера. Вихід із ситуації, якщо є добра воля, дуже простий: поворот до статусу кво по конференції, прийняття засади правопорядку і колегіальности, розділення різниці поглядів і думок від особистих симпатій та антипатій, віддання відповідальних постів людям, які дають запоруку, що на ці пости надаються.

*Нам не вільно експериментувати на визвольній боротьбі, бо за це ми вже раз дорого заплатили”.**

У тому ж листі Є.Врецьона порушує питання осуджених провідних членів опозиції. Він, зокрема, пише:

“Треба мати дрібку почуття справедливості і спромогтися на ствердження, що творцями нашої сили нині є не Тис (Ти - Бандера) і його отчення, а якраз люди, в яких він бачить своїх противників. Орлян (Д.Ребет) завішується в членських правах? Хто це посмів зробити? Чи Ти здаєш собі справу з цього, що ця жінка безіменна, не для слави, не для творення міту власного “івства”, вела в найбільш критичний момент цілість справ і вела гідно, з безприкладною посвятою. Це вже не закиди, але бруді!.. Це, що Ти називаєш “дисциплінарними заходами” є звичайною пімстою за справедливую критику. В Головному Судді хочеш бачити “розбивача”. Чи він “розбиває” організацію, чи, може, одну непотрібну легенду? Чи як фін(ансовий) реф(ерент) ставляє справу принципово, це має бути причиною для його усунення? Чи це має бути позитив, як на місце його приходить студент?

*Залишаю ті справи, бо мені прикро взагалі про це згадувати. Зате до замітів провокації замічу, що на тому Ти взагалі не розумієшся, а Твої дорадники в тих справах або останні ідіоти, або інтриганти”.***

“Вклад” СБівського апарату в поглиблення конфлікту і кризової ситуації вимагає окремого дослідження і опрацювання. Тут зазначимо лише, що він був значним і за це несуть відповідальність передовсім керівні “специ” СБ, які свідомо, з переконанням і особистою лояльністю виконували доручення Проводу ЗЧ. Очевидно, що за всю цю затію відповідає в першу чергу сам “компетентний чинник”, але це не звільняє “виконавців” від вини за їхню “пильність і старання”.

Ще 20 грудня 1946 року, тобто зараз після Комунікату Секретаріату ЗЧ ОУН з 19 грудня 1946 р. і

* Є.Врецьона, Лист до Тиса (С.Бандери) з 9 квітня 1947 р., стор.7. Архів ОУНз.

** Там же, стор.6

чотири дні перед листом-протестом Л.Ребета (Стара, Кліща), Василь Охримович звернувся до Проводу ЗЧ ОУН з проханням "вияснення деяких внутрішньо-організаційних заходів, генеральної лінії політики ЗЧ ОУН та позиції підписаного в ній". Подаємо текст листа:

"До Проводу ЗЧ.ОУН.

Справа: прохання вияснення деяких внутрішньо-організаційних заходів, генеральної лінії політики ЗЧ ОУН та позиції підписаного в ній.

До кроку домагатися офіційних вияснень з боку Проводу ЗЧ ОУН, що до певної, в дальшому вичисленої низки справ, спонукують мене не тільки тенденції політики ЗЧ ОУН в останніх місяцях, але й конкретні (смію припускати, з нею зв'язані) події і заходи в організаційному житті, які заставляють не тільки думати про те, чи я можу надалі виконувати свої обов'язки в організації і поза нею згідно обов'язуючої лінії, але й про те, чи є до мене довір'я з боку теперішніх властей ЗЧ ОУН і чи може бути для мене місце в Організації, узглядаючи мої погляди, підхід до справ і т.д.

До такого мого звернення підставу дає мені те, що деякі з подій внутрішньо-організаційного життя і мене безпосередньо заторкують і ставлять під сумнів можливості: а) виконання якої-небудь організаційної праці в Закордонних Частинах ОУН; б) експонуватися в характері представника м. ін. ОУН в закордонному представництві УГВР (до якого я ввійшов на принципі індивідуального добору з рації своєї громадської позиції).

Факти, які під сумнів ставлять можливість виконувати які-небудь відповідальні праці в Закордонних Частинах ОУН, є:

1. Допитування мені організаційно і ділово підлеглої людини про т.зв. "опозицію", її цілі і т.д., без мого про це відома і згоди;

2. Внутрішньо-організаційне толерування інтерпретації всякої критики в формі, що мовляв "вона об'єктивно корисна НКВД", "об'єктивно вносить підложжя для диверсії або є вже початком диверсії".

Збіжність цих двох явищ - сама по собі вже застановляюча- для мене є постільки важною, що в обох випадках мене посередньо заторкує, бо:

1. Насуває логічне припущення, що, супроти мені підлеглих людей чи й апарату започатковані доходження (яких метою може бути устійнення в ньому т.зв. "опозиційних елементів"), проводжені без мого про це відома, поза мною, можуть мати на увазі і мою особу, також в "опозиційності" запідозрілою;

2. Толеранція інтерпретації явища внутрішньо-організаційної критики в тій формі дозволяє інкримінувати або припускати, що і мої неоднократно перед провідними організаційними чинниками висловлювані критичні зауваги у декого можуть бути зрозумілі як несвідоме вислугування НКВД або поширювання розкладу і диверсії внутрі Організації.

Супроти повищого я змушений вимагати таких вияснень:

1. Який характер мало допитування д.Залужним д.Богдана (з терену Анни) про "опозицію"?

2. Чому не було попереджене безпосереднім зверненням в цій справі до мене?

3. Коли мало характер слідства - то на якій формально-правній основі воно сперте, яку має ціль і проти кого спрямоване?

4. На підставі якого то заложення і від коли критичні чи як дехто називає "опозиційні" погляди підпадають під карно-слідче евентуальне поступовання?

5. Чи поминення моєї особи в підході до "справи Богдана" є виявом і вислідом недовір'я до мене та яке воно має узаasadнення?

6. Чи Провід ЗЧ ОУН одобрює інтерпретацію, що всяка внутрішньо-організаційна критика чи "опозиція" є завжди об'єктивно-корисні НКВД і завжди є формою сіяння розкладово-диверсійної роботи, та, як такі, є недозволені і каральні? Чи не припускає, що всяка ретроградна тенденція, всяка заскорузлість і консерватизм також можуть бути об'єктивно корисні НКВД і що також всяка критика цієї відсталости й заскорузлости можуть бути власне некорисні та небажані (як і всякий прогрес революційної терії і практики) для НКВД? Чи таке ставлення проблеми внутрішньо-організаційної критики або, як інакше вже називають, "опозиції" є впливом передуманої постанови в цій матерії?

7. Чи всі ці супроти повищого припускаємі заходи (слідчі чи устійнюючі) по відношенні до т. зв. "опозиційних"

елементів є вислідною відповідних рішень і яких Проводу ЗЧ ОУН або окремих чинників з посеред Проводу ЗЧ ОУН?

8. Які передбачуються евентуальні можливості запідозрілим в т. зв. "опозиційності" зберегти за собою відношення до ОУН і якою в ній має бути дальша позиція їх?

9. Чи всі ці явища і факти є зв'язані зі зміною і якою генеральною лінією політики ЗЧ ОУН?

Повищих вияснень я змушений вимагати, бо торкаються вони - в моєму переконанні - тих найсуттєвіших питань, які рішають про можливість не тільки виконування яких-небудь відповідальних праць в Закордонних Частинах ОУН, але можуть робити проблематичною дальшу членську приналежність, коли зважити, що своїми поглядами я можу в переконанні Проводу ЗЧ ОУН не відповідати політичним передумовам приналежності.

Щоб без решти ясним було моє становище, я рівночасно заявляю слідуюче:

1. До ніякої т. зв. "опозиції" чи ще досадніше "диверсії" не належу, про таку не знаю:

2. Належу натомість до того роду членів, що засвоївши собі той зміст політичного процесу, який проходила і який в своїх постановах III Н.В.З. Організація прийняла і зафіксувала, з найбільшим неспокоєм слідкують за тенденціями і політичною практикою тепер відповідальних чинників Проводу ЗЧ ОУН, що йдуть всупереч і є запереченням встановленої III Н.В.З. ОУН генеральної лінії політики, та про це з уповажненими до перестерігання тої лінії провідними членами ОУН і обмінюються поглядами, так само, як прихильники "старої" лінії обмінювалися не лише поглядами, але й конкретними проектами змін (т. зв. "Студією"):

3. Стою на становищі, що більше як де-небудь інде (прим. в Краю, де особливі умовини важкої боротьби могли б диктувати певні порушення і їх оправдувати) вимоги найздоровішого внутрішньо-організаційного і національно-визвольного розвитку вимагають тут перестерігання і зберігання позиції, на які станула ОУН в Краю в рр.1942-43, а які полягали у:

а) виреченні монопартійно-монополістичних аспірацій в питанні Державної влади і резигнації з монопартійного політичного устрою, як програмової мети:

б) занеханні обмеження приналежності до організації з приводу іншого за метафізично-ідеалістичний світогляд, у відкиненні засади, що тільки визнавці метафізично-ідеалістичних заłoженъ можуть до Організації належати;

в) обмежуванні, з тенденцією в інших умовах і зовсім відкинути, автократично-провідницького принципу у внутрішньо-організаційній побудові;

г) намаганні приготувати Організацію до демократичних умовин державного життя, узнаних найкращими і найздоровішими з-поміж усіх знаних устроєвих форм.

4. Уважаю, що у внутрішньо-організаційному житті є тенденція завернути далеко назад, до політичного стану Організації з-перед 1941, а то й 1939 років, та що маю право з тими тенденціями боротися з титулу хоч би повноправного учасника ІІІ Н.В.З.

Це речі, які зумовлюють мою критичну поставу до тих чи інших проявів життя Організації.

Факти, які під сумнів ставлять можливість експонуватися в характері члена ОУН в поза-організаційному житті, зокрема, і конкретно в ЗП УГВР є слідуєчі:

1. Намагання піддати ЗП УГВР контролі Організації, згл. виконувати нагляд і контролю над її діловодством (конкретний випадок з фінансами);

2. Намагання уживати ЗП УГВР як прямого засобу розбудови і закріплювання в українському житті позицій за ОУН.

Стверджую, як повноправний член-основник УГВР, що ці факти

йдуть врозріз з тою єдиною концепцією, яка може і могла з'єднати всі можливі позитивні сили на фронт спільної боротьби, а яка і була вислідною прийнятих рішень м.ін. ІІІ Н.В.З. ОУН, не заступати на дальше в українському внутрішньо-політичному житті ексклюзивно-організаційної концепції т. зв. "органічної консолідації".

Хочу мати ясну відповідь, як має бути мною евентуально інтерпретована ця нова тенденція по відношенні до УГВР, причому заявляю, що на обмінювання громадянства в розумінні, що УГВР є таки незалежна від

*Організації інституція, супроти іншої практики і інших фактів
таки піти не зможу.*

*Прошу про швидке уділення відповідей до цих
основних для мене питань, бо тоді тільки зможу з повним
внутрішнім спокоєм і далі виконувати свої обов'язки.*

П.20.XII.46.

Слава Україні!

Чужий (Василь Охримович).*

.

VI. В обороні ЗП УГВР

Одним із головних спірних пунктів у конфлікті між "компетентним чинником" і "опозицією" було з самого початку питання Закордонного Представництва УГВР (ЗП УГВР). С.Бандера і його Провід ЗЧ були, головним чином, проти того, щоб Закордонне Представництво і секретар зовнішніх справ УГВР діяли незалежно від ЗЧ ОУН у правно-організаційному відношенні і не були підпорядковані Проводові ЗЧ ОУН. Це - по-перше. По-друге, вони дотримувалися погляду, що всупереч тому, що в Краю УГВР була сформована на індивідуальній базі, ЗП повинно реорганізуватися на партійному принципі.

У процесі підготовчих переговорів в Україні з представниками ОУН під проводом А. Мельника (розмови вів Михайло Степаняк), Екзильного Уряду УНР і гетьманців виявилось, що жодна з тих формацій не готова приступити до створення УГВР, якщо в її платформі буде виразно "замаркована" одверта антинімецька боротьба. Крім того, з боку цих потенційних партнерів висувалися різні вимоги представницького характеру і щодо розмежування завдань, але в основному йшлося про те, що всі вони відкидали проголошення революційної боротьби проти німців. У такій ситуації не було іншої альтернативи як організувати всенародне керівництво визвольною боротьбою, що ним мала бути УГВР, на принципі індивідуального підбору. У протилежному разі, крім УПА, як військової формації, єдиною партією, яка формально входила б до УГВР, була б лише ОУН. Широкий всенародний масштаб і характер визвольної боротьби вимагав, однак, всенародного представництва. І щоб здійснити цей постулат, треба було застосувати, власне, індивідуальний принцип. Якщо б ще якась інша організована політична формація погодилася увійти до УГВР, тоді входив би в рахунок, еwentуально, індивідуально-партійний комбінований принцип. Як писала Д.Ребет, "... після того, як з'ясувалося становище ПУН, т. зв. "бандерівська" ОУН не могла увійти в склад УГВР як суцільна формація, бо навіть за участі офіційного представництва від УПА, наявність ОУН як єдиної політичної фракції в УГВР автоматично надала б цьому керівництву однопартійного характеру. Тому прийнято остаточне

*рішення формувати УГВР за індивідуальним добором членів у якнайширшому вахлярі різних середовищ**

У грудні 1946 року Провід ЗЧ ОУН вирішив остаточно, що перебудова ЗП УГВР має відбутися на партійно-громадському принципі, якщо навіть його членство обмежиться до єдиних ЗЧ ОУН. Члени ЗП і його прихильники вважали це нічим іншим, як ще однією спробою "компетентного чинника" підпорядкувати собі повністю також ЗП і цілість зовнішньополітичної роботи. Як писав Є.Врецьона до о.Івана Гриньоха (Всеволода) 13 квітня 1947 р., *"Тенденції реформ УГВР важаю просто наскоком, який треба відбити. В ніякому разі не признаю іменування "голови фракції ОУН" (Я.Стецька. -А.К.). УГВР побудована на принципі персональної участі громадян різних політичних переконань, а не на заступництві партій. Якби прийшов час на це, тоді теж мусимо застерегти собі право вибрати з-поміж себе голову евентуальної фракції. В це я, однак, не вірю, як не вірю в участь партій в УГВР. Це може статися з моментом повороту на Рідні Землі, але тоді рішення западуть не тут, а у Львові чи Києві.*

Всю цю комедію із фракцією важаю тільки спробою введення диктатури. Про методи і техніку ввдженя диктатури і закріплення я знаю трохи більше, ніж специ з оточення Тиса (С.Бандери). Всі мотивації на зразок "партійної дисципліни" мені не промовляють до амбіції й переконання. Насамперед мають бути основні справи устійнені, а опісля ввдженя партійної дисципліни. Коли це не станеться, то ясно, що дисципліна без засад не буде нічим іншим, як тільки намордником. Вертаючись до перебудови основ УГВР на партійній базі, важаю ту концепцію тільки претекстом для захоплення УГВР "головою фракції" і зроблення з неї особистої лавочки""

Головою фракції ОУН в ЗП УГВР Провід ЗЧ призначив Ярослава Стецька (Орача), уповноваживши його провести цю перебудову. 1 січня 1947 року Я.Стецько (Орач)

* Д.Ребет, цит.стаття. "Сучасність", липень-серпень 1986, стор.173.

"" Євген Врецьона (Турчин), Лист о.Івана Гриньоха (Всеволода) з 13 квітня 1947 р., стор. 1-2. Архів ОУНз.

звернувся до членів ЗП, в тому числі і до Василя Охримовича, з таємним повідомленням, яке подаємо повністю:

"Членом ОУН в ЗП УГВР

Чужий

Таємне

Від імені Проводу ЗЧ ОУН подається до відома й виконання наступні постанови і зарядження Голови Генерального Секретаріату УГВР і прооводу ЗЧ ОУН:

1. Повести акцію за включення до УГВР за кордоном політичних угруповань і прийняти принцип партійного і громадсько-суспільного заступництва (згідно з директивами Голови Генерального Секретаріату УГВР.

2. Зокрема старатися включити голови політичних угруповань до ЗП УГВР.

3. Згідно становищу Голови Генерального Секретаріату УГВР і Проводу ОУН, члени Організації на форумі ЗП УГВР переведуть прийняття пленумом засади про перебудову ЗП УГВР на принципі партійного і громадсько-суспільного заступництва.

До часу цієї перебудови зберегти існуючий стан в ЗП УГВР.

4. Поставити і пожвавити в цілій ширині роботу ЗП УГВР на всіх відтинках внутрішньо-українського життя.

Для переведення повищих постанов Провід ЗЧ ОУН рішив:

а) назначити Головою Фракції ОУН в ЗП УГВР д.Орача (Я.Стецька), якому (організаційно) підлягають всі члени ОУН в ЗП і перед ним відповідають за свою роботу і постанову в УГВР;

б) намітити кандидата на Голову виконного органу ЗП УГВР д. Козельока (І.Вовчука);

в) намітити до кооптування нових членів ЗП УГВР з-поза Організації (намічено ряд осіб);

г) зобов'язати д. Орача, Козельока і всіх членів ОУН в ЗП УГВР зреалізувати повищі постанови.

Голова фракції подає до відома: в найближчих днях буде скликане засідання Фракції, на яке всі члени повинні

підготувати звідомлення зі своєї діяльності в ЗП УГВР, предложити свої пляни та завваження.

На засіданні будуть подані деталі рішень Проводу, а зокрема становища Голови Генерального Секретаріату УГВР, а тож спільно обговорені напрямні роботи і розділ завдань в рамках Фракції та становище Фракції в окремих справах, яке всі члени Фракції зобов'язані солідарно заступати на пленумі ЗП УГВР.

М.п., 1 січня 1947.

Слава Україні!

Реакція Охримовича й інших членів ЗП, за винятком таких як І.Вовчук та Я.Стецько і тих, які стояли на боці "компетентного чинника", була, самозрозуміло, негативною і дуже гострою. Для них така "реформа" ЗП була просто неприйнятною. Все це лише ще більше загостило і напружило конфліктну ситуацію, примножило додаткові елементи протистояння, розкрутило ще інтенсивніше кризисний маховик. Ряд провідних людей з "опозиції" зрезигнував з членства в ЗЧ ОУН. Першим із них був якраз Охримович. У своїй заяві про резигнацію з члена ЗЧ ОУН він писав:

"До Проводу ЗЧ ОУН

Сучасна внутрішньо-політична ситуація в ЗЧ ОУН і тенденції її розвитку, що характерні на мій погляд

а) нереспектуванням здобутків революційно-прогресивного процесу ОУН на Рідних Землях і нових напрямних життя Організації, зв'язаних з глибокою переоцінкою 1942-44 років, а позначених в ідейно-концепційних (відкинення як передумови приналежності ідеалістично-метафізичних залогень світогляду, недопускаємість інших - несуперечних лише надрядности нації- поглядів і т.д.), політичних (закинення монопартійних аспірацій, ревізія дотогочасної концепції т. зв. "органічної консолідації" та висунення на її місце концепції, якої виразником є УГВР) та організаційних (тенденція ліквідації провідницької системи, авторитаризму та спроби змін дотеперішньої системи відвічальности і т.д.) справах, проводжених з того часу в житті Організації на основі одобрень авторитетними для цілості Організації конференцій, а зокрема III НВЗ ОУН;

б) намаганням на практиці привертати всупереч поглядам більшості делегованих з Краю по справах Організації членів систему з-перед 1941 року з її принципом авторитаризму і провідництва до необмежености, як в політичних, так і в організаційних справах, стосованого, з її властивістю внутрішньо-політичні найсуттєвіші питання полагоджувати адміністративно-організаційним т.зв., а то й поліційним порядком (чого докази бачу в практиці організації від Відня починаючи, а на полагоді справи т.зв.опозиції в сучасний момент і всупереч виразного протесту і застерігання в розмові з д.Орачем (Я.Стецьком) пробувати рішати справу "ін абсенція" заінтересованих, - і кінчаючи);

в) заходами тепер міродайних в 34 чинників припинити всякі намагання перегляду минулої політики, її ревізії та витягнення усіх відповідних, а ввиду нової ситуації, і конечних висновків, що маскується формулами: 1) ведення т.зв. "позитивної критики", яка не є нічим іншим як окроюванням її відповідно до інтенцій тепер рішальних чинників, як формою зведення її в напрямі не рішучої ревізії, а направлюванням досьогочасної системи,

2) вимогою т.зв. "насамперед афірмації Організації", який то як передумова розмов з т.зв. "опозицією" висунений принцип не є знову нічим іншим як засобом упокорення перед системою і її визнання, і який суперечить не тільки узнаваним в політичному житті основним правам-передумовам всякого членства (адже до даної Організації не вступається за попереднім визнанням її, але одобренням політичної її плятформи і концепції в першу чергу!), але є й в суперечності до соціології росту всякого політичного руху (не з Організації бере рух свій початок, а з програми, ідей і т.д., чого в кінці доказом є теж полагоджування - приймімо - опозиційних настроїв, що, отже, характерні речами, які відбирають змогу брати дальшу участь мені в Організації, в Закордонних Частинах її, зокрема, а коли б ці з'ясовані вище тенденції стали змістом політики ОУН в цілому - і унеможливають приналежність до неї взагалі.

З огляду на повище заявляю, що з сьогоднішнім днем виступаю з членів Закордонних Частин ОУН.

Разом з тим запевняю, що всі таємні справи Організації, зокрема, всі справи її революційної боротьби, зумію заховати в належній тайні і надалі.

Складаючи повищу заяву, застерігаюся перед всякою інтерпретацією мого виступу в сенсі диктованого "диверсійними", "опортуністичними" або іншими (прим. несвідомістю іграшки в ворожих руках) цілями. В таких випадках я був би змушений виступити публічно з відповідними виясненнями, чого, однак, з огляду на добро справи, не хотів би робити. Підкреслюю, що моє виступлення диктоване виключно політичним несприємливим для мене порядком внутрішньо-організаційного життя, системою в Організації тепер панівною, тенденціями її, а зокрема песимістичним поглядом на можливість скорого оздоровлення Організації.

Іншого виходу для себе не бачу, тим більше, коли бачу суперечність між заявами довір'я до мене, а практикою, яка в минулому була того порядку, що з боку найавторитетніших чинників мав нагоду заслухати твердження про "з природи деструктивно відділовуючу ментальність і спосіб розумування", якою ніби я маю визначатися, - а сьогодні не інакше бачу потрактання у випадку останньої т.зв. "акції Стара".

І це дальший елемент, який відмовляє, на мій погляд, глузду і позитивів моєї дальшої приналежності.

Після 16-річної моєї приналежності з болем тут на еміграції мушу йти на цей крок.

Але роблю це в переконанні, що в іншій спосіб зможу служити своїм життям і працею Українській нації і справі її визволення. Не думаю, що тільки приналежність визначувала мою вартість для України і що вона тільки є умовою вкладу в Українську Національну Революцію, умовою служби Українській Державі.

Моїм найгарячішим і останнім бажанням в хвилині замикання свого відношення до Організації є, щоб ця криза була поштовхом для налагодження відносин внутрі її в такий спосіб, що і надалі вона зможе позитивно записатися в історії, що дасть змогу найбільшій кількості українців-патріотів ставати на шлях визвольної боротьби.

Бо не малої горстки фанатиків, але цілого народу треба, щоб вибороти і закріпити державу.

Дня 22 грудня 1946.

Слава Україні!

Чужий, член ОУН."

Провід 34 ОУН відкинув, однак, резигнацію В.Охримовича. У листі Секретаріату Проводу 34 з 1 січня 1947 р. сказано:

Другові Чужому.

Секретаріат Проводу 34 ОУН повідомляє Вас, що Ваші письма з дня 20 XII і 22 XII 46 одержано і передано Голові П 34 ОУН. З доручення Голови П 34 ОУН Секретаріат П 34 ОУН звертає Вам увагу на постанову Устрою ОУН, ухваленого III Надзв. ВЗ-ом ОУН 1943 р. в 3 точці 1-ої ч. "Члени", яка звучить: "Членство в ОУН є досмертне. Член ОУН може бути виключений з Організації або звільнений за власним бажанням тільки організаційним шляхом".

Згідно з тою постановою член ОУН не може довільно й самовільно виступати з Організації своїм одностороннім рішенням. То ж ваша заява з дня 22 XII про Ваше виступлення з ОУН не звільняє Вас від обов'язків члена ОУН.

Вам, як довголітньому Членові ОУН, що займав провідні пости в ОУН, а зокрема як учасникові III Надзв.ВЗ ОУН мусить бути відоме те правило. І коли б Ви хотіли справді в порядку виступити з членів ОУН, то звернулись би з проханням про звільнення Вас властями ОУН з обов'язків члена ОУН.

Доки немає рішення Проводу 34 ОУН згл. іншого компетентного організаційного чинника про Ваше звільнення з ОУН, доти Ви маєте обов'язки члена ОУН і підлягаєте їй компетентним властям.

Слава Україні!

За Секретаріат Проводу

Отава

В.Охримович настоював не своєму, і через два тижні вислав прохання звільнити його з членства в 34 ОУН:

"До Проводу 34 ОУН (на руки Секретаріату Проводу 34 ОУН).

У зв'язку з письмом Секретаріату Проводу 34 ОУН від дня 1.1. 1947 року, в якому звертається увагу на формальну

сторінку зголошеного мною виступлення з членів Закордонних Частин ОУН, цим модифікую тодішнє своє письмо в той спосіб, що відповідно до процедурального порядку звертаюся з проханням на моє бажання (умотивоване як в попередньому зверненні) звільнити мене з членства в ЗЧ ОУН.

Прохаю моє побажання можливо скоро полагодити, про це мене зворотно негайно повідомити та рівночасно поінформувати тих членів Організації, з якими я був в організаційних чи ділових відношеннях, щоб в . жодних справах до мене не зверталися. Подавати мотиви мого поступку можна як це доцільно (прим. що мотиви підлягають орг. тайні, або що вони політичної натури), причому застерігаюся перед інтерпретацією, яка порушувала б мою честь і вияснявала б заломанням (зневірою) або опортунізмом мій крок. В такому випадку я був би змушений виступити з відповідною публичною заявою.

Заразом прохаю повідомити мене, в який спосіб я маю: а) поскільки з рамені ЗП УГВР вів би далі відділ політичної інформації (що досі має місце) урегулювати в тому відділі працю членів ОУН (чи може їх передати і кому), б) передати і кому майно Організації, що було в моїй диспозиції, та в кінці в) полагодити фінансові справи (остаточні розрахунки і т.д.).

Слава Україні!

*12.1.1947. Чужий**

Цим разом, у свою чергу, Я.Стецько повідомив Охримовича, що його формальне прохання відкинено:

"Друже Чужий! З уповноваження ПЗЧ я маю Вам закомунікувати рішення у справі Вашого прохання про звільнення. Воно не узгоджене. Мотиви будуть Вам подані мною устно. Я говоритиму з Вами ще перед засіданням фракції в тій справі. Це буде в п'ятницю 7.11, або в суботу перед полуднем. Можливо, що в міжчасі я матиму змогу і час Вас бачити, але не ручаюся, бо в мене навал праці. Слава Україні! Орач 1.11.47".

Водночас Охримович одержав ще повідомлення, що *"Дня 8 лютого ц. р. відбудеться засідання фракції. Прошу о*

год. 14 (2 по полудні) з'явитися на мешкання, що його подасть д.Сич. На порядку (дня) звідомлення з дотеперішньої діяльності і плян праці не будуче, згідно з моїм письмом з дня 1.І. ц. р. Всі члени зобов'язані бути приявними, з огляду на важність справ і проєктоване ПЛЕНУМ.
Слава Україні! Орач 1 лютого 1947".

Протистояння між "компетентним чинником" і "опозицією" продовжувалося. С.Бандера і його Провід ЗЧ послідовно, рішуче і агресивно прямували до своєї мети: примусити "опозицію" підпорядкуватися або "викінчити" її і в той спосіб, перший чи другий, добитися повної централізації влади в своїх руках. Притому Бандера знав не лише чого він хоче, а й як до цього дійти. У нього був конкретний план з усіма можливими варіантами, і він діяв згідно з ним. На своє озброєння Бандера взяв тезу, що, як він писав в одному з листів до Врецьони (Турчина) в березні 1947 р., "розкладницька робота ("опозиції". -А.К.) співпадає щодо змісту і часу із посиленням наступом на нас з усіх сторін, як на внутрішньо-українському, так теж і підземному відтинкові". Отже, дія "опозиції" проти нього і його оточення - це "розкладницька робота", яка співпадає з наступом ворога з його "тонкою режисурою" і тим самим рівняється "політичній диверсії". Суть цієї "диверсії" полягала, з одного боку, у лівому ухилі, що витворився в Краю в 1941-44 рр. у програмному відношенні, і у змінах, впроваджених в устроєво-організаційній структурі (обмеження компетенцій провідника, колегіальність і т.п.). Крім того, С.Бандера закидав "опозиції", що вона якраз вживає проти нього (а не навпаки) такі прийоми як "брехня, свідоме ставлення неправдивих закидів, ехидне вивертання фактів горі дном... шкідницька розкладова агітка - (як) її спосіб діяння".

Реалізуючи свій план, С.Бандера практично весь час тримав ініціативу в своїх руках і, як кажуть, не давав противнику віддиху. На еміграційному відтинку в Організації він мав усі шанси виграти. Більшість еміграційних кадрів ОУН, кацетників і некацетників були на боці ЗЧ і С.Бандери особисто. Залишена під час війни формула "ОУН під керівництвом С.Бандери" і означення цілого руху "бандерівським" - психологічно діяли і приносили відповідні політичні дивіденди. Незалежно від того, що він (Бандера) у період після 1941 року тим рухом і самою ОУН не керував. Зрештою, він і не приховував, що, на його думку, Край

робив помилки в той час тільки тому, що його там не було і він не мав жодного практичного відношення до визвольної боротьби, яка відбувалася в Україні. До речі, у силовому рівнянні в боротьбі з "опозицією" "компетентний чинник" враховував кадри ЗЧ як однозначно плюсову для нього величину. Не мав він, однак, певності щодо Краю, але й тут сподівався, що внаслідок переваги за кордоном "особистого авторитету", він зуміє перехилити Край на свій бік.

Становище "опозиції" було в основному оборонно-реагуюче. "Компетентний чинник" діяв - "опозиція" реагувала, обурювалася і боронилася, протестувала і навіть резигнувала. Тоді як Бандера мав конкретний суцільний "стратегічний" план, "опозиція" такого плану не мала і її реагування зводилося радше до тактичних ходів. Крім того, те реагування було подекуди не завжди одностайним щодо тактики. Забігаючи наперед, нагадаємо, що після вересневої конференції ЗЧ (1947 р.) М.Лебедь, наприклад, намагаючись особисто допомогти у ліквідації конфлікту, погодився в принципі взяти на себе мережу ЗЧ, тоді як Д.Ребет принципово відмовлялася брати участь у деяких зустрічах з представниками "компетентного чинника", як довго той не збирався міняти свого становища. Щоправда, дехто твердить, що М.Лебедеві це психологічно було "легше" робити, оскільки він міг (хоча б підсвідомо) відчувати себе теж "жертвою" крайових змін, бо в травні 1943 року обмежено його статус як Урядуючого Провідника. Одні були більш пасивними, інші - більш активними. Не відчувалося, однак, що "опозиція" творить тверде монолітне тіло, з одним диспозиційним центром і устійненою стратегією протидії, як це дехто з супротивної сторони представляв.

Вся стратегія "опозиції" полягала в основному у ставці на Край, який вона репрезентувала і захищала, на його підтримку і допомогу. Як виявилось, ця ставка була правильною і виправдала себе, однак це не привело до ліквідації конфлікту, хоч шанси для цього були, але їх не використано, принаймні не з її вини.

Стоячи твердо на крайових позиціях і обороняючи їх, "опозиція" готова була навіть порвати з Краєм, якщо б він повернувся на старі позиції з-перед 1941 року. Це виразно, наприклад, заявляли Охримович, З.Марцюк й інші. В їхньому переконанні, програмні і устроєві позиції ОУН в Україні

були нерозривно пов'язані з суттю самої визвольної боротьби та передумовою її перспективності й успіхів.

Внаслідок всього цього, напруга нагніталася щораз більше. На початку 1947 року пройшла низка резигнацій із ЗЧ ОУН, яка вельми здивувала і насторожила "компетентного чинника". Дехто навіть вважав це його прорахунком. Крім В.Охримовича, про свою резигнацію з членства в ЗЧ заявили Зиновій Марцюк - 10 січня, Іван Бутковський (Гуцул) - 12 лютого, Мирослав Стиранка (Олег Зеленецький) - 1 травня.

В цьому загальному напруженні відчувалася також певна психологічна аномалія, коли відносини між близькими людьми по спільній боротьбі ставали щораз "штивніші", офіційніші, холодніші, непривітніші і просто ненормальні. В одних і других було відчуття, що вони опинилися по різні сторони бар'єра, який ставав щораз вищим і вищим. З огляду на це, в березні 1947 р., з ініціативи Я.Стецька, о. І.Гриньоха і "Андрія", відбулися два "круглі столи" для в'яснення внутрішньоорганізаційної ситуації. Крім ініціаторів, у них брали участь Мирослав Прокоп (Володимир), Володимир Стахів (Мек), Степан Ленкавський (Залужний), Зиновій Марцюк (Омелян) і Василь Охримович (Чужий). До участі в нарадах не був запрошений Лев Ребет (Кліш), а його дружина Дарія Ребет (Орлян) відмовилася від неї, мотивуючи тим, що від грудня 1946 р. не відбулося жодних змін, які уможливили б їй брати участь у будь-яких розмовах. Ще раніше вона вимагала, щоб передумовою нових розмов з "компетентним чинником" були відповідні кроки з його боку, які уневажнювали б протиправні дії в 1946 році.

Наради мали неформальний характер, хоч Я.Стецько заявив, що він виступає як представник Проводу ЗЧ ОУН і запропонував, щоб розмови висвітлили тло і генезу кризи в усіх площинах, бо лише тоді це може допомогти знайти розв'язку конфліктової ситуації, що виникла. І хоч компетенції нарад не були формально визначені, практично, при погодженні окремих питань, вона мали з'єднати обі сторони, а головню Провід ЗЧ, в тому числі і "компетентний чинник", тобто С.Бандеру і Я.Стецька. З боку "опозиції" була виразно підкреслена ця вимога щодо "компетентного чинника", щоб опісля не вийшло так, що, мовляв, домовлення зобов'язували Провід ЗЧ, а не "компетентного чинника", як щось "понад ним".

Перша нарада, як і друга, а особливо друга, заповідалися доволі обіцяюче і перспективно. Атмосфера панувала досить дружня, навіть щира, зовсім інша, ніж та, яка була не раз раніше, в минулому. З обох сторін відчувалася добра воля і щире бажання шукати та знайти вихід з кризи. Обі сторони відразу погодилися, що говоритимуть про все відкрито, без взаємних інкримінацій, "офіційности" та декларативної фразеології, і всі цього дотримувалися. Люди говорили собі у вічі, без натяків, що вони думали про ті чи ті справи і їхнє особисте до них ставлення. Одне слово, говорили про все відкрито. С.Ленкавський, наприклад, признався навіть, що особисто організував стеження за "опозицією".

З боку останньої ніхто не ставив жодних домагань персонального характеру щодо супротивної сторони, щодо тих чи тих постів і т.п. Все зводилося до вимоги відновити правний стан в Організації, що його порушено на II, грудневій Конференції 34 1946 року. Отже, йшлося передовсім про питання концепційного порядку. В тому контексті "опозиція" висунула дві конкретні пропозиції: 1) відновити Закордонний Центр, що був створений на Віденській конференції в березні 1945 року і 2) передати йому керівництво, тобто найвищу владу в Організації. Цей відновлений Закордонний Центр мав би розглянути весь комплекс кризи, поладнати конфлікт між "опозицією" і "компетентним чинником", визначити дальшу генеральну політичну лінію Організації і вжити всіх заходів для унормування внутрішньоорганізаційних справ з метою втримання єдності Організації. У своїй аргументації, в якій брав дуже активну участь В.Охримович, "опозиція" доказувала, що якраз у грудні 1946 року був порушений організаційний правопорядок, який може відновити Закордонний Центр, а не теперішній Провід 34 і "компетентний чинник". Йдеться про повернення до останнього нормального правного стану в Організації, яким був стан з часу III Ширшої наради Закордонного Центру, що відбулася в лютому 1946 р. На ній якраз прийнято було Тимчасовий Устрій Закордонного Центру, визначено генеральну лінію політики Організації і т.д.

Крім цих пропозицій, була ще одна, далекосяжніша, яку також відстоював В.Охримович, а саме: повернутися до стану з весни 1945 р., тобто до часу приїзду уповноважених представників з Краю і виходу з тюрем та концтаборів

членів колишнього Проводу. Це означало, що делегати з Краю мали б наново творити новий правовий стан.

З боку трьох представників Проводу ЗЧ, зокрема самого Я.Стецька, висунено пропозицію, щоб "опозиція" вже тепер верталася до конкретної роботи в Організації на попередні пости, а саме секретаря Проводу, Головного контрольного і його помічника, яких було усунено на грудневій конференції ЗЧ 1946 р. Це, мовляв, буде початком процесу нормалізації, бо якраз в ході практичної роботи будуть вигладжуватися і нівелюватися розбіжності. І це усуне протистояння та доведе до ліквідації конфлікту. Цю пропозицію, однак, "опозиція" не прийняла.

Невдовзі, після другого "круглого столу", відбулося засідання Проводу ЗЧ, на якому було розглянуто і обговорено зміст та перебіг обох нарад і прийнято наступні постанови:

а) "Опозиція" застосувала неетичні методи у критиці як окремих членів Проводу, так і цілого Проводу;

б) Поладнання справи "опозиції" в грудні 1946 р. наступило організаційно-механічним, а не політичним порядком;

в) Справу "опозиції" передається "компетентному чинникові" для остаточного поладнання.

Повідомлення про рішення Проводу ЗЧ було, очевидно, холодною водою на сподівання і надії тих членів "опозиції", які вірили, що "круглі столи" приведуть до ліквідації конфлікту. Тим більше, що спочатку вони заповідалися досить перспективно. Зрештою, "опозиція" ніколи не ставила справи так, що С.Бандера і люди з його найближчого оточення мали б відійти з Закордонного Центру ані не збиралася творити нову партію чи, як їй закидали, "розкласти" з середини Організацію. Між іншим, єдині, які не були здивовані таким поворотом справи, були Дарія і Лев Ребети, які ще перед нарадами "проорокували", що вони нічого не дадуть і що "з цього нічого не вийде". На жаль, їхні припущення сповнилися.

Після якогось часу переговори між обома сторонами знову відновились. Як виявилось, однак, згодом, Провід ЗЧ, на думку "опозиції", свідомо розтягував і затягував їх, готуючи водночас Надзвичайну Конференцію ЗЧ, яка відбулася 28-31 серпня 1948р. в Міттенвальді, Німеччина, і на якій остаточно було вирішено ліквідувати "опозицію".

Ба більше, в той же час "компетентний чинник" і Провід ЗЧ прийняли відповідні заходи, щоб зміцнити натиск на "опозицію" і примусити її "здатися". Серед іншого, були теж спроби викликати непорозуміння та "тріщини" в самій опозиції і, за відомою засадою "діли і пануй", постаратися порізнити та підбурити одних проти інших всередині. Так, наприклад, у свій час С.Бандера "пропонував" М.Прокопові "перебрати" від М.Лебеда пост Генерального Секретаря зовнішніх справ УГВР, переконуючи його, що М.Лебедь не надається на дипломатичну і зовнішньо-політичну роботу взагалі". М.Прокоп, очевидно, відкинув таку пропозицію. В такому "контексті" треба розглядати і ранішу пропозицію С.Бандери М.Лебедеві перебрати керівництво ЗЧ ОУН, вважаючи себе провідником усієї ОУН. М.Лебедь сприйняв цю пропозицію як можливість використати її для ліквідації конфлікту, погодившись прийняти в принципі, але остаточно узалежнював це від подолання цілої кризи. Зайнявши таке становище, він намагався в першу чергу ствердити, які реальні шанси є в нього для поладження засадничих конфліктних питань і чи взагалі вдасться йому нормалізувати внутрішні відносини в Організації. Це - з одного боку, а з іншого - робив заходи, щоб не поставити себе в позицію інструмента "компетентного чинника" в розгрі проти інших членів "опозиції". В цій справі він постійно радився з М.Прокопом, о. І. Гриньохом, В. Охримовичем та іншими.

В тому плані, як один із засадничих кроків, М.Лебедь зробив теж формальні застереження щодо "покарання" Л.Ребета, Д.Ребет, З.Марцюка, І.Бутковського та інших "компетентним чинником" і домагався розглядання цієї справи Судом або Трибуналом Головної Ради Організації. Він і видав відповідну постанову про утворення Трибуналу в червні 1948 р., в якій було сказано:

"Голова Головної Ради ОУН, розглянувши справу покарання "компетентним чинником" ОУН друзів Стара, Омеляна, Дира та Орлян, бувших членів чільних установ ОУН, - стверджує, що у вирішенні цієї справи порушено ряд устроєвих проблем першорядної ваги й тому, виконуючи у справах нетерплячих проволоки заступчі функції Головної Ради ОУН, постановляє покликати до розсудження цієї справи Трибунал Головної Ради ОУН в складі: Смулка, Мур, Чабан, Коваль і Гук. Вищезгаданий Трибунал діє як надзвичайна установа найвищого типу, до компетенції якої належить розгляд цієї справи під кожним оглядом. Подрібні

норми поступування усталить сам Трибунал. Ярополк /М.Лебедь/.

Постій, 14 червня 1948 р.”

Звернемо увагу, що М.Лебедь в даному випадку виступав як той, що виконує “заступчі функції Головної Ради ОУН”. “Опозиція” сподівалася, що Трибунал не лише анулює покарання, а й відповідно осудить “компетентний чинник” за “порушення ряду устроєвих проблем першорядної ваги.”

1 липня 1948 р. голова Суду Смулка постановив, що “речник пошкодової сторони”, тобто “опозиції”, має внести “скаргу на рішення Проводу ОУН із умотивуванням та наведенням доказів не дальше дня 30 липня б. р. [1948], а “речник Бюра Проводу” має “внести всестороннє умотивування заскарженого рішення не дальше дня 20 липня б. р. [1948]. Ця постанова, яку ми навели в скороченні, знаменна тим, що в ній Смулка вживає означення і терміни, вживання яких весь час домагався “компетентний чинник”./ “речник Бюра Проводу” і т.п. / та виразно показує, як мовиться, “куди вітер віяв” у той час. Тобто, що заходи М.Лебеда з Трибуналом мали малі, точніше ніякі, шанси на успіх. Зрештою, все це вже було, по суті, “гірчицею по обіді”: весь серпень пройшов на остаточну підготовку Надзвичайної Конференції, яка й почалася 28 серпня.

УІІ. У центрі загостреного конфлікту

Ще раніше, задовго до "Постанови" Голови Головної Ради ОУН, що її підписав М.Лебедь, приблизно в лютому 1948 р., він провів низку розмов з В. Охримовичем, який в той час виявився найбільш "підхожим" речником "опозиції". З одного боку, Охримович був безкомпромісний і твердий, зокрема, якщо йшлося про програмні позиції, а з другого боку його майже до кінця не покидала "оптимістична настанова", що всупереч усьому можна буде знайти вихід з цієї складної ситуації. Лебедь говорив з Охримовичем, як компетентним представником членів "опозиції", що їх ефемістично названо "неактивними членами ОУН", з титулу "новоспеченого" чи ще "недоспеченого" Голови ЗЧ. Він цілком здавав собі справу, що без повернення тих "неактивних членів" до ЗЧ його позиція як нового Голови ЗЧ є безпредметною, якщо він не хоче стати лише інструментом в руках "компетентного чинника", - не для полагодження конфлікту, а для допомоги в ліквідації "опозиції".

У спільних пошуках можливої розв'язки Лебедь запропонував Охримовичеві підготувати передумови і пропозиції, на підставі яких "опозиція" готова повернутися до ЗЧ, і піддав думку створити для цього окрему комісію. Зі свого боку він запевнив, що зробить усе, що в його силах, щоб змусити "компетентного чинника" серйозно поставитися до цих пропозицій. В Охримовича були сумніви щодо особистих можливостей М.Лебеда в тому відношенні, і він запропонував, щоб Лебедь добивався відповідних гарантій, - теж формального характеру, - від С.Бандери. Так, він писав у своєму листі до Лебеда в травні 1948 р., що "коли ми мали б іти в роботу, з тим, що буде нам дана можливість зміни курсу, то таки мусять бути на це якісь гарантії, трохи міцніші від тої, яку давала б Ваша особа". Все ж таки він погодився на сугестію М.Лебеда і така, щоправда, неформальна, комісія була створена. В ній взяли участь о. І. Гриньох, М.Прокоп, З. Марцюк і, передусім, сам Охримович. Фактично він і був тим, який остаточно опрацював ці передумови, названі ним "Платформою санаційних заходів". Слід відзначити, що хоча в Охримовича були весь час коректні відносини з М. Лебедем, він ставився з більшим респектом і довірою до о. І. Гриньоха. У своєму листі до

Батько – Остап Охримович – священник
1888 – 1941

Мама – Марія Охримович
1891 - 1974

Сестра Ірина. Нар. 02.06.1921

Засуджена на 10 років

Знимка зі заслання. Мордовія 1955 р.

Брат Микола
Нар. 20.11.1926

Сестра Марія
Нар. 3.09.1917

Брат Юліян
16.05.23-18.12.86
Помер в США

Сестра Люба
10.08.1928

Брат Ярослав
12.10.19 – 23.01.42
Помер в тюрмі м.Львів

Микола, Люба, мама
Великдень – Сибір 1955

Тато з сином Ярославом грають шахи

Родина Охримовичів.

Перший ряд - Юліян (найменший), Ірина, Ярослав.

**Другуй ряд – Михайло, мама, Марійка, тато,
Василь**

Родина Охримовичів без Василя.
Перший ряд зліва - Люба, мама, батько, Микола
Другий ряд – Ярослав, Ірина, Юліан, Марія,
Михайло

Лебеда з 25 травня 1948 р. Охримович нав "язував, власне, до цієї "комісії", яка, до речі, не спішила з випрацюванням своїх сугестій і передумов, маючи за собою сумний дотеперішній досвід із перемов з "компетентним чинником". Властиво, Охримович був чи не єдиним серед своїх колег, який вважав, що "треба вичерпати всі можливості до кінця". Справи, які він порушує у цьому листі, заслуговують на їх подання "ін екстенсо", що й робимо (притому, у цьому письмі, як і в інших документах, задержуємо мову і стиль оригіналів):

"Друже Ярополк !

Сьогоднішнім листом хочу з'ясувати, як мається справа становища зараз неактивних членів ОУН до висловлених з Вашого боку пропозицій повороту до діяльності в очолюваній тепер Вами ЗЧ ОУН.

Перш за все, мушу відмітити, що причина такого опізнення з відповіддю не лежить в неповажному підході до Вашої пропозиції. Бо згідно тоді визначеного пляну комісія, обрана для сформулювання умов і принципів активізації в ЗЧ ОУН, таки пробувала із завданням вив'язатися, хоч не дістала в міжчасі з Вашого боку приобіцяного потвердження, що вона може числити на успіх своїх праць та що сформульовані нею пропозиції будуть розглядані і респектовані також "компетентним чинником". Між тим - в ході праці комісії - виявилось, що для належного сформулювання і уаргументування наших становищ і принципів нашої активізації треба таки дуже серйозно попрацювати. Цей момент, а теж це, що від Вас не було потвердження про доцільність такої роботи, саме й відбилися на спізненні нашої відповіді. Щойно з'ясоване мені Володимиром і ним же потверджене в часі свят Ваше заінтересування станом справи штовхнуло нашу працю дещо вперед. Але не маючи певности, чи щось з тої роботи може взагалі вийти, ми й обмежили розробітку детальну до того моменту, коли на загальникове з'ясування наших пропозицій дістанемо з Вашого боку запевнення, що по цій лінії можемо працювати і сподіватися успіху.

Ці загальникові позиції (без детальної аргументації, яку можна розробляти тільки при переконанні в доцільності) я понище й подаю окремо залученим проектом санації ЗЧ ОУН.

При тому ще раз навітлюю чому - бодай з мого погляду - інакше поступати в цій справі для нас неможливо.

А саме тому, що ми свідомі тої незвичайно важкої в сучасний мент відповідальності, яка спадала б на нас, коли б ми включалися в роботу. В моєму найглибшому переконанні, - а думаю, що воно для всіх нас спільне, - ми маємо покищо в очах громадянства і думаючого членства таки чисту карту і можемо, без сумніву, такою своєю позицією причинитися до оздоровлення. Але це тоді, коли були б вигляди на реальність всіх потрібних оздоровчих заходів. Отже, тоді, коли б ми мали загарантовані можливості відповідального діянн в ЗЧ ОУН, а не тоді, коли б наш поворот мав тільки формально ладнати кризу, а на практиці ми ставали б співвідповідальними за існуючий досі і зараз стан, і тим самим і самі компромітувалися б так, як скомпромітованими - в політичному розумінні - відповідальні за дотеперішню постановку чинники. Перебирати на себе частину компромітації, ділитися компромітацією і облегувати тягар її комусь іншому - принайменше я не збирався б. Тим більше тоді, коли, на наш погляд, тут не справа в тому, щоби рятувати саму по собі ЗЧ ОУН, - вона ж не самоціллю, - а в тому, щоби рятувати розхитуваний і на манівці запроваджуваний революційний табір, з його концепцією, капіталом нещодавніх років, кадрами, позицією в укр. світі і т.д. Бо так я й дивлюся: нерозуміючі проблематики укр. революції - революційні техніки - тепер в Орг. закордоном міродайні - тільки й в тому напрямі, навіть мимо їх власних інтенцій, цілу Орг. й ведуть. Між іншим, в тих реченнях і відповідь на те, за що ми хотіли б відповідати і що ми хотіли б рятувати. Коли, - як навіть з Вашого з'ясування виходило, - ЗЧ ОУН це вже "друга лінія", отже, собі нове ні то ОДВУ, ні то УНО, - то чи не такі самі, - а може й більші, - ефекти для стану симпатій до нас в еміграції, до рев. концепції, ми могли б здобути і не будучи в ній, а працюючи прямо в суспільному житті, і на місцях завжди і всюди заступаючи конечність орієнтації на укр. революцію. Бо хіба ми не дали ніде даних на те, що ми зійшли ідейно-концепційно з революційних позицій. . Коли ж ми мали б приходити, щоб скріпляти ОУН, то, будь-ласка, що я / а думаю, що можу знову від усіх це казати / заінтересований іменно тоді не "сіткою" на еміграції, а тим, яку вона може відіграти роль в розгортанні і посилюванні основних питань нашої визвольної боротьби, отже, якраз і в

першу чергу тим, що, мабуть, стає виключною компетенцією людей "першої лінії". Інформації, що їх маю про гіляни, зв'язані з "першою лінією", персональною постановкою її і т. д. викликають, бодай у мене / не знаю, чи про це всім із нас відомо / найдалше йдучі побоювання. Тож чи ми йшли б для декорації, чи для фактичного ставлення й розбудовування тих всіх елементів, які потрібні з погляду посилювання революційного фронту і, далі, чи з такого штандпункту виходячи, не краще було б, коли б ми мали скріпляти існуючий характер ЗЧ ОУН, не атракційний для рев. елементів, а зараз відпихаючий (в дужках, не можу стриматися від висловлення погляду, що, зокрема, ці т. зв. східняки, які набула Орг. за кордоном тутешньою постановкою, - як це сьогодні унаслідуються, - не є революційним елементом і тому, напр., сьогодні вони йдуть до тої УДРП, яка за програму виставила "симиценківське яблучко") - піти евентуально так далеко, що п о з а Орг., згл. ЗЧ ОУН, пробувати взбирати революційні елементи, або, точніше, вже зарисовані революційні середовища зі східньо-укр.елементом, таки спрямовувати на правильний шлях, рятувати перед зайвим експериментаторством. Коли йде про те, де його згуртувати, то може входити в гру й ЗП УГВР, якщо таки треба б відкинути доцільність приставати до вже оформлюваних середовищ. А втім, підставу до таких розважань дає той трагічний факт, що на практиці ОУН за кордоном, чи пак ЗЧ ОУН, щораз більше стає виключно провінційною, галицькою / в кращому разі, ще з додатком волинською / організацією.

Без сумніву, можна повищі погляди оспорювати, але, узявлюючи таку нашу аналізу сучасного положення, можна що лиш і зрозуміти, ч о м у проблема відповідальности породжує сумніви в те, чи доцільно і чи можливо рятувати ЗЧ ОУН. Це, звичайно, передусім, мої думки, але вони сьогодні кожному сверлюють мозок. Зв'язане це є з сумнівом, чи може розклад не пішов вже настільки задалеко, що було б можливим своєю участю ще як-небудь справу рятувати, і чи це був би рятунок того, що треба рятувати. Для мене тільки одне було б важно рятувати: концепцію і постановку укр. революційної боротьби перед її зведенням на манівці. І під таким тільки аспектом ми йшли б до роботи.

І звідси логічне, - що можливість нашої причастности в роботі є зв'язувана з тим, чи було б можливе провести

таку постановку, яка ще єдино давала б вигляди на врятовання. Ця єдина можливість є - в повному, послідовному 180% звороті цілого курсу, доконуваному негайно, поки вже не буде взагалі запізно що-небудь про те думати. Які це мусіли б бути зміни - про те ясно для Вас повинно б бути з залученого проекту санації. Потреба радикальності перестановки Орг. є подиктована тим, що лише при наявності нового вітру можна б було ще і відзискати позиції в суспільстві, і, що важніше, оживити всіх революційно думаючих надіями на те, що Орг. - як передовик революційного процесу - ще тої прикмети не загубила та що ще має регенеративні внутрішні спроможності, і, вкінці, що ще поки на неї треба орієнтуватися і до неї гуртуватися.

Це стільки від мене на вияснення наших становищ, а зокрема, на вияснення нашої стриманості й застережливості щодо т. зв. гарантій. Коли ми мали б іти в роботу з тим, що буде нам дана можливість зміни курсу, то таки мусять бути на це якісь гарантії, трохи міцніші від тої, яку давала б Ваша особа. Бо формально піти в роботу і зараз же зв'язати собі руки вічними встряваннями когось більш компетентного (знаємо, що це конкретно дві особи, що вбирають тогу непомильних), - то значить нічого не зробити, зі всіма встрягнути і, може, втонуті. Тому такі гарантії, і то гарантії в формі, - коли не остаточного обмеження позиції т. зв. "компетентного чинника" в його претенсіях до непомильності при допомозі відповідного правного стану (на увазі правно-устроєве відібрання вирішності в суттєвих питаннях політики Орг. т. зв. "компетентним чинником", підзвітність і підконтрольність його перед відповідними органами, у протигагу практичній диктатурі дуумвірату), - так бодай в формі довший речинець обнімаючої / прим. 3 квартали, рік / згоди на повну можливість діяння, при чому ніщо не було б від нашої компетентности забирати голос чи впливати на перерішення як-небудь / прим., "першою лінією" / обмежене. Бо коли ми стаємо до роботи, то і перед історією, і перед Організацією, і перед суспільством ми таки за в с е будемо співвідповідальні, отже, тим більше за постановки, які закреслено т. зв. "першою лінією".

На цих виясненнях кінчу. При тому застерігаюся, що долучений проект має виключно характер конспективно-орієнтаційного матеріалу про евентуальні напрямні нами

пропонованої постановки. В ніякому разі його не можна трактувати офіційним і остаточним сформулюванням наших напрямних пропонованого санаційного процесу. Він зроблений нашвидко, вимагав би дуже серйозної деталізації, але це було б можливо робити, коли б були дані на успіх. Зараз це конспективне накинення, яке, як таке, і не може служити евентуально офіційним документом нашого остаточного становища. В такому вигляді буде предложений окремий проект, але тоді, коли - ще раз підкреслюю - будемо мати дані на реальність його застосування.

За деколи невдачні формулювання і похибки прохаю вибачення і остаю з нашим привітом.

26. 5. 1948.

Чужий."

Разом з листом Охримович переслав Лебедеві "Платформу санаційних заходів", запропоновану вищезгаданою "комісією", яка пізніше лягла в основу резолюцій, запропонованого "опозицією" Резолюційній комісії II Надзвичайної конференції ЗЧ ОУН /28 - 30 серпня 1948/. Цей проект був відчитаний на форумі конференції, але голосування над ним взагалі не відбулося. /Дивись додаток №2/. Подаємо текст платформи:

ПЛАТФОРМА САНАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

/Конспективно-орієнтаційний проект/

Змагаючи до повного оздоровлення ЗЧ ОУН, верховні власті ОУН за кордоном згодні йти до того шляхом:

А - усвідомлення і признання сучасного положення ЗЧ ОУН рішуче нездоровим, не тільки далеким до вимог, що їх до того типу організацій ставить сучасний етап української визвольної боротьби, але і до тих, що випливають з її завдань на еміграції;

Б - визнання вини в спричиненні такого стану за такими (поруч об'єктивних наслідків еміграції, недостачі моменту безпосередньої революційної боротьби, впливу некорисної хвилю кон'юнктури) головними чинниками:

1 - унапрямуванням дотеперішньої діяльності ЗЧ ОУН в значній мірі з вчорашніх, історично віджитих і несвоєчасних для нинішнього етапу визвольно-революційної

боротьби, ідейно-програмових та політичних позицій і тактичних заходів,

2.- незрозумінням або неконсеквентним впровадженням в життя обов'язуючої, III ВЗ ОУН схваленої, постановки, єдино доцільної для сьогоденного етапу визвольної боротьби,

3.- застосуванням переважно механічних заходів у намаганнях затримати Організацію працездатною, споєною та дисциплінованою.

В - Прийняття- з повищих стверджень впливаючих - таких заходів в оздоровлюванні ЗЧ ОУН :

1. - впровадження самокритики / зокрема щодо оцінки положення і вартости та ролі в даному терені Організації, її кадрів, методів роботи, політики / як підстави оздоровлюючих заходів в усіх клітинах Організації ; критичне наświetлення історії Організації /не всевиправдувальне /,

2.- відкидання і поборювання у внутрішньо-організаційному житті всяких намагань унапрямлювати діяльність Організації з вчорашніх, історично-віджитих і несвоєчасних для сьогоденного етапу, ідейно-програмових і політичних позицій та тактичних заходів, освідомлення щодо того загалу членства, осудження таких спроб проявом політичного недисциплінування і нельояльності супроти обов'язуючої постановки та відсунення незгідних з такою постановкою від політично-керівних становищ в Організації / технічні функції можуть виконувати, можуть зберігати і боротися за свої погляди, але не можуть на підставі таких висновувати напрямні діяльності, як довго постановка законним порядком не була б для цілости Організації змінена /,

3. - послідовне реалізування в цілому житті Організації обов'язуючої постановки / краюї / та визнання тих же краюїх позицій вихідними і провірними для кожної ідейно-теоретичної, політичної чи практично-організаційної настанови діяльності ЗЧ ОУН,

4. - точне означення позицій і компетенцій ЗЧ ОУН в сучасній конструкції системі укр. визвольного руху, завершений і репрезентований УГВР та льяояльність до неї,

5. - реорганізація теперішньої правно-устроевої та організаційної систем ЗЧ ОУН в напрямі : а/ розмежування уставодавчих та виконавчих органів та устійнення їх управнень в цілій системі, і в зв'язку з тим,

б/ категоричне впровадження до всіх автономно-екзекутивних / вищих / провідних клітин Організації засади обмеження повновастей провідників до самостійних політичних рішень /екзекутивні в напрямі натиску на реалізованню таких залишаються/ та пересуненням таких компетенцій в користь колективно, на демократичних засадах, діючих проводів, підзвітність провідників,

в/ відмінення способу формування проводів в користь півконтролі і співрішень в тому напрямі з боку нижчих організаційних клітин,

б. - ануляція всіх тих обов'язуючих рішень, що суперечні крайовій постановці, та проголошення всіх з тою постановкою незгідних праць, статей, інтерпретацій, тощо, опублікованих в офіційній, а в деяких випадках і в неофіційній, пресі.

Приймаючи таку постановку оздоровлення ЗЧ ОУН, верховні власті ОУН за кордоном метою її визнають повне переключення цілої закордонної Організації на можливо найближчі крайовій Організації позиції.

Запоруку щирого свого відношення до згаданої оздоровної постановки верховні власті ОУН за кордоном дають не тільки своїм схваленням проектованої постановки, але і добровільним згори застосуванням до себе тої точки пропонованих заходів, яка обмежує повновасті провідників та підчиняє їх політичні рішення контролі й апробаті дотичним пленумом / точка В, 5, 6 /. На практиці це, в нинішнім випадку, даватиме Проводові ЗЧ ОУН право не тільки в'язати власними рішеннями всякі постанови т. зв. "компетентного чинника", але й являється хартією, що управнює провідні кола ОУН /конкретно перебуваючих за кордоном членів Вел. Ради ОУН, вибраних останнім Вел. Збором/ до покликання до життя і для тих же чинників контрольних та в спірних політичних справах міродайних найвищих в Організації органів".

У свою чергу, "Проект резолюцій", що його зігнорувала конференція, у ширшому опрацюванні, був опублікований і поширений окремо, у формі еляборату, п. н. "До основних позицій", серпень 1948 р. (дивись додаток № 3). Судячи по стилю, треба припускати, що, крім В. Охримовича, в його оформленні брали участь теж Д. і Л. Ребети.

Головну, унапрямуючу, програмну доповідь на конференції виголосив С. Бандера. Її назва - "Генеза і розвиток нездорових явищ в Організації за кордоном". Свій виступ він почав ствердженням, що "на кризу склалися дві причини: 1/ акція в цілі затемнювання політики Організації і 2/ внутрішні суперечності між членами попереднього Проводу, які довели, з одного боку, до протиставлювання Організації Закордонного Представництва УГВР, а з другого боку, - спричинили поступово зростаючу неоперативність керівних органів Організації".*

Вина за це, як і можна було сподіватися, лежить на т. зв. опозиції. Аргументація С. Бандери, викладена на 22 сторінках битого густого машинопису, охоплює низку закидів "психологічного", політично-програмового і організаційно-правного характеру проти "опозиції", яка й несе всю відповідальність за теперішню кризу в Організації. Так що, якщо йдеться про психологічні причини, то головні з них - це, наприклад, "негатив прив'язання", який полягав у "надмірному і односторонньому прив'язанні до кличів з минулого часу", тобто з періоду визвольної боротьби проти німецької окупації, та до тих змін програмового і загального характеру, які тоді виникнули:

"З фактом такого надмірного чуттєвого прив'язання до кличів минулого часу і чуттєвою негачією теперішнього еміграційного етапу ми маємо до діла сьогодні серед деяких членів, що чуттєво міцно зв'язані з часами німецької окупації. Популярно тих членів Організації називають невластивою назвою "опозиції". Другою стороною цієї медалі є явище наскрізь негативне, а саме :

прив'язання окремих одиниць не до політичних кличів минулого, але до особистого становища і до ролі, яку вони в минулому мали і з якою їм розставатися прикро, бо в такій-то ролі вони хотіли б себе бачити в усіх майбутніх етапах нашої роботи, без огляду на потребу політичної доцільності таких забаганок. Популярно цих людей не називають ніякою окремою назвою, і через те деколи змішують їх з т. зв. опозицією, але найчастіше з ЗП УГВР, з яким вони самі себе найчастіше утотожують".**

* С. Бандера, "Генеза і розвиток нездорових явищ в Організації за кордоном", стор. 6-7. Архів ОУН.

** Там же, стор. 7.

У політично-програмованій площині С. Бандера "головним предметом полемічних розмов бачив два питання: 1/ краєва постановка, і 2/ демократія чи диктатура". Щодо першого питання, то, на його думку, "опонентів не цікавить саме принципове питання обов'язуючої лінії, але питання інше : Чому Організація на чужині не вживає, або не досить часто вживає, той самий виряд політичних понять, якими послуговується Організація в Краю? - Це саме вони називають відступленням від обов'язуючої лінії.

Річ у тому, що учасники протинімецького етапу боротьби вважають себе більше зв'язаними з Краєм, ніж інших членів Організації... На початку еміграції членські ряди склалися в більшості з т. зв. недавніх "кацетників", дивовижної породи людей з іншої плянети, які нічого не знали про політичну перестановку німецького періоду боротьби і своїм мисленням назагал належали до круга понять минулого періоду протипольської боротьби, у кращому випадку - позицій II Конгресу. Почався прискішений процес засвоювання нового змісту..."

Маючи на увазі провідних членів "кацетників", таких як, наприклад, Лев Ребет, Володимир Стахів, Ярослав Клим та інших, С. Бандера твердив, що в цьому процесі "надмірно ревні" упростили "процес відзвичаєння від старого так, що заперечили його в цілому і з ненавистю ренегата відкидали все минуле як злочинне з усіма вартостями, що творилися у попередніх роках боротьби і навіть з усіма незмінними для всіх часів нашими принциповими засадами. Пішовши по формулі: все, що минуле, - до нічого, злочинне, регресивне і фашистівське, стали найпрогресивніші і... залишилися без компасу. Тоді, шукаючи ґрунту під ногами, почали різно блудити. Одні - за прикладом деяких партій - надали доктринерського значення постановам III Конгресу, ставши на становищі, що поза тими постановами Організацію нічого більше не обов'язує. Другі в інтерпретаціях III Конгресу наблизилися до позицій націонал - комунізму... Коли Організація за їх прикладом не пішла ані на шлях доктринерства і заперечення, ані на шлях націонал - комунізму, вони цей свій власний відхід від позицій Організації об'яснили тим, що це не вони, але

Організація відійшла від своєї власної / чи пак краївої / лінії і повертає назад до фашизму“.*

Вихід із кризи С. Бандера бачив у двох можливостях, які він поставив перед опозицією в категоричній, альтернативній формі “або - або”:

“або поставити хрест на все, що було досі і відтепер творчо працювати в рядах Організації для її добра. Або: поставити хрестик на дальшу участь незадоволених в Організації і дати їм змогу відійти в приватне життя чи в протилежну нам партію. Третім нон датур. Іншої розв “язки нема”.

Щодо “затемнення політичної лінії Організації”, що про нього була мова на самому початку доповіді, то, на його думку, “Перша і головна причина... це сам процес перестановки Організації на сприйняття нового політичного вряду. Другою причиною було те, що на перебіг того процесу негативно і шкідливо вплинули спроби ревізувань і заперечувань роботи окремими невдоволеними з неї членами”.

Серед другорядних причин він згадав теж “дезорієнтуючу роль преси та дезорієнтацію, викликану нашою політикою щодо УНРади / приступлення до неї. - А. К. /, окреме становище до неї Зак. Представництва і наша репліка на Деклярацію ЗП, але це тема самостійної доповіді...”

Кінцевим акордом доповіді С. Бандери було ствердження, що “тенденція протиставлятися Організації і невдалі спроби теоретичних шукань наблизили окремих членів на шлях політичних ухилів у бік есерівського доктринерства (мова тут про колишнього есера Василя Потішка, колишнього члена Генерального Військового Комітету Центральної Ради, автора проекту Платформи УГВР, члена Президії УГВР. - А. К.), або в бік неокомунізму. Якщо це наслідок ще не закінчених шукань, думаю, що саме виказання небезпек таких політичних ухилів вистачить, щоб ті члени ревізували свої позиції, а тоді можливості дрібніших

* Там же, стор. 8, 9, 12

** Там же, стор. 16.

відхилень будуть у дальшому вирівняні у процесі спільного ставлення сучасного ідейно-політичного змісту ОУН. Наша Конференція має за завдання не обговорити і познайомити з нездоровими явищами теперішнього стану роботи, але встановити норми їх розв'язання.”*

Варто сказати, що у своїй доповіді С. Бандера підходив доволі обережно до самих постанов III НВ Збору і згадавши лише, що вони були в “початковому опрацюванні”, “в недозрілій формі”, “не повні”, в багатьох місцях “сформульовані невірно і неправильно” і т.п., головний акцент “гріховності” поставив на “інтерпретацію” і “освоєння” їх, яке стало серцевиною конфлікту і взагалі розбіжностей.

Це знайшло теж відповідне віддзеркалення в постановах Надзвичайної конференції. Зокрема, було сказано:

“3. Конференція стверджує, що найглибшою причиною ферментів ідейно-політичного послаблення і житливості окремих членів є те, що Організація в цілому переходить процес перестановки політичного змісту, особливо від часу III В. Збору досьгодні. Цей процес був перенесений на чужину в початковій, сирій і недозрілій формі, а дальше його завершення ускладнюється тим, що з краю доходять лише фрагментарні відомості про дальші досягнення в становленні сучасного політичного змісту. Започатковані новою постановкою політичного змісту два збіжні до себе процеси: процес засвоювання нового й відзвичаювання від старого й пережитого створили ґрунт для політичної хитливості, непевності й для довільних інтерпретацій у напрямі доктринерства, заперечування політичних постулатів і основних вартостей українського націоналізму, а в дальшому до шкідливих намагань утворювати розбіжності між ЗЧ ОУН і ЗП УГВР”.

Пройде майже пів століття, і новоспечений ідеолог КУН і апологет С. Бандери Олег Баган напише, що творці III НВЗ ОУН і автори його постанов - це “люди з малим

* Там же, стор. 22.

ідейно-політичним досвідом", які спричинили "процес морального опортунізму".*

Цим обуриться навіть Петро Дужий, ОУНівський діяч, який попав у руки КДБ в 1945 році, від самого початку гарячий прихильник КУНу (хоч потім розчарувався і в ньому, і в Славі Стецько), автор брошури "С. Бандера - символ нації". Критикуючи Багана, він писав: "прочитає хтось ту "працю" і страшно робиться, бо в ній же чорним по білому надруковано, що наші національні герої - Волошин, Маївський, Арсенич, Кравчук, Бусел і, що найголовніше, Роман Шухевич / Тарас Чупринка / - це, за Баганом, люди з малим ідейним досвідом і т. д. ***"

Прикметно, однак, що серед учасників III НВЗ ОУН Дужий не згадав ані Василя Охримовича, ані Дарію Ребет, Мирослава Прокопа й інших, які якраз внесли величезний вклад у випрацювання програмної матерії цього збору.

Головним речником "опозиції" на конференції вийшов Василь Охримович. У логічній формі він виклав становище висланих з України представників Організації і УГВР, вказав на суть ідейно - програмних питань, що їх прийняв III НВЗ ОУН, відхід від цих позицій "компетентного чинника" і "кацетників", які стали на його боці, намагання "компетентного чинника" підпорядкувати собі протиправно всі установи визвольного руху, неоправдані закиди проти "опозиції" і т. д., в сенсі його й інших членів "опозиції" тверджень, заяв і постулатів, зафіксованих у попередньому листуванні, Платформі санацій та проекті резолюцій, що його передано Резолюційній комісії конференції.

В такому ж сенсі виступали й інші члени "опозиції". Відгук залу на доповіді Охримовича й інших "опозиціонерів" був у загальному виразно негативний, у протигагу до того, як бурхливо-схвально учасники реагували на доповідь С. Бандери і його прихильників. Не було сумнівів, що з малими

* Олег Баган, Націоналізм і націоналістичний рух: історія та ідеї. В-во КУН, 1994, стор. 152 - 153.

** Петро Дужий, Підривання авторитету Організації Українських Націоналістів насторожує. "Українська ідея і чин", № 2, 1998, стор. 103

винятками, наставлення залу до "опозиції" є, м "яко кажучи, неприхильне.

У дискусії з Охримовичем і його колегами "компетентний чинник" висунув дві головні "східняцькі гармати"- проф. Івана Вовчука /Козьолок/ і проф. Константина Кононенка. З одного боку, оба були втіленням і демонстрацією соборницького принципу з боку аранжерів, а з другого боку, - вони представляли "справжній Схід" України як речники крайньо-правих переконань, у противагу до прониклих у постанови ІІІ НВ Збору "лівизни", "есерівщини", соціалізму, "націонал-комунізму" і т. д. Обидва прекрасні оратори, діалектики і, коли треба, непогані демагоги, з немалим досвідом, головно, якщо йдеться про потребу утверджувати "генеральну лінію", в даному випадку лінію інтегрального націоналізму. Вони, як мовиться, і "поклали на лопатки" "опозицію" в першу чергу, нагнітаючи до екстремного і так уже напружену атмосферу психологічного тиску на "опозиціонерів". Не бракувало, зрештою, і без того емоцій, вигуків і образ. Остаточно "опозицію" дослівно примушено піддатися. Д.Ребет, о.І.Гриньох, В.Охримович, М.Прокоп, З.Марцюк здали свої мандати і призначення з Краю і на їх місце, наприклад, до ЗП, призначено інших, які стояли на позиціях "компетентного чинника". Переможці були переконані, що Провід ОУН в Україні схвалить рішення і постановку ІІ Надзвичайної Конференції ЗЧ ОУН та остаточно стане по її стороні. (На маргінесі нагадаємо, що К. Кононенко пізніше змінив свої погляди, критично оцінював "підпільний характер" діяльності ЗЧ ОУН в діаспорі, остаточно став на позиції ОУНз і ЗП УГВР, співпрацював з "Прологом", у 1958 р. вийшла англійською мовою його книжка "Ukraine and Russia". A history of the Economic Relation between Ukraine and Russia (1654-1917) у в-ві The Marquette University Press, Milwaukee - Wiskonsin, що її раніше українською мовою видав "Пролог").

У постановах ІІ Надзвичайної конференції ЗЧ ОУН зафіксовано, серед іншого, про справу "опозиції" в окремому розділі "По питаннях ідеологічно-політичного стану в ЗЧ ОУН". Там мовиться:

"5. Окремі члени ОУН на еміграції, діючи з рамені Організації, в її імені й на доручених їм давніше Організацією постах, відступаючи від політики Організації,

пропагували й втілювали інші наслідження в політичну практику, організаційно-устроєвий постулат Організації "єдинства, монолітності й революційної дисциплінарності" й замінювали клубно-дискусійною псевдодемократичністю, яка порушує істотні риси ОУН.

6. Окремі члени Організації в своїх публікаціях за кордоном політично виєліміновували, заперечували або приховували політичну роль ОУН у національно-визвольній боротьбі в 41-48 рр. Українська Повстанська Армія без політичного надхненника й організатора, яким є, була й буде ОУН, втрачає характер політичного національно-визвольного чинника. Така інтерпретація елімінування ОУН, яка ідеологічно, програмово й політично надхнула й організувала боротьбу УПА, цілковито збігається з тезою політичних противників про те, що "боротьба українського народу проти окупантів являла собою протирежимний протибольшевицький і протинімецький відрух, а не була національно-політичною, революційною, визвольною боротьбою".

Так само була шкідливою невірна інтерпретація фактичної ролі ОУН у творенні й роботі УГВР - верховного революційного органу й репрезентанта визвольної боротьби, що має консолідувати й координувати всі самостійницькі революційні сили.

7. Надзвичайна конференція закликає всіх членів Організації протиставитися і рішуче поборювати всі прояви й спроби внутрішньої опортунізації ідеології, програми, в політиці, стратегії та організаційних засад українського революційного націоналізму, применшування ролі ОУН, заперечування і знецінювання роботи активного членства. "У справі Бюро Проводу Надзвичайна конференція постановляла :

"1. Великий збір ОУН, згідно з устроєм, має відбуватися найменше один раз на три роки. Черговий Великий Збір ОУН - четвертий, мав відбутися в 1946 р.

На пропозицію про скликання 4-го ВЗ ОУН, ухвалену Ширшою Народою Закордонного центру ОУН у 1946 р. Провід ОУН з Краю ствердив, що немає фактичних можливостей скликати Великий Збір. Цей стан неможливості скликання триває і далі.

2. Від 1932 р. в ОУН у виключних обставинах була застосована практика в разі неможливості скликання ВЗ

ОУН, справи, які належать до його компетенцій, вирішувати відповідними конференціями.

Цей організаційний узус, продиктований умовами й konieczністю, був узаконений дотогочасною практикою визнання обов'язуючого значення за рішенням конференцій по предметах компетенцій Великого Збору. Таким же порядком останньо було обрано Бюро Проводу ОУН, вибори якого проведено нарадою ОУН у Краю 1945 р. і І Конференцією ЗЧ ОУН 1947 р.

3. Підтверджуючи konieczність і доцільність та правильність такої розв'язки, визнаються наступні засади діяння Великого Збору:

а/ Справи, які належать до компетенцій Великого Збору ОУН, в часі, коли скликання ВЗ є неможливим до здійснення, вирішуються конференціями ОУН у Краю і конференціями ЗЧ ОУН.

б/ Рішення у справах, що мають важність і значення для цілої Організації, прийняті конференцією ЗЧ ОУН, мають тимчасову зобов'язуючу силу для ЗЧ ОУН до часу розгляду й ствердження їх компетентними чинниками ОУН у краю. При односторонності - рішення набирають сили постанов Великого Збору, а при неодносторонності - такі постанови Конференції ЗЧ ОУН касуються.

в/ Справи, які мають значення і важність тільки в засягу діяльності ЗЧ ОУН, вирішується правосильно конференціями ЗЧ ОУН. "На базі цих висновків конференція прийняла такі постанови :

"1. Силою вибору Народи компетентних краєвих чинників і І Конференції ЗЧ ОУН, діяльністю ОУН кермує Провід ОУН, на чолі якого стоїть Бюро Проводу ОУН.

2. Перевибори Бюро Проводу у випадку дальшої неможливості скликання Великого Збору мають виконати конференції в Краю і за кордоном за такими нормами, як Великий Збір, на засадах устрою і порядком вищезазначеним. / Розд. г. III. З. Б. /.

3. Надзвичайна Конференція ЗЧ ОУН доручає Проводові ЗЧ ОУН підготувати проєкт нового статуту, згідно з розвитковими тенденціями ОУН і при певнім вдержуванні організаційної дисципліни."

Щодо самого ЗП УГВР II Надзвичайна конференція ЗЧ ОУН прийняла ще окремі "Ствердження і постанови":

"1. Друга Надзвичайна Конференція ЗЧ ОУН стверджує, що Провід і ціла Організація за кордоном

здійснювали політичну лінію ОУН супроти УГВР, встановлену організаційними постановами, в Краю, що неодноразово було стверджено політичними акціями й деклараціями ЗЧ ОУН.

2. ЗП УГВР по своїй назві, по характерові функціонального призначення і по способові діяльності, є делегатурним представництвом УГВР. ЗП УГВР поступово ставала тереном дії, некорисної для єдності визвольного руху.

3. В зв'язку з уступленням членів ОУН з УГВР й з Зак.Представництва УГВР, Надзвичайна Конференція вибирає в тій самій кількості нових членів ОУН на їх місце з терміном на 1 рік.

4. Члени ОУН на терені ЗП УГВР заступають лінію, ухвалену ЗЧ ОУН.

5. Члени ОУН, що мають виконні функції в УГВР, ведуть лінію, ухвалювану через УГВР. Якщо це заперечує лінію ОУН, то резигнують зі становищ в УГВР. "

Крім того, в таємних "Інформаційно-директивних повідомленнях Проводу ЗЧ ОУН" ч. 4. за листопад 1948 р. було сказано:

"Члени ОУН у закордонних частинах опинились на еміграції з різних причин - одні вийшли з німецьких концентраційних таборів, другі були на терені Німеччини перед 8.5.45 з доручення Організації, треті прибули з Краю, які відпущені або відряджені на еміграцію, четверті самовільно емігрували з краю, нарешті, є частина членів, що вступила в ОУН на еміграції. Багато з них вели боротьбу в 1941- 45 роках на націоналістичних позиціях, не будучи в той час членами ОУН.

Від 1945 р. в Організації за кордоном заіснували ферменти ревізії й заперечування основних постулатів націоналізму. Окремі члени ОУН на еміграції стали на позицію заперечення націоналізму як ідейно-політичної концепції. Вони станули на путь інспірації або толеранції наступу на націоналізм. Це робиться в різних формах, нпр., під виглядом "критики Вісниківства" й інше.

В цій атаці на націоналізм окремі члени ОУН ідейно-організаційно зімкнулись зі соціалістуючими комуністичними й атеїстичними елементами еміграції, які ведуть відверту атаку на націоналізм і ОУН під виглядом боротьби з

"фашизмом", тоталітаризмом, диктатурою, вождизмом, нетолеранцією в ОУН.

Частина членів ОУН, які входили в закордонне представництво УГВР /не всі - шість з загального числа ОУН дев'ять/, зробили з цієї установи на еміграції інструмент протиставлення ОУН і його поборення. Коли 34 ОУН приступили до УНРади як до п о л і т и ч н о г о чинника на еміграції, то в цей час Закордонне Представництво УГВР, ф о р м а л ь н о заперечуючи права т.зв. уряду УНР, у своїй декларації з того приводу сприйняло і д е о л о г і ч н о - п р о г р а м о в і з а л о ж е н н я УНР, цебто здекларувало ідейне протиставлення заложенням ОУН і п л я т ф о р м и УГВР. /Порівняти опубліковані цій темі декларації 34 ОУН і 3П УГВР/. Крім цього, в брошурі "В 4 -ту річницю УГВР", видану в інтенціях УГВР /нібито/ автор - член ОУН - розпочав ідеологічне поборення ОУН.

II Надзвичайна конференція 34 ОУН, яка відбулася 28 -31.8.1948 р., ті явища засудила й покликала відносних людей до порядку. Ті члени ОУН на конференції заявили, що складають свої мандати в 3П УГВР і зобов'язалися стати дисциплінованими членами, але фактично своїх обіцянок не виконали, ведучи й далі роботу проти Організації.

Провід 34 ОУН вживав і вживає всіх можливих організаційних заходів, щоб відновити єдинство й монолітність в Організації. В цих цілях і була скликана, зокрема, II /Надзвичайна/ Конференція, але жодних вислідів, крім дальшого погіршення стану, немає. Тому Провід 34 ОУН мусів застосувати відповідних організаційних заходів /про які Вас повідомлено окремо/ і Вас взиває стати на шлях чуйности й береження Організації від розкладу."

Як відомо, Край відкинув постанови і рішення II Надзвичайної конференції 34 ОУН, повернув мандати членам 3П та інші уповноваження членам "опозиції", підкресливши, що він вважає їх і далі членами ОУН і т. д. Край відкинув теж рішення конференції у справі Бюро Проводу. Не було мови і про якусь нараду, яка мала компетенції провести Великий Збір чи його частину, тобто, що такої наради чи іншого форуму, на якому обрали б С. Бандеру і Я. Стецька членами Бюро Проводу, не було. Натомість у "Становищі" Проводу ОУН в Україні з липня

1950 р., підписаному Юрієм Лемішем / Василем Куком /, в розділі 7, част. II, сказано однозначно : "Відносно Бюро Проводу ОУН Провід на Землях стоїть на становищі, що після того, як літом 1946 р., у зв'язку з смертю сл. п. д. Маївського - Тараса, нарада Проводу ОУН на Землях прийняла рішення про те, щоб Бюро Проводу не відновляти з уваги на малу кількість членів Проводу ОУН на Землях, Бюро Проводу ОУН фактично і формально більше не існує. Всі компетенції Бюра перейшли на Провід."

З огляду на вище сказане, говорити про якийсь "компетентний чинник" як "складову частину" неіснуючого Бюро Проводу, необрану ніколи, ба більше, виразно заперечену становищем Краю як неіснуючу, було не лише надуманою фікцією, а таки цілковитим нонсенсом. Про якусь правну базу "компетентного чинника" тут взагалі не могло бути мови. Слід теж звернути увагу на ствердження Проводу ОУН на Землях, що "всі компетенції Бюра Проводу перейшли на Провід". Це означало, що якщо хтось міг мати на еміграції претензії на відповідні компетенції, то їх могли мати передовсім члени Проводу ОУН в Україні, якими були якраз Дарія Ребет, Василь Охримович і Мирослав Прокоп.

"Становище" Проводу ОУН на Землях позбавляло "компетентного чинника" й іншої його "правної бази", що нею мала бути конференція ЗЧ ОУН з вересня 1947 р. В розділі 10, част. II, як вже було згадано вище, мовилось про те, що ця конференція не була уповноважена вибирати чи затверджувати членів Бюро Проводу. У випадку затвердження, як відомо, йшлося про Голову Бюро Проводу Романа Шухевича - Тура. Слід також нагадати, що в "Становищі" стверджувано, що "... ЗЧ ОУН в цілому ряді питань відійшли від духа і букви програмних постанов III НВ Збору ОУН " (2 - й розділ, част. 1-а).

Щодо "опозиції", то, серед іншого, Провід на Землях у 3-му пункті пропонував, що "У випадку, коли б, незважаючи на все, до злагоди (на еміграції. - А. К.) не дійшло, пропонує вислати представників з керівних членів від обох сторін на Землі для точного вияснення всіх справ, щоб ОУН на Землях могла прийняти в цих справах відповідні рішення".

Василь Охримович зголосився добровільно виконати цю місію як представник "опозиції". В той час він був організаційним референтом ЗП УГВР і водночас відповідав за ділянку політичної інформації. В цій царині він мав

великий досвід і любив її. Ще в Кракові він займався нею, маючи відношення до крайових зв'язків. Побіч організаційно-політичної роботи, на початку 1944 р. (лютий - березень) він zorganizував окрему дипломатично-інформаційну службу, до якої входило коло 15 осіб, в більшості студенти. Вони виконували переважно зв'язкові функції. Серед них слід згадати Володимира Гаврилюка, Григорія Кузьму, Дарію Дейчаківську, Ніну Самокіш, Зеновія Салія і, зокрема, брата Василя - Юліана, який підтримував головну лінію зв'язку між Галичиною і Німеччиною і часто виїжджав до Третього Рейху з дорученнями від Проводу. Частина цих людей опісля влилася остаточно в Референтуру зовнішніх зв'язків /РЗЗ/, що нею керував М. Лебець. Завданням дипломатично-інформаційної служби було виконувати теж інформаційно-політичні, а не лише кур'єрські функції, передовсім по лінії наших сусідів. Так, наприклад, Г. Кузьма призначений був на польський відтинок і підтримував контакт з представниками АК /"Армія Крайова"/ і "Репрезентацією крайовою" у Варшаві, де його зв'язковим пунктом була Ніна Самокіш. У наві'язанні зв'язків з польським підпіллям у Варшаві допомагав, зокрема, інж. Богдан Швед, який відзначився у поляків як архітектор у розбудові Варшави перед війною.

Слід пояснити, що заангажування В. Охримовича в ті справи не було випадковим чи короткотривалим. Що було йому притаманне, то це далекоглядна візія і широке видноколо його зацікавлень, які виходили поза параметри самої організаційно-політичної роботи і постійно екстраполювали його мислення та дію в ширші всенародні і зовнішньо-політичні виміри. Охримович був не лише талановитим і досвідченим діячем у самій організаційній роботі, що він виявив ще за польських часів і головню на посту Крайового Провідника ОУН на ЗУЗ. Був він політиком непересічного масштабу, цікавився ділянкою зовнішньої політики, переважно відносинами з сусідами і національними меншинами. Він належав до тих провідних членів Організації, які відстоювали необхідність ліквідації т. зв. побічних фронтів, передовсім з поляками, угорцями, румунами й іншими. Він вважав, наприклад, що ми повинні вжити відповідних заходів, щоб ліквідувати імідж українців і, зокрема, націоналістів як антисемітів та виступити в обороні євреїв. До речі, у пізніших розмовах на ці теми Охримович вказував на те, що Організація, зокрема УГВР, повинні були

видати офіційну заяву у справі єврейського питання і осудити нацистський геноцид. І він жалував, що цього не зроблено.

Звідси теж його зацікавлення політичною інформацією, без якої не уявляв собі ефективної політичної діяльності. До цих справ він підходив професійно, і в тому плані, наприклад, особливу увагу звертав на опрацювання преси, документації, інформації, на їх вивчення і аналіз. Умів теж притягнути і захопити цією справою інших, дбав про підготовку відповідних кадрів для цього і вже на еміграції, після війни, теж організував вишколи по цій лінії. Між іншим, дехто із "старої" інформаційно-кур'єрської служби брав участь у тих вишколах у 1947 -48 рр.

В той час Охримович дуже пильно займався дослідженням американської політики щодо СРСР. В тому плані він вивчав також російську політичну еміграцію. Йшлося про те, наскільки і як Вашингтон використовує російські організації, партії і середовища у своїй зовнішній політиці проти Москви, які впливи мають російські емігранти в різних урядових і наукових інституціях США і т. п. Зокрема, йшлося теж про вивчення антиукраїнських заходів російської еміграції, яка намагалася за всяку ціну відсунути "українську карту" на бік, ба більше, старалася використати її для своїх імперіалістичних намірів. Врешті, йшлося не лише про американську, а й англійську та французьку політику щодо СРСР, хоч на першому місці стояв Вашингтон. Між іншим, в 1949 р. Охримович підготував 12-сторінковий окремий елаборат про російський політикум за кордоном, що його він мав у плані пізніше розширити.

Не випадково серед матеріалів, підготовлених Охримовичем в Краю, що їх знайшло КДБ, було теж звернення до українців з пересторогою проти затій російських еміграційних імперіалістів. У ньому читаємо:

"У К Р А Ї Н Ц І ! За кордоном готуються перебрати по большевиках їхню сьогоднішню імперію другі російські імперіялісти - Керенський, Болдирев, власовці та інші. Всі вони є проти незалежності України, всі вони є за збереження цілоти сьогоднішнього СССР. Всі вони вживатимуть найрізномордніших засобів, щоб не допустити до відокремлення України від Росії. Всі вони обіцуватимуть найрізномордніші блага для українського народу від ще одної "федерації" України з Росією.

Не даймося збаламутити підступній російській імперіялістичній пропаганді. Даймо рішучу відсіч усім спробам російських імперіялістів затримати Україну під пануванням Росії.

Пам'ятаймо: всяка федерація України з Росією означатиме на ділі нове поневолення України російським імперіялізмом!

Геть російський імперіялізм! Геть від Росії! Хай живе вільна і незалежна українська республіка, відокремлена від Росії!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля”.

Після зголошення на відхід в Україну, В. Охримович передав членів, які йому підлягали, Голові референтів ЗП УГВР Л. Ребетові. Було це пізнього літа 1950 року.

УІІІ. Повернення в Україну

До своєї місії в Україну Охримович готувався дуже солідно. В першу чергу він старався максимально "підкувати" себе в основах марксизму - ленінізму та у цілій комуністичній ідеології. Водночас він дуже детально вивчав реальну радянську дійсність, зокрема, становище в Україні. В той час мешканці студентського гуртожитку на "Фіріх - шуле" в Мюнхені (для його одержання від німців доклав перших зусиль якраз Охримович, який "заангажував" для цього політв'язня М. Пасічняка) не раз бачили Василя навіть під час обіду з грубим томом Маркса чи Леніна. Охримович готував себе не лише як представника "опозиції", який мав вияснити конфліктні справи, а й, мабуть, планував залишитися в Україні напостійно і включитися в боротьбу на місці. Адже для нього було очевидним, що ряди провідних людей на Землях відчутно порідшали і їх треба було поповнити за рахунок еміграції.

Нічого дивного, що підготовка Охримовича включала теж вивчення і водночас опрацювання тактики і стратегії боротьби на сьогодні і на майбутнє, шукання нових методів дії в підсоветській дійсності в усіх ділянках життя, проти русифікації і т. п. Дехто дивувався, наприклад, що у нього знайшли навіть проекти щодо дитячої літератури, питань шкільництва, а не лише широкий вахляр революційних, політичних суспільно-економічних й інших концептів і проєкцій, необхідних для ведення підпільної боротьби. Серед іншого, він мав зі собою готові заклики від імені "Українського Визвольного Підпілля", призначені на різні випадки життя. Деякі були датовані травнем 1951 року. (Дивись Додаток 4).

На жаль, всі ці речі обминаються і часто губляться у "конфліктній матерії", з якою пов'язується справу В Охримовича паралельно зі справою Мирона Матвієнка, висланника Проводу ЗЧ ОУН. В центрі уваги ставиться саме прибуття Охримовича (як і Матвієнка) в Україну, зустрічі і перебування Охримовича з В. Куком, Романом Кравчуком й іншими провідними членами підпілля, схоплення органами безпеки, питання документів, що їх отримало ЗП УГВР з України і т. п. Притому є різні, часто протилежні, інтерпретації тих справ.

Нагадаймо, що писав про В. Охримовича Василь Кук - Ю. Леміш, тодішній Голова Проводу ОУН, Головнокомандуючий УПА і Голова Генерального Секретаріату УГВР. У його "Роз'ясненнях" до документів, що їх у 1951 - 1953 роках отримало ЗП УГВР від ОУН - УГВР в Україні, з травня 1991 р. сказано :

"Друга група зв'язкових від ЗП УГВР, очолена Василем Охримовичем, була скинена з американського літака 19 травня 1951 року на Дрогобиччині в районі Майданського лісу. Склад групи : Охримович, Мак, Рубан і Осип. Охримович відносно швидко зв'язався з місцевою підпільною організацією. Він залишив своїх зв'язкових - радистів у лісі під опіку місцевого підпілля, а сам по лінії організаційного зв'язку дійшов без пригод до мене. До того він зустрівся у районі на південь від ріки Дністер з членом Проводу Полтавою і в Рогатинських лісах з членом Проводу Кравчуком Романом / "Петром", "Максимом"/. З ними він обмінявся інформацією про становище за кордоном і в Краю. Охримович привіз пошту від ЗП УГВР, листи від Логуша, Катерини, Володимира, Стахова, від групи Левицького - Майстренка та інших. З Охримовичем я провів зиму 1951/52. Ми обговорили ряд справ, але остаточно вирішити їх повинні були на засіданні Проводу, спільно з Охримовичем. Що стосувалося повноважень ЗП УГВР, то в цьому питанні всі були однозгідні, щоб потвердити їх у тому обсягу, як вони були надані ЗП, коли відправлялися за кордон у 1944 році члени Представництва, очолені секретарем закордонних справ УГВР Миколою Лебедем.

Охримович дуже наполягав, щоб якнайшвидше встановити зв'язок зі ЗП і тому ранньою весною 1952 року відійшов до Р. Кравчука, а далі по лінії зв'язку з Карпатським Краєм, повинен був налагодити контакт зі своїми радистами, які мали знаходитись за Дністром, у районі Підкарпаття. За рік, від травня 1951 до квітня 1952, ситуація у тому терені значно погіршилась. КГБ, зміцнене спеціальними розвідочними кадрами, застосовуючи провокаторські підпільні методи боротьби, зуміло завдати сильних ударів по визвольному руху. В ту зиму загинули ще два члени Проводу ОУН - Петро Полтава - Волянський і Роман Кравчук - Максим, а рік тому, 28 листопада 1950 року загинув на Львівщині біля с. Велике Поле член Проводу Дяків Осип - Горновий. Створилося надзвичайно важке становище в ОУН і в усьому визвольному русі.

Упавших у бою Провідників не було ким замінити. Наступ ворога все більше посилювався.

Охримович, довідавшись про смерть Кравчука Романа, повинен був радше повернути знову до мене й спільно обмірковувати, як далі поступати, але він дуже чомусь поспішав зв'язатися зі ЗП по рації і доповісти про ситуацію у Краю. Цей поспіх і призвів до його провалу. Наших умовин боротьби він не знав, думав категоріями ще з часів німецького підпілля і тому зробив примітивну помилку. Замість викликати до себе по одному своїх радистів, він сам поспішив до них на зустріч і попався живим до рук КГБ. Як вдалося більшовикам захопити живими радистів Охримовича я не знаю. Найімовірніше також шляхом якоїсь провокації. Весною вони нав'язали з ним переписку, запевнили, що у них все гаразд, що ждуть його і т. п. Він повірив, пішов і загинув.

Оскільки лінія зв'язку з Карпатського Краю до Львівського була вже контрольована кагебістами, то цілком "нормально" почала приходити до мене пошта від Охримовича. Він повідомляв, що зустрівся зі "своїми хлопцями", налагодив по рації зв'язок зі закордоном тощо. У мене була й друга інформація, від моїх зв'язкових, що Охримовича живим зловили провокатори, які прийшли на зустріч разом з його зв'язковими - радистами. Котра з тих інформацій була достовірною, зразу важко було встановити. Записки від Охримовича були цілком "нормальні" і щодо форми (почерк письма, стиль, вживання привичних у західних інтелігентів латинських фраз тощо) змісту. У записці, що я її вислав Охримовичеві осінню 1952 року, я викликав його до себе на зустріч. Він пояснював, що йому необхідно витримувати контакт зі ЗП і тому прибути він не може. Так минув 1952 рік на кореспонденції між мною і "Охримовичем"...

Весною 1953 року від Охримовича знову прийшла пошта до мене. Почалась між нами переписка. Для більшої оперативності я перейшов у терен ближче до Дністра, до кінцевого пункту зв'язку Карпатського Краю. Районовий провідник Рогатинщини "Шувар" запевняв мене, що чутки про те, начебто Охримовича зловили енкаведисти, неправдиві, а зв'язок з карпатським тереном функціонує нормально. Його поведінка була дуже підозріла й я не виключав, що він може вже діє по завданні КГБ. У своїх записках я у загальній формі давав оцінку найважливішим

подіям у нас, в Україні й Союзі та в світі, а також наполягав на необхідності нашої зустрічі. У записках я пояснював йому, що прийти до нього мені важко, тому що хворий і далекі переходи мені не під силу. Листування з Охримовичем тривало все літо до осені. В одній пошті прислав він мені для підпису проєкт вітальної телеграми новообраному президентові США Гарі Трумену. До речі, проєкт такий він мені й раніше показував. Телеграми я не підписав і пояснив йому недоцільність цього, вказуючи на те, що ні американський уряд, ні президент ніде прилюдно не заявили про визнання за українським народом права на державну незалежність.

Судячи по змісту перших записок, у мене склалося враження, що Охримовича можуть прислати до мене в характері своєрідного "парламентарія" для якихось переговорів. Для цього були деякі реальні підстави. 5 березня 1953 р. помер Сталін. Почалася боротьба за советський трон. Великі шанси засісти на ньому мав Берія. Він під своїм керівництвом об'єднав КГБ - МВД у єдине міністерство. Ці два органи контролювали все життя Советської імперії. Це була фактично найвища, нічим не обмежена, абсолютна влада, держава в державі. В Україні він знімає з посади міністра МВД Строкача, який займав цю посаду з 1946 року, і ставить на його місце свою людину Мешика, а в заступники дає йому ще одну "вірну людину" Мільштейна. Вони замінюють майже усіх начальників УМВД в областях. Паралельно у пресі ведеться критика дотеперішньої національної політики партії, підкреслюються допущені помилки в кадровій політиці, ставиться вимога ставити на всі керівні посади національні місцеві кадри. У загальному вичувалась якась нова тенденція повороту до "українізації". Сьогодні маю дані, що Берія справді шукав якихось шляхів для припинення підпільної боротьби в Україні. Отже, міг для цього скористатись і послугою Охримовича. Та не врахував Берія коаліції КПСС і Советської Армії. Це його погубило. 26 червня 1953 року арештовано Берію, а в Україні - Мешика й інших його прихильників.

Після ліквідації Беріївської "змови" тон записок від Охримовича змінився. Він категорично заявив, що від рації відійти не може, що у нього ряд термінових передач на закордон і пропонував зустріч у його терені. Я повідомив, що маю коня і якимось до нього доберуся. Це було, здається, вже у вересні. Далі продовжувати ці контакти стало вже

небезпечно. Могли арештувати зв'язкових. Зв'язок перервано.

Відносно ролі Охримовича в появі цих документів, я вважаю, що він участі в цьому не брав. Це "творчість" кагебістських спеціалістів. Записки Охримовича до мене, то їх також, мабуть, вони писали, а якщо він, то з виразною метою повідомити мене, що він арештований. У записках були слова, фрази, написані за советською орфографією, якою він ніколи раніше не послуговувався. Наприклад, він пише Айзенхауер замість Айзенгавер. І досить було цієї каплі "дьогтю", щоб зіпсувати всю бочку кагебівського "меду". Та й весь зміст його записок до мене, якщо їх продумано аналізувати, давав підставу вважати, що пише їх не він, або так пише свідомо щоб остерегти, попередити перед провокацією. Я твердо переконаний, що Охримович, попавши до рук КГБ, їм не помагав, а старався зривати, провалювати їхні провокації. За це його розстріляли в травні 1954 року. "

Слід зазначити, що в приватних розмовах В. Кук неодноразово заявляв, що, ознайомившись з матеріалами у справі конфлікту, які приніс з собою Охримович, він /Кук/ й інші члени Проводу були однозгідні, щоб підтвердити повноважності Генерального секретаря зовнішніх справ УГВР М. Лебеда з 1944 року, а в справі ЗЧ ОУН і С. Бандери вони ще мали зустрітися і узгодити все остаточно. На жаль, як вище сказано, в той же час загинули і Полтава - Петро Федун, і Максим - Роман Кравчук. В. Кук не заперечував, а підтверджував, що він підписав і вислав "Становище" з 1950 року, зміст якого, як знаємо, йшов в основному по тій самій лінії, що й документи з 1953-го. У зв'язку з тим, дехто з ОУНівських "ровесників" Кука припускав, що з "певних причин" Кук хотів спихнути з себе відповідальність на когось іншого не лише за самі документи, а й за їх висилку. Адже в зимі 1951-1952 року, згідно з даними самого Кука, В. Охримович перебував разом з ним і тим самим вони мусіли обговорити питання конфлікту у всіх можливих варіантах. Після того, логічно, В. Охримович не мав потреби, ані не було йому доцільно носити з собою записки з проектами ЗП УГВР, з огляду на конспірацію. Тим більше, що вже перед тим він ознайомив з ними Полтаву і Максима. Вислати ж документи до ЗП і так входило в обов'язок В. Кука, що він, згідно з тією версією, і зробив, коли ще був на

волі / В. Кук попав у руки КДБ 23 травня 1954 року /. Те саме джерело вказувало також на інтерв'ю В. Кука, що його він дав 24 квітня 1994 року для радіо "Свобода" і в якому сказав, що: "Охримовичеві вдалося дійти до Проводу і зв'язатися по дорозі з членом Проводу Полтавою і з Крайовим Провідником Західних Земель Кравчуком і врешті зі мною. Але у 52-му році, ідучи на зв'язок до своїх зв'язкових, Охримовича зловила провокативна група, яка перехопила отих зв'язкових, з якими він приїхав. З ним попали як і с ь д о к у м е н т и (підкреслення наше -А.К.), які готовила вже ЗП як проекти. Ці документи використали в 53-му році органи КГБ і переслали як телеграми за кордон. І от ці телеграми вважають, були такими, що поглибили цей конфлікт. А насправді конфлікт був уже до цього, конфлікт набагато глибший, ніж ці телеграми. Конфлікт охоплював й ідейно-політичні, тактичні і персональні справи". Так чи інакше, В. Кук подав у своїх "роз'ясненнях", що він їх писав, серед іншого, передовсім для того, щоб "сприяти зближенню і примиренню обох крил одної націоналістичної революційної організації. Можливо, це фантастика, наївні мрії. Можливо. Але в сучасну пору це надзвичайно важлива і необхідна справа". На жаль чомусь В. Кук, відомий своїм досвідом і знанням ОУНівського мільє і "менталітету", вибрав такий "механізм" і процедуру для досягнення цієї мети, які згори засуджували його намагання на невдачу. Він не лише став однозначно по боці однієї сторони, але й навіть не зв'язався, не перевінив і не вияснив, ані не "поспілкувався" з другою стороною в цій "важливій і необхідній справі". Дехто твердить, що В. Кук робив це під тиском чи навіть "шантажем" однієї сторони, яка, зрештою, до цього часу постійно робила з нього "агента КГБ" і яка тепер його за це "реабілітувала". В усякому разі, замість з'ясувати цей комплекс справ з обома сторонами і вжити відповідних заходів, щоб дійсно посприяти принаймні злагідненню конфлікту, він поступив так, що його радше наново посилив.

Ще відносно дати схоплення В. Охримовича органами КДБ. Як уже було згадано на самому початку, А. Кириченко у своєму звіті - повідомленні М. Хрущову писав про жовтень 1952 р. КДБівське джерело у 1975 році подало, що Охримовича зловили в засідці на світанку 6 жовтня 1952 року у Войнилівському районі. М. Леґейда у серії статей "Поєдинок ", надрукованому у "Прикарпатській

правді "в другій половині серпня 1975 року, подав на основі матеріалів Івано-Франківського обласного управління КДБ, що під час схоплення Охримовича, якого взяли живим, загинув Дам'ян, колишній комендант охорони Романа Кравчука, і Довбня, а Потап вирвався. Засипати їх мав журавнівський районний СБ Буревий - Омелян Малик, до якого йшов Дам'ян з групою, не знаючи, що Буревий раніше попав у руки КДБ. Очевидно, що подібні "репортажі" КДБ робив не лише з певною цілеспрямованою метою, але й відповідно "обробляв" сам "оперативний фактаж", що й треба мати на увазі.

Якщо йдеться про Мирона Матвієйка, висланника ЗЧ ОУН, то йому взагалі не пощастило дібратися до Проводу ОУН в Україні. Ось що писав В. Кук у цих же "Роз'ясненнях":

"Найперше появились зв'язкові від ЗЧ ОУН. Їх скинено з англійського літака в ніч з 14 на 15 травня 1951 року. Очолював групу Матвієйко Мирон. Про вислання цієї групи на Україну КГБ було поінформоване й ждало на її появу. Група Матвієйка була скинена прямо до рук КГБ. На них ждала провокативна "підпільна група повстанців". Матвієйко, нічого не підозрюючи, в добрій вірі, передав під охорону "повстанців" радіоапаратуру, розповів про своє завдання і ждав на зв'язок до Проводу підпілля. Після того як катєбісти все потрібне їм вияснили, напоїли Мирона усыпляющим чаєм і літаком відвезли до Києва. Справу "парашутистів" /назва умовна/ вели й нею керували уповноважені представники московського КГБ. У Києві, а згодом у Москві, почалася "обробка" Матвієйка. Повіривши, що в Україні жодного підпілля вже немає, він погодився на співпрацю з органами КГБ. Які матеріали отримали від нього ЗЧ ОУН, мені невідомо. До мене по організаційному зв'язку прийшла одна записка від нього, у якій він призначав мені з ним зустріч. Але і спосіб, у який ця записка до мене дійшла, і її зміст вказували на те, що то робота КГБ. Щоб не наражати людей, через яких записка була передана до підпілля, я на неї не відповідав. Тут слід пояснити, що в тому часі у села заходили повстанці й про це свідоміші селяни знали, це секретом не було, так що передати повстанцям записку не представлялось трудною справою. Підпільна пошта працювала тоді нормально й записки йшли по вказаному адресу.

З більшовицької преси мені відомо, що після групи Матвієйка в такий же спосіб було закинено ще одну групу - Стеф'юка Юрія і Ореста. Вона була скинена 18 серпня 1952 року в Боринському лісі на Львівщині. З цією групою організація контакту не мала. Вона, як і перша, зразу попала до рук КГБ. Коли ж взяти до уваги, що 22 січня 1952 року в їх руки живим попався провідник Львівщини "Ярема" - Євген Пришляк, то тут КГБ вільно могло вести свою провокаторську гру зі закордонними групами ОУН, підсилючи конфлікт і ворожнечу між ними.

Що ж стосується Матвієйка, то все зв'язане з ним і людьми біля нього, почавши з травня 1951 року, було повністю контрольоване КГБ. Помер Матвієйко МIRON 10 травня 1984 року в с. Павлові Радеківського району на Львівщині й там похоронений. Остались дружина і троє його дітей - Мирослав, Дарія й Ігор ".

Для повноти образу нагадаємо, що саме МIRON Матвієйко як шеф СБ, а також деякий час керівник зв'язку з Україною, відіграв, м'яко кажучи, доволі прикру роль у розвитку цілого конфлікту за кордоном. Його "операції" проти "опозиції" причинилися великою мірою до загострення відносин всередині Організації. Від самого початку Матвієйко робив усе, щоб зміцнити позиції "компетентного чинника", про що вже, зрештою, йшла мова. Поведінка М. Матвієйка в той час була, між іншим, однією з причин, чому М. Лебедь "підозрівав" його принаймні у посередніх зв'язках з агентурою.

ІХ. Психологічно - політичний профіль

Як ми вже згадували, у В. Охримовича був великий талант не лише до організаційної роботи, але й до громадсько-політичних справ загального характеру. Він виявився, наприклад, добрим адміністратором, будучи старостою Тернопільської області в 1941 р., хоч мусів дбати в той час передовсім про саму Організацію. Знову ж, починаючи з краківських часів, коли він був членом Українського Національного Комітету, підтримував контакти з широким колом громадських і політичних особистостей, такими як, приміром, Андрій Лівицький, президент УНР, його син Микола, Василь Болюх, Микола Ковалевський, Василь Мудрий - віцемаршалок польського сейму, Микола Шаповал та багатьма іншими українськими діячами, з якими не поривав також після війни, аж до останнього часу свого перебування в Німеччині, перед відходом в Україну. Він проявив себе не лише як політик великого масштабу, але й як шляхетний, тактовний дипломат у вужчому і ширшому розумінні цього слова, як людина, що викликала симпатії, довіру і респект. Всеціло відданий справі, чесний, принциповий і прямий, він був водночас скромним і толерантним, виrozumілим, не прив'язував ваги до зовнішності, був наділений "внутрішньою харизмою", яка притягувала інших до нього як провідника.

Ідейний і відважний та водночас байдужий і безкорисливий, коли йшлося про пости, "гонори", титули і т.п. В тому відношенні, тобто коли йшлося про титули, пости і, зокрема, про владу, він був повним антиподом до С. Бандери. В конфлікті, що про нього мова, вихідною і серцевиною всього були для Охримовича програмні положення, які визначали суть боротьби за національне і соціальне визволення народу, та правно-політичні норми, які гарантували правопорядок в Організації. Вони бо виключали надужиття владою, фальш, користолюбство, диктатуру і всяку дегенерацію політичної формації. Охримович заявив одверто про свій вихід із членства ЗЧ ОУН, бо він вважав, що ЗЧ відійшли від крайових програмних позицій і прийнятих в Краю правно-організаційних норм, а крім того, він не міг толерувати будь-яких маркіявелівських практик і заходів в ім'я тих чи інших особистих владних амбіцій та прагнень. Він неодноразово

заявляв, що якщо б ОУН в Україні відкинула свої програмні позиції і повернула на позиції з-перед 1941 р., то він готовий теж зрезиґнувати з членства ОУН в Україні. Бо вирішальними для нього були, власне, ідейно-програмні засади і "чиста гра" у внутрішніх питаннях Організації, а не влада, пости, міфи, слава і т. п. Інша справа, що жодних підстав для того, щоб ОУН і цілий рух в Україні повернув "на старі позиції", взагалі не було.

Інакше - у випадку С. Бандери. Ідейний і відданий справі, він бачив, однак, ключ до всього у собі і у власній владі, яка ототожнювалась у нього з головним коефіцієнтом цілої визвольної політики і боротьби. Коротше кажучи, він ідентифікував політичну боротьбу з боротьбою за особисту владу, вважаючи, що лише маючи цю владу у своїх руках, він забезпечить ефективність і успішність націоналістичного руху і цілої визвольної боротьби. У цьому він був внутрішньо переконаний і ця переконаність творила у нього комплекс місійності, який ніколи не покидав його, постійно зміцнював амбіції та ріст і формував у ньому таку, а не іншу політичну ментальність. Отже, це не була випадковість, а тверда віра у своє післанництво. І, як звичайно, це було щось вроджене, непроминаюче і одержиме. Богдан Підгайний, один із особистих приятелів і колег С. Бандери, розповідав про те, як ще в гімназійні роки Степан Бандера подарував йому свою фотографію в козацькому строї, з дедикацією : "Козак Степан ще не гетьман". Оце "ще не гетьман" не покидало його весь час після звільнення з німецького ув'язнення, і звідси його настирливе, непохитне намагання добитися від Краю визнання як провідника всієї ОУН. Навіть його резигнація у вересні 1952 року з "Провідника" була нічим іншим, як останньою спробою і остаточним актом примусити Край "повернути" його на цей пост.

У противагу до такої політичної ментальності С. Бандери, яскравим контрастом викарбовується психологічно-політичний профіль В. Охримовича. Як уже було сказано, зустрівшись із фактом відходу ЗЧ ОУН від крайових позицій, які були для нього визначальними, а не влада, він резигнує з членства і поста в ЗЧ, бо вважає, що не ті чи інші особи, а ідейно-програмні положення є головними і визначальними у визвольній боротьбі. Це саме він зробив би стосовно до ОУН в Україні, з тих самих причин, якщо б вони виникли.

Чи можна собі уявити щось подібного у випадку С. Бандери? У нього була зовсім інша настанова і підхід до цих

справ. Він не погоджувався із змінами у програмних і організаційно-устроєвих питаннях, що їх прийняв Край на III НВЗ ОУН, але був далекий від того, щоб через те резигнувати. Навпаки, все це радше ще більше наставляло його проти резигнування, змушувало боротися за свою позицію, додаючи йому для цього наснаги, впертості і витривалості. Якщо б політичну філософію обох у владній площині представити черговістю окремих силових елементів, то дістанемо дві зовсім відмінні картини: у Бандери - організаційний пост - організаційні структури - програмні положення; в Охримовича - програмні положення - організаційні структури - організаційний пост.

Два патріоти, два революціонери, але зовсім різні політичні ментальності та психологічно відмінні особистості.

Не можна не вказати на метаморфозу, яку пройшов В.Охримович особисто від запального гімназиста, наснаженого донцовським волонтаризмом, владним ірраціоналізмом й іншими "ізмами", до зрілого, зрівноваженого політика і революціонера пізніших часів. Є у тому щось символічне. Не можна позбутися враження, що його політичний і громадський ріст та визрілість символізують паралельний ріст та визрілість ОУН і цілого визвольного руху того періоду. Бо, як писав Петро Федун - Полтава, "наш рух дозріває разом з дозріванням його учасників".

До відома членам Закордонного Центру ОУН

У підписаного, Головного Судді ЗЧ ОУН, з'явилися дня 20. XII. 46 два члени організації та прочитали письмо приблизно такого змісту: міродайні організаційні чинники знімають підписаного зі становища Головного Судді і виключають його з членів Організації - за діяльність, що виходить на користь ворогові. З прочитаного виходило, що підписаний має відклик до Збору проти того рішення, що на будуче не вільно підписаному контактуватися з чинниками, ворожими Організації і не вільно йому виявляти організаційних тайн, що після потреби підписаний буде обсервований, що прочитане рішення є правосильне, якщо не буде іншого рішення революційного трибуналу; в кінці, що підписаний має зложити судові акти на руки обох приявних.

На домагання підписаного зложити йому прочитане на письмі, представники заявили, що не можуть того зробити.

Підписаний зайняв до прочитаного становище як слідує: підписаний не приймає прочитаного до відома, тому що: а/ невідомий є підписаному той міродайний чинник, що дав рішення, б/ рішення дано без вислухання оборони підписаного, що являється кардинальним порушенням організаційного і правового порядку Організації. Супроти підписаний уважає себе далі членом Організації. Однак у виду витвореної ситуації підписаний перестає ділати як Головний Суддя і здержується від всякої організаційно-політичної діяльності. З огляду на те, що підписаний одержав мандат Головного Судді від Конференції Закордонного Центру ОУН, може він передати судові акти з браку відповідної інституції в руки Головного Контрольного, який в тім випадку являється єдино властивим. В кінці підписаний домагається, щоби справа була видвинена і вирішена правним способом і тим, щоби підписаний міг боронитися перед ставленими замітами. Вони, впрочім, і досі підписаному невідомі, бо прочитане рішення не мало ніякого обосновання. Підписаний заявив ще на кінець свою лояльність супроти Організації, мимо

очевидного надужиття влади організаційних чинників, - і жадає того самого від них.

Така була приблизно заява підписаного на відчитаний текст. За два дні один з делегатів організаційних чинників повідомив підписаного, що він має три можливості відклику: а/ до чинника, що дав рішення, б/ до революційного трибуналу і в/ до Збору.

Ціла несамоविта справа має свої глибші причини і як старий член Організації, що довгі роки займав відповідальні становища в Організації, останньо Головного Судді ЗЧ ОУН, підписаний вважає своїм обов'язком розкрити властиві причини такого невластивого поступування деяких організаційних чинників.

Підписаний стверджує, що репресійними потягненнями супроти нього частина еміграційного Проводу ОУН рішилася адміністративно-репресійними заходами зліквідувати різницю думки про політичні прийоми Організації у внутрішніх справах. Різниця та зарисувалася вже при перших стрічах членів, що перебували в концтаборах і тому були ізольовані від дій Організації в часі війни на рідних землях, з членами, що з мандату Проводу виїхали за кордон для політичної роботи. Різниці ті торкалися двох основних питань внутрішньої політики Організації, а саме : а/ організаційної побудови Організації і б/ ролі Організації внутрі української суспільности.

В часі минулої війни організаційні кадри, користаючи з досвіду, набутого в широкому розгорненні роботи, рішилися на зміну цілого ряду ідеологічно-політичних прийомів, зафіксованих II Надзвичайним Збором, що відбувся в 41-му році. До основних змін належать : а/ зміна побудови Проводу Організації і б/ переставлення Організації з монопартійних тенденцій на давню понадпартійну позицію.

До а/ : В тягу зусильної боротьби у минулій війні з многогранною проблематикою показалося доцільним розложити відповідальність за роботу Організації на цілий провід, що колегіяльно має вирішувати всі справи. Тому III Надзвичайний Збір покликав на місце одного провідника Бюра Проводу в числі трьох людей, які разом з покликаними ними Проводом відповідають колегіяльно перед В. Збором за діяльність Організації. Така теж була практика в

діяльності Проводу від того часу: всі справи вирішувано більшістю голосів членів Проводу.

До 6/ : Другою основною зміною, яку перейшла Організація, - це покинення монопартійних тенденцій у відношенні до українського загалу, і навпаки, - намагання творити коаліцію всіх елементів, що готові брати участь, або дати піддержку визвольній боротьбі. Це проявилось у творенні організаційними кадрами УПА не на партійних засадах, лиш на основі понадпартійности. УПА побудовано не як партійну, але як національну збройну силу. Йдучи за тими тенденціями, опісля УПА заініціювала при повній піддержці Організації створення УГВР Секретаріату для завершення існуючої понадпартійности національної боротьби в одному репрезентаційному і унапрямлючому державному органі.

Ті дві новини в еволюції Організації підписаний вповні піддержав на Віденській Конференції (весна 1945), на якій члени Проводу Організації, делеговані для праці за кордоном, зложили свої мандати до диспозиції Закордонного Центру, зложеного з них і з ними кооптованих провідних членів, що в той час були звільнені з тюрем. Той почин, що заіснував /і це особливо підчеркую!/ за ініціативою підписаного, мав за завдання, по - перше, поставити на чоло проводу за кордоном особу, під якої ім'ям рух розвинув свою діяльність; по - друге, включити в працю інших провідних членів, що вийшли з таборів. І там, на згаданій Віденській Конференції, створено Закордонний Центр ОУН, вдержуючи, проти голосів двох членів, засаду колегіальности рішень

Тоді саме виринуло в повній остроті питання провідництва давнього типу і питання колегіальности вирішування проводу. Кваліфікована більшість заявила за колегіальністю з тим, що представники проводу, делеговані до праці за кордоном, поставили справу колегіальности проводу як передумову передачі своїх мандатів Закордонному Центрові. Тоді Зак. Центр переняв все майно Зак. організаційного апарату і касу. Лише майно і каса Закордонного Представництва /Р33/ остали при ньому, згідно з інтенціями проводу в краю, який дав окреме вивінування для організаційної роботи і окреме для Р33.

Крім питання провідництва і колегіальности, спірним було іще питання концепції УГВР взагалі. Це питання було предметом частих розмов і, хоч не було формально

видвигнене на нарадах Віденської Конференції, цілий час тяжіло. Головно д. Карбович висував застереження доцільности втягати невипробовані елементи до проводу революційної роботи, до УГВР і заступав думку про відновлення діяльності Уряду з 30.6.41, що дає ліпші гарантії для підпільного ведення справ державного правління.

Представники краю і інші члени розмов обстоювали правильність концепції УГВР цілим рядом аргументів, яких тут не місце повторяти. Підписаний і інші підносили м. і. формально-правний момент, що коли Організація дала повну підтримку і сама заангажувалася в утворення УГВР, то тим самим Уряд з 30.6.41 перейшов до історії, згідно, впрочім, з тим, що він фактично перестав діяти по арештуванню членів Уряду. Як згадано, до ніяких вирішень в тій справі не дійшло, бо формально тієї справи навіть не торкано.

Так, отже, за кордоном створено Закордонний Центр, від якого незалежно мало діяти РЗЗ на підставі свого мандату. Встановлено певний порядок і розділено функції.

Одначе на II Конференції, що відбулася взимі 46-го року, підписаний ствердив, що нарушено постанови Віденської Конференції в цілому ряді випадків. Покликано в місце вибраного заступника Голови Проводу Зак. Центру - іншого, самовільно поширено склад Зак. Центру і завішено секретаря ЗЦ в правах члена Проводу ЗЦ. Коли надзвичайні умовини того часу, а головню потреба сейчасного ставлення роботи, могли частинно оправдати такі почини, то підношення на II Конференції ЗЦ ще раз перерішених Віденською Конференцією справ кинуло на такі почини інше світло. Повстало враження, що нарушення постанов Віденської Конференції були диктовані тенденцією втримати провідницько-диктаторську систему в побудові Організації. Бо на II Конференції ЗЦ, всупереч обов'язуючим Організацію змінам і всупереч постановам Віденської Конференції, постановлено ще раз : а/ питання побудови проводу, б/ питання Уряду 41 року - тепер уже формально.

Підписаний зайняв негативне становище до проєкту передачі диктаторських повновастей Провідникові, заступаючи правний стан, витворений III Надзв. Збором і постановами Віденської Конференції. Ту саму думку,

зрештою, заступали всі представники краю та деякі бувші в'язні і пропозицію відкинуто кваліфікованою більшістю голосів поширеного складу ЗЦ. Тоді відкинуто також проєкт комуляції Уряду 41 р. з УГВР. За таким проєктом, впрочім, не стояв ніхто з бувших членів того Уряду, за виїмком д. Карбовича. В кінці порішено справу організаційної побудови ЗЦ по думці Віденської Конференції та вибрано новий Провід ЗЦ.

Здавалося, що в кінці вирівняно різницю поглядів. Тимчасом з бігом місяців підписаному ставало ясным, що в деяких провідних кругах існують дальше реакційні тенденції у відношенні до еволюції, яку перейшла Організація в краю. Передусім цілим рядом потягнень трактовано УГВР, тою частиною Проводу, що припадково мала організаційний апарат у своїх руках, - фальшиво, вважаючи її як надбудову Організації і як базу набору симпатиків Організації, одним словом, як інструмент Організації у внутрішній політиці. Це намагання підпорядкувати УГВР адміністраційним чинникам Організації виявилось м. і. також у тому, що фінанси УГВР, які були ставлені за кордоном самостійно, підпорядковано в останніх часах Організації. Це накладання рук адміністраційних чинників Організації за кордоном на УГВР відбувається в часі, коли внаслідок силового відношення Організація через своїх членів має і так забезпечений вплив на дію УГВР. Таке політично хибне і противне краєвій постановці трактування УГВР як надбудови Організації і намагання персонально підпорядкувати Проводові ЗЧ ОУН її органи за кордоном, викликувало у підписаного поважні і основні застереження, як ознаки впертого реакціонізму.

Незалежно від того, підписаному стали відомими поодинокі потягнення низів Організації, що йшли по лінії механічних прийомів у політиці і які, хоч, може, не були переводжені по вказівках Проводу, одначе обтяжували цілу Організацію. Вину Закордонного Проводу бачив підписаний у тому, що члени ЗЧ, в масі своїй бувші в'язні або з інших причин відсталі від зв'язків, не були інструктовані про нові методи впливу Організації на суспільність і, не маючи ясных вказівок згори, стосували давні, головно механічні прийоми силою інерції.

Ілюстрацією тої інерції і заскорузлости політичних навиків послужив підписаному факт, що чільні представники юнацької сітки вперто вияснювали собі й іншим, що клич "Свобода народам і людині!" - це лише тактичний маневр і

що на ділі ми змагатимемо до побільшення сили України шляхом поневолювання чужинців, як казав давній Декалог. І вийшов курйоз, що саме зверхничку юнацького апарату д. Орлян, яка роз'яснювала їм ці справи так як вони в Організації на підставі рішень III Надзв. Збору обов'язують, знято з того посту рішенням Проводу ЗЧ невдовзі по тім, як вона мала довгі і безуспішні, як вона бачила, дискусії на ці теми з дотичними інструкторами юнацтва.

Вище згадані засоби виховування і механічно одержування карности стрічав підписаний також в рядах самої Організації, де були і тим подібні засоби стосовані та рекомендовані, як головний засіб спаяности Організації, провідними членами організаційного апарату.

Великі застереження, як вияв того самого назадництва в прийомах, будило у підписаного трактування організаційними чинниками інституцій, в яких Організація мала і так беззастережний вплив: іменно трактування Ліги УПВ і НДСУЖ. Це, що організаційні чинники, властиво, іменували членів управ можна би ще оправдати господаркою людьми. Але вдержувати організаційного комісара до нагляду над харчами оселі Ліги і довільне господарювання тими харчами зі шкодою для мешканців оселі - це вважав підписаний неморальним. Виключно мешканці оселі мали право до приділів, які їм припадали (а вони такі як кожного, що живе на картках), і Організація могла евентуально розпоряджати лише тим, що остало би як надвижка. Тим часом організаційні чинники черпали з харчів після своєї потреби, не оглядаючись на елементарні права мешканців оселі. Так, отже, безконтрольно диспонувано приватним добром, в тім випадку голодовими німецькими приділами, на очевидну шкоду поодиноких осіб. Проти того протестував підписаний у відповідальних чинників, не знаходячи зрозуміння для свого становища. Дістав відповідь, що престиж Організації вимагає мати засоби для приймання приїзних з провінції, бо на провінції приймають дуже гостинно прадставників Проводу.

Подібно фальшиво трактовано НДСУЖ. У відношенні до того товариства, створеного за повною піддержкою Організації, в якому організація має повний вплив, стосується шкідливу тактику вдержування фікції. Замість того, щоби робити певну роботу через НДСУЖ в рамках його завдань, організаційні чинники переводять пресову політику поза ним і без нього, тими потягненнями створюючи

двоторовість, в якій навіть для членів організації СУЖ буде проявом чогось неістотного, фіктивного. А маючи певну змогу переводити свої задуми в рамках НД СУЖ, було і є можливим проводити пресову політику Організації через і при допомозі НД СУЖ і не створювати непотрібного враження, що воно є зайвою інституцією. В такій поведінці бачив підписаний також шкідливий поворот до давніх практик, коли т. з. органічний сектор трактовано лише як терен акцій, проводжуваних і кермованих анонімово з укриття. У той час проводжувано всю роботу підпільно, бо всякі товариства були під ворожою контролею і тому така тактика була тоді потрібна. Але стосувати її тепер, коли ворожій контролі нема і коли всі, що виступають публічно, є розконспіровані, є лише непотрібне, але у великій мірі деморалізуюче. Створює до того враження диктаторських тенденцій.

Фікції творимо також в іншому напрямі. У "визвольній політиці", а також у летючці АБН з нагоди присуду Михайловича найшлося твердження, що УПА організував д. Б -а, хоча загально відомо, що він у час творення її був ув'язнений. Цей, на думку підписаного, недопустимий недогляд відповідних референтів міг у своїх викликати некорисні рефлексії і бути використаний противниками визвольної політики. Проти тих недоглядів уважав підписаний за конечне запротестувати перед Проводом ЗЧ, уважаючи їх об "явом культу вождівства, опрокиненого краєвою постановою.

Всі ті висловлені прояви зле впливали на мораль загалу членства, що й без того велося по лінії давніх, заміненних прийомів, ідучи шляхом найменшого опору. Відповідальні за членство кола не протидіяли таким тенденціям. В кожному разі, підписаний не стрічався з ніякими заходами, які би вияснявали членству зміну політичних прийомів, dokonану в часі війни в краю. Зате від якогось часу підписаний стрічався з твердженням, що якась "демократична опозиція" розкладає організацію за кордоном, що вона є вияв анархії, а остаточно, що вона веде диверсію в Організації. Твердження такі робили на підписаного враження, що хтось, невірною інформуючи провідних членів, відповідно наставляє їх. Знаючи докладно всі перипетії конференцій і багато потягнень деяких провідних кіл з числа бувших в "язнів, підписаний дійшов до переконання, що деякі чинники стараються свідомо чи

несвідомо перебороти краєву постановку роботи. Для вияснення тих поплутаних справ рішився підписаний представити цілу проблематику так як він її знав і так як вона тут, на еміграції, зарисувалася. Особисто підписаний абсолютно не годився з тою тенденцією, яка всупереч краєвій еволюції, всупереч ухвалам конференцій на еміграції була перепирана тими чинниками, що мали організаційний апарат у своїх руках. Підписаний, будучи переконаним, що по стількох дискусіях, переведених на конференціях, справи є зовсім ясні всім міродайним чинникам і що звертання уваги їм є тому зайвим, - чекав заповідженої чергової Конференції, щоби ще раз / вже втретє на еміграції / добиватися ясного втримування постановки роботи, з консеквенцією, що коли її переведення не буде забезпечене, підписаний не буде брати участі у працях ЗЧ ОУН і відповідати за потягнення, з якими він є незгідний. Ті свої думки висловив підписаний одверто в розмові з д. Карбовичем тому більше як два місяці.

А заки до того дійшло, в останніх часах вийшли на яв несамовиті речі. Виявилось, що цілий ряд провідних членів, у тому числі члени Проводу Організації, що на доручення виїхали за кордон, були сліджені СБ й іншими членами Організації з доручення деяких провідних осіб, що стояли на чолі організаційних апаратів. Підсилено провокаторів, організовано сексотів, обсервовано мешкання і явні розмови в публічних місцях і т. д. Все те було організоване під кнутом розправи з особами, які були критично наставлені до прийомів, що йшли врозріз з краєвою постановкою, і те своє критичне становище явно заявляли, річево мотивуючи його в кожному випадку.

Сам підписаний мав розмови з різними провідними членами, яким роз'ясняв актуальні розходження між провідними колами за кордоном, головню як стрінувся у них з певним одностороннім наставленням до порушуваних справ. У розмовах тих підписаний не зобов'язував співрозмовників до мовчання перед своїми зверхниками ані не втягав їх до якоїсь змови, ані не намовляв їх до якогось означеного поступування. Справи представляв відкрито, так як вони представлялися, для орієнтації та вирішення у своїй совісті. Співрозмовці, зрештою, були заавансованими старими членами, на постах, які, як підписаний орієнтувався, управнювали їх до участі в конференції, де ті самі справи були би порушувані.

Тим часом адміністрація Організації взялася до ліквідації проблеми поліційними засобами. У висліді того, на підставі неправдивих і перебільшених доносів, на підставі підозрінь, оснований на тих дописах, повстало у деяких кругах закордонного проводу безпідставне переконання, що приготовляється якийсь заговор, на чолі якого стоїть підписаний. Всякі розмови, контакти, а навіть формальні засідання сусідів були інтерпретовані як засідання "опозиції". При тому не спробовано в ніякому випадку, ані у відношенні до підписаного, ані супроти інших, критично наставлених членів, поставити ясне і одверте питання, що є на річі. Маючи інформації з "довірочних джерел", не старалися в тім випадку рішені круги звести до купи "підозрілих" /а в дійсності критичних провідних членів з великим організаційним стажем/ і в одвертих розмовах довідатися правду. Замість того кинено клеймо диверсії, разом з твердженням, що затим криється НКВД / листи Карбовича / і змобілізовано підчинені апарати до поліційної акції. Покликано з-поміж підчинених людей "революційний трибунал", який мав зайнятися справою під кутом радикальної ліквідації "ворожої акції". І так люди, які стали членами Організації щойно тут, на еміграції, дістали повновласті вести справу проти підписаного, що двадцять літ вірно і непохитно стояв на позиціях Організації. Складну проблематику уклали ті люди в тягу слідства /не знати, чи за особистим розумінням справи, чи на підставі інформацій своїх зверхників/ як "інтриги", які почалися з часу приїзду підписаного і Орлян. Цей низький підхід до справи і людей характеризує найяскравіше нездорові тенденції певного круга людей, а факт намірів ліквідувати фізично "опозицію" за те тільки, що певні і то численні особи заступають інші, в тім краєві думки, ніж ті, що мають в руках організаційні апарати, і змагають одверто до здійснення їх, керуючись добром справи, - цей факт є ще каригідним злочином.

Справа закінчилася покищо - "як не буде іншого рішення революційного трибуналу" (як прочитано підписаному) - рішенням еміграційних чинників, що виключає підписаного з Організації, і уділенням менших кар цілому рядові провідних членів, а в тому числі двом членам Проводу, що виїхали за кордон з дорученнями.

Підписаний має, як згадано, можливість відклику: або ще раз до чинників, які дали рішення, або до революційного трибуналу, або, в кінці, до Збору. Одначе у виду цілої

ситуації не вважає він можливим чинити які-небудь кроки у безправній атмосфері, яка зчинилася. Уважаючи себе водночас членом Організації, не вважає підписаний можливим брати активну участь в яких-небудь діях Організації за кордоном, доки не прочиститься атмосфера і доки не будуть основно усунені недоліки в Організації.

Підписаний святочно протестує проти реакційних метод, стосованих деякими організаційними чинниками у праці, а супроти членів Організації іншої думки, зокрема. Протестує проти наклепу, що за ними криється НКВД і що вони діють на користь ворога. Це є смертельна кривда, кинена з надужиттям організаційного становища. В кінці протестує проти вирішування справ без суду і без можливості оборони перед ставленими замітами. Таке поступування підриває в основі Організацію і завдає непростимі шкоди визвольній справі.

Підписаний взиває всіх друзів доложити всіх можливих старань, щоби ті сумні справи не вийшли назовні. Організація є нашим спільним добром, більше - добром цілого народу. Вдержати здібність її ділання і її авторитет є нашим кожночасним завданням.

В розумінні того, підписаний, здержуючись, як сказано, від всякої безпосередньої діяльності, буде особисто давати всяку піддержку визвольним діям, вважаючи це святим обов'язком кожного українця. Проте підписаний буде боронити своє ім'я і честь перед нападами, а для забезпечення свого життя і чести поробить всякі можливі старання.

Дня 24. XII. 46. К л і щ / Лев Ребет /

Проект резолюцій

предложений т. зв. "опозицією", прийнятий резолюційною Комісією II Надзвичайної Конференції ЗЧ ОУН /28 - 30 серпня 1948/.

Над проектом голосування не відбулося. Проект читав Бляхар.

Надзвичайна Конференція приймає як обов'язуючу інтерпретацію програмово-політичних позицій, як слідує :

I. В ідейно-політичних питаннях.

1. ЗЧ ОУН пов'язують себе у своїх ідеологічних заложеннях з тим широким розумінням націоналізму, якого суттю є визнання права кожного народу на цілковиту державну суверенність, яке впливає із природного прагнення кожної нації жити вільним життям у своїй власній самостійній державі.

2. ЗЧ ОУН не перерішують на сучасному етапі визвольної боротьби українського народу питання завершеної прецизації своїх світоглядних основ і не узалежнюють від того дії і ударности українського визвольно-революційного національного руху.

3. Виходячи з таких позицій, ЗЧ ОУН :

а/ не пов'язують свого розуміння націоналізму з жадною з досі знаних в західно-європейському світі під поняття націоналізм підтягнених, а по суті звільгаризованих рухів, в основі яких були закладені чи то ідеї расизму, примітивного національного месіанізму, імперіялізму та елітаризму.

б/ Стоять на ідейних позиціях кличів свободи людини та змагають до створення системи, в якій вона не буде безвольним знаряддям якоїсь доктрини чи організаційно-спільної форми.

4. Виходячи з таких ідейних залогень і виступаючи принципово проти імперіялізмів і імперій та захищаючи потребу справедливої розв'язки національного і соціального питання в світі, ЗЧ ОУН ставлять себе в теорії і практиці проти більшовицьких, фашистських, націонал-соціалістичних доктрин з їх ідеями кастократії і елітаризму та національної нетерпимости.

5. ЗЧ ОУН трактують проведені в краю зміни в програмових питаннях не за тактичні прийоми чи, може, й за вислід певного опортунізму, лише за започаткування істотного звороту в наших програмових елементах.

6. Проведені III Надзвичайним Збором ідейно-програмові зміни були необхідними в ситуації, коли :

а/ назовні супроти світу наш рух мав скласти докази, що має передовий і прогресивно-революційний характер, - докази, що управнювали б його стати речником нового справедливого переупорядкування міжнаціональних відносин, а тим самим стати осередною силою визвольної боротьби поневолених народів.

б/ Внутрі, супроти власного народу треба було при допоміж своїх програмових положень скласти виразні гарантії, що висувана на наших прапорах ідея УССД справді буде заключати систему політичної і соціальної свободи, свободи народу і людини.

II. В державно - устроєвих питаннях.

1. У послідовності до визнаних повище засадничих ідейних основ ЗЧ ОУН стоять на становищі, що побудовання нового державного ладу мусить проходити в тому напрямку, щоби в ньому не було місця для класової привеліованості, диктатури будь-яких державно-бюрократичних органів або партійної монополії. Згідно з постановами обов'язуючого III Надзв. Збору, ми є тому "за побудову УССД без поміщиків, капіталістів та без большевицьких комісарів, НКВД-истів та партійних паразитів".

2. Тому ЗЧ ОУН є проти комісарсько -партійного принципу в керівництві державним чи суспільним життям, тобто принципу всякої тоталітарної системи, якій протиставляє засаду "повної демократизації державного життя". / Декл. Проводу 1945 р. / Ця засада, з одного боку, перерішуватиме характер державної влади, передаючи її властивості організації кермованій народом на службі і в користь народу, а з другого, гарантуватиме рівність усіх громадян України, незалежно від їх національності, в державних та громадських правах і обов'язках.

III. В суспільно - програмових питаннях.

В питанні суспільно-економічного ладу ЗЧ ОУН, як і ціла Організація, є як проти більшовицької, так і проти ліберально-капіталістичної системи та змагають шляхом соціальної перебудови і демократизації суспільного життя до побудови суспільного ладу без класових противенств, ладу, в якому зникнуть однаково як всякі способи експлуатації працюючих, так теж комісарсько - партійні принципи керівництва громадським життям.

ПРОЄКТ РЕЗОЛЮЦІЇ, проведений т. зв. "опозицією", прийнятий резолюційною комісією II Надзв. Конференції ЗЧ ОУН.

1. ЗЧ ОУН вважають за вихідні ті політично-програмові позиції, які заняла організація в Краю в рр. 1943-44 і тим самим полишають позиції з р. 1940 в точках, які з новими позиціями є незгідні.

2. ЗЧ ОУН відмежовуються від будь-яких монопольних чи тоталітарних тенденцій супроти української нації в концепції самих визвольних змагань і державного будівництва.

3. ЗЧ ОУН, ставши на позиції чинника української революції, змагають до того, щоб бути здоровим і найміцнішим елементом в революційно-визвольних процесах і змаганнях та в майбутньому державному будівництві, але чинником не монопольним, виключним, ексклюзивним.

4. ЗЧ ОУН допускають можливість діяння також інших революційних чинників та в здоровому суперництві за ідейно-програмові і політичні вартості змагаються за свою моральну міць і силу та за свій вклад в революційно-визвольну боротьбу. Це суперництво має відбуватися по лінії якнайкращого служіння українській визвольній справі.

5. ЗЧ ОУН з повним довір'ям ставляться до всіх інших самостійницьких факторів боротьби і визвольної політики, трактують українські народні маси як повновартні елементи у визвольній боротьбі і державному будівництві. Тим самим стають на позиціях віри в український нарід і його державницьку зрілість.

ЗЧ ОУН з цього факту, що організація дає найбільший вклад, як організована політична сила, не стають на позицію окремого привілейованого чинника супроти цілого українського народу, що мало б давати право по відношенні до цього народу виступати в ролі

наказодавця і єдиного репрезентанта суверенної його волі. Натомість ЗЧ ОУН змагають за те, щоб бути основною мобілізуючою силою і, вичуваючи потреби українського народу на всіх відтинках його політичних, соціально-програмових і державно-устроєвих відтинках, бути вірними цим прагненням бійцями за їх здійснення.

6. ЗЧ ОУН мусять не тільки декларативно, але й на ділі визнавати, що ідея Самостійної України - це добро всіх українських мас і що кожна українська людина і всі шари українського народу є двигунами великого змагу за її реалізацію.

7. ЗЧ ОУН допускають і організують можливість вияву політичної думки в цілій організації, чим на практиці реалізують гасло про свободу людини в розумінні свободи думки, слова і критики, в рамках зобов'язуючого порядку.

8. ЗЧ ОУН допускають широкі круги українських політичних середовищ не тільки до самих визвольних акцій, але й до співучасті в керівництві та відповідальності за них, в конструкціях, які повстали чи повстануть у визвольних процесах.

Зокрема, ЗЧ ОУН визнають не як тактичний засіб для досягнення певних завдань, але як нову концепцію і структуру визвольної боротьби ті конструкції, що створилися в р. 1943 - 44 / УГВР, УПА /.

9. ЗЧ ОУН своєю постановкою та практичною політикою долають всіх старань, щоб не утверджувати переконання про ідентичність з ОУН чи фіктивність УГВР і УПА та будуть далі захищати належне розуміння і авторитет цього чинника.

10. ЗЧ ОУН в принципі і на ділі будуть змагатися за консолідацію українського громадського і політичного життя, зберігаючи всюди ідейні позиції цілого визвольного руху.

Тому на форумі екз. держ. центру поставлять в найближчому часі домагання реалізації своїх вимог з 5. 4. 1948 р. Далі ЗЧ ОУН мусять домагатися перебудови Нац. Ради та уряду на здорових демократичних основах. ЗЧ ОУН заявляють на Нац. Раді, що входять туди тільки іменем ЗЧ ОУН, чим відбирається Нац. Раді право говорити також іменем краєвих організованих факторів визвольної боротьби.

Питання пов'язання державного центру з краєвою боротьбою ЗЧ ОУН узалежнять від визнання всіх краєвих минулих процесів визвольних та сучасних факторів цієї

боротьби і, зокрема, від остаточної згоди на це компетентних чинників.

Д о д а т о к 3 (До основних позицій)

С е р п е н ь - 1948

Основні позиції

Йдучи назустріч ініціативам, яких метою привести внутрішнє оздоровлення і впорядкування відносин в ЗЧ ОУН, причасна сьогоднішній конференції сторона пред'являє понижче свої становища до можливостей налагодження комплексу питань, при чому відмічує, що їх потрактування рішатиме про можливості її безпосереднього включення в самий оздоровчий процес і активну працю в Організації.

I. Вступні ствердження

Можливості повного оздоровлення внутрішньо-організаційного стану в ЗЧ ОУН та виведення її політичної дії на чисті води є обумовлені рішеннястю цілої Організації за кордоном твердо і безоглядно, не тільки декларативно, але й з о б о в' я з у ю ч о, стати на позиції того звороту в житті Організації, який мав місце в 1943-44 роках на Рідних Землях. Цей зворот є фіксований офіційними документами Організації, а зокрема, постановами III НВЗ ОУН та Деклярацією Проводу ОУН з нагоди закінчення другої світової війни. Він є логічно зв'язаний з новою концепцією побудови українського політичного життя, що є накреслена у Плятформі - Універсалі й Устрої УГВР. Його істота заключається у новому змісті ідейно-програмових, політично-концепційних і устроєво-організаційних основ життя й боротьби ОУН. В цей спосіб напочатковано новий етап в історії українського визвольно-революційного націоналістичного руху. Від цього етапу український визвольно-революційний націоналістичний рух характерний тим, що він не змагається за свої командні позиції в народі, але являється реалізатором прагнень у найширших українських народних мас.

Як тому зворотіві наш рух завдячував тоді своє внутрішнє здоров'я і силу, а в народі довір'я, так і тільки від рішучого звороту в тому самому напрямку на еміграції може він відзискати втрачені тут, на внутрі, свою міць, а на зовні належний йому авторитет і позицію.

Але щоби цей зворот за кордоном наступив - необхідно : 1 / в дусі прийнятих офіційних постанов і в

згідності з краєвими тенденціями розвитку політичної думки Організації /наявними в світлі всіх можливих краєвих докунентів і матеріалів/ у т о ч н и т и ідейно - програмові, політично-концепційні і внутрішньо-устро- еві основи дальшої діяльності ЗЧ ОУН, і 2 /відповідно до них намітити практичні заходи для переставлення ЗЧ ОУН на згадані основи в практично-організаційній дії.

Виходячи з цих вступних положень, уточнюємо в наступний спосіб основи і практичні заходи для переставлення Організації.

II. ДО ПРОГРАМОВИХ ПОЗИЦІЙ

I. Ідеологічні основи

1. ЗЧ ОУН пов'язують себе у своїх ідеологічних заложеннях єдино з тим широким розумінням націоналізму, якого суттю є визнання права кожного народу на цілковиту державну суверенність і яке впливає із природного прагнення кожної нації жити вільним життям у своїй власній самостійній державі. ЗЧ ОУН не перерішують на сучасному етапі визвольної боротьби українського народу питання завершеної прецизації своїх ідеологічних основ і не узалежнюють від того дії й ударности українського визвольно-революційного націоналістичного руху. Тому ЗЧ ОУН вважають неофіційними і незобов'язуючими спроби нав'язування націоналістичному рухові на сучасному етапі будь-якого монолітного моністичного світоглядного завершення.

2. Виходячи з таких позицій, ЗЧ ОУН а н і не пов'язують свого розуміння націоналізму з жодною з досі знаних, особливо в західноєвропейському світі під націоналізм підтяганих, а по суті звільгаризованих т. зв. теорій націоналізму, в основі яких були закладені чи то ідеї примітивного національного месіанізму, чи то ідеї расизму або імперіялізму, чи, врешті, елітаризму, а н і не вбачають противними своїм ідейним позиціям ідеї свободи людини та, зокрема, її намагання перестати бути безвольним знаряддям даної доктрини чи організаційної суспільної форми.

3. ЗЧ ОУН визнають, що ідеологія українського національного визвольного руху вусловлюється в кличі "Воля народам і людині!", а своє конкретне у змістовлення

знаходить в концепціях : а/ знищення в міжнаціональних взаєминах системи національного поневолювання та експлуатування нації нацією, та б/ побудовання при цій основі такої внутрішньо-національної системи ладу, в якому держава, не маючи загарбницьких цілей та поневолених країн і пригноблених народів, ані не творячи апарату гноблення, спрямовуватиме всю людську енергію

- на побудову справедливого державного порядку, нового соціального ладу, на економічне будівництво країни та культурне піднесення народу,

- на знищення всяких способів експлуатації працюючих,

- на забезпечення людині можливостей вільно, заможно і культурно жити та розвиватися.

4. Виходячи з таких ідейних заłożeń і виступаючи принципово проти імперіялістів й імперій та захищаючи потребу справедливої розв'язки національного і соціального питання в світі, ЗЧ ОУН ставлять себе в теорії і практиці в становище противника більшовицьких, фашистських, націонал-соціалістичних чужих та й взагалі вульгаризованих, примітивізованих чи звужених власних націоналістичних доктрин, з їх ідеями кастократії й елітаризму і національної нетерпимости. Водночас в цей спосіб ЗЧ ОУН досягають можливість всеціло сприйняти і здійснювати уточнений і сконкретизований в процесі останніх років боротьби ідейно-програмовий зміст, який позначився у визначенні : а/ концепції видвигненої нами міждержавної системи, б/ засад побудови нового державного ладу і його змісту, в/ ідеї нового соціального ладу.

5. Збагачуючись новим розумінням ідейних основ українського революційного визвольного руху, ЗЧ ОУН у своїй цілості зможуть відзискати свою внутрішню ідейно-політичну злітованість, будуть могли в'язатися з життєвими інтересами мас, а зокрема, будуть спроможні сприймати всі проведені і проводжені зараз чи в майбутньому, в краю, в програмових питаннях зміни не за тактичні, чи може й вислідні певного опортунізму, "витвореного на деяких точках наближення між нашими і більшовицькими позиціями"/як думає дехто з провідних членів ЗЧ ОУН/, а за найбільш істотні для прогресивности нашої програми елементи. Тоді щойно ЗЧ ОУН будуть спроможні зрозуміти, що проведені ідейно-програмові зміни були необхідні в ситуації, коли : а/ н а з о в н і, супроти світу, наш рух мав скласти докази

передового і прогресивно-революційного характеру українських національно-визвольних змагань, докази, що управнювали б їх стати речником нового справедливого переупорядкування міжнаціональних відносин та тим самим осередньою силою визвольної боротьби поневолених націй (чого при попередньому змісті націоналізму з його кличами "Змагатимеш до поширення сили, багатства і простору Української Держави шляхом поневолення чужинців", "духами імперіялізму" і тим подібними не було можливо досягати), б/ н а в н у т р і, супроти власного народу, який фактично мусить бути основою цієї визвольної боротьби, її головним носієм, треба було скласти, при допомозі своїх програмових положень, супроти нього виразних, гарантії, що своїм змістом і формою виписувана на наших прапорах ідея УССД справді буде заключати систему політичної і соціальної свободи народу і людини /що знову ж таки при вчорашньому змісті, фіксованому так постановами II ВЗ ОУН чи іншими інструкціями 1941 р. і практиці державного будівництва того ж часу не легко було також доказувати /.

II. Д е р ж а в н о - у с т р о є в і о с н о в и

1. У послідовності до визнаваних повище засадничих ідейних основ, ЗЧ. ОУН признають, що побудовання нового державного ладу мусить проходити в тому напрямку, щоби в ньому не було місця для клясової привілейованості, диктатури будь-яких державно-бюрократичних /зокрема, поліційних/ органів або партійної монополії. Згідно з постановами обов'язуючого III НВЗ ОУН, ми є тому "за побудову УССД без поміщиків, капіталістів та без більшовицьких комісарів, енкаведистів і партійних паразитів".

2. Тому в засадах організації державного життя ЗЧ ОУН є проти комісарсько-партійного принципу в керівництві державним чи суспільним життям, тобто принципу всякої тоталітарної системи, якій протиставляють засаду "повної демократизації державного життя". Ця засада, з одного боку, перерішуватиме характер державної влади, надаючи їй властивості організації, кермованої народом, на службі і в користь народу, а з другого, гарантуватиме рівність усіх громадян України, незалежно від їх національності, в державних та громадських правах і обов'язках, та творитиме систему, в якій будуть забезпечені основні

політичні свободи : думки, віри і світогляду, слова, друку, асоціацій.

В згоді з цими принципами новий державний порядок забезпечуватиме також повне право національних меншостей плекати свою власну по формі і змісту національну культуру.

Відповідно до цих засадничих принципів і в згідності з обов'язуючими краєвими постановами, ЗЧ ОУН є : - проти офіційного накидування суспільності світоглядових доктрин і догм, - за вільне визнання і виконання культів, які не суперечать громадській моралі, - за право громадян на свободні взаємини з чужими народами, за культурні взаємини з тими народами, за право виїздів громадян за кордон для навчання, лікування та пізнання життя і культурних надбань других народів, - за відокремлення церковних організацій від держави, а простіше кажучи й узагальнюючи, згідно з якими ЗЧ ОУН у своїх виданнях заявлятимуться проти всяких обмежень громадян в їх правах, так властивих для всіх знаних дотепер тоталітарних систем.

3. В кінці, згідно зі своїм засадничим підходом до організації державного життя, ЗЧ ОУН ясно стоять в питаннях творення державної влади за встановлювання національного уряду свобідною волею народу, чим виразно відмежовуються від давніше визнаних і практично стосованих принципів творення державної влади.

4. Стоячи при тих основних засадах і загальній характеристизації майбутнього державного устрою України, і в той спосіб конкретизуючи зміст поняття УССД, ЗЧ ОУН водночас визнають повністю неправильними всі ті погляди, помітні за кордоном, які суперечать з тим змістом і за якими вважається, наприклад, "що внутрішня форма і зміст держави прийде як органічний вислід здобуття держави" /гл. "Визвольна політика", ч. 4 - 5, 1947, стор. 34/ або в яких цей зміст промовчується і обходиться.

III. Соціально - програмові основи

1. В питанні суспільно-економічного ладу ЗЧ ОУН, як і ціла Організація, є як проти більшовицької, так і проти буржуазно-капіталістичної системи, а змагають шляхом соціальної перебудови і демократизації суспільного життя до побудови безкласового суспільного ладу, в якому зникнуть як всякі способи експлуатації працюючих, так і всякі

комісарсько-партійні принципи керівництва господарським життям.

2. ЗЧ ОУН будуть видвигати у своїх писаннях на ці теми цю центральну для концепції організації нового соціального ладу ідею, якою є ідея безкласового суспільства, та будуть спрямовувати всі теоретичні розрібки на шукання шляхів для його здійснення. Водночас ЗЧ ОУН не будуть уважати обов'язуєчими для Організації становища суперечні з тією концепцією.

ПОЛІТИЧНІ ПОЗИЦІЇ

I.

1. Розвій революційно-визвольних процесів на українських землях в рр. 1942-44 вніс о с н о в н і зміни в концепцію і конструкцію революційно-визвольної боротьби. Принципова зміна заключалася в наступному : а/ п е р е с т а в к а від концепції дії одної політичної організації чи партії в надію всіх шарів українського народу, отже, ставка на народні маси, як на повновартий підмет у визвольній боротьбі і побудові держави, а не як на пасивний інструмент в руках вибраної еліти. Ця переставка була диктована в і р о ю в український нарід і його державотворчу зрілість.

Вона також була конечною тому, що існуюча до цього часу постановка Організації не була мобілізуючою для українських народних мас, а завдання визвольної боротьби переростали спроможності одної політичної організації / т. 20 пост. III. Конф. ОУН з березня 1943 р. звучить : "Визнаючи, що національне визволення і відбудова української держави залежить від участі цілого народу в боротьбі... ОУН змагає до об'єднання всіх його верств під прапором визвольної боротьби"; т. 20 постанов III НВЗ ОУН звучить: "Тільки одностайною боротьбою український народ здобуде Українську Соборну Самостійну Державу. Тому нашим завданням є залучити якнайширші народні маси до плянної активної боротьби"/. В консеквенції це довело до того, що ідейно-політичний зміст визвольної боротьби став в л а с н і с т ю ц і л о г о н а р о д у, а не тільки м о н о п о л е м одної о р г а н і з а ц і ї. Ця переставка проводилася поступенно в повстановах I, II, III Конференцій

ОУН, а завершилася в постановах III НВЗ ОУН /Пор. орг. пост. II Конф. ОУН, т. 31, де вже є спроби формулювати ці позиції: "Стоїмо за внутрішньо-організаційну, ідейно-політичну і моральну злітованість і революційну ударність, але проти замкнення Організації в собі. Стоїмо за а п о в'язання всієї діяльності і б о р о т ь б и з життєвими інтересами мас та всеціле опертя на всі верстви громадянства"/. 6/ У висліді тої переставки дійшло також до відповідних структуральних перемін у формаціях визвольної боротьби, яких виявом були прийоми в організуванні УПА на всенародній базі, а не на принципі організаційно-партійних боївок, а в дальшому - до створення всенародного верховного політичного керівництва УГВР, яка мала очолити і кермувати революційно-визвольною боротьбою у всіх її ділянках.

У противенстві до політичної концепції ОУН до 1941 р., коли підкреслювалося принцип будови держави з ґрунту о д н о ї політичної організації провідного національного активу (т. 2, II уст. пост. прогр. II ВЗ ОУН), Організація ставала в 1943 р. на п р о т и л е ж н і й позиції визвольної боротьби і державного будівництва, згідно зі своїми новими засадами державного будівництва, схваленими III НВЗ ОУН, приймаючи нову конструкцію політичного життя, зафіксовану пізніше у Плятформі УГВР. Ще тоді, коли навіть не було інших політичних угруповань, враховувано можливість їх заіснування і допускалося можливість їх позитивного вкладу у визвольну боротьбу. в/ Внаслідок цих змін не ліквідовується Організації ні не заперечується її ролі як політичного чинника, але Організація визнає всенародний керівний орган революційно-визвольної боротьби у формації УГВР.

2. У висліді змін, як під т. 1., в процес революційно-визвольної боротьби включилися найширші маси українського народу, чого виявом була побудова УПА і самої ОУН. Сама Організація, яка до 1941 р. стояла на позиціях, що є д и н о вона є виявом суверенної волі цілого українського народу (пор. Акт проголошення самостійности 30 червня 1941), зрозуміла вузькість такого підходу. Таким способом станула до боротьби не сама ОУН, яка тягне маси, але найширші маси українського народу борються за свої життєві інтереси. Тим самим ОУН стала одним з елементів боротьби - важливим, та н е є д и н и м. В с і

інші елементи є повно-вартними чинниками УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

II.

Всі ці основні зміни не були зрозумілими й узглядненими керівними чинниками Організації за кордоном.

1. ЗЧ ОУН сприйняли ці переміни не як вияв здорових природних і конечних процесів, але як тактичний маневр. Ці процеси визнається несуттєвими і тому організація залишається тут і далі на позиціях II ВЗ ОУН, кладучи натиск на збереження своїх монопольних позицій в українському громадянстві, а не на узагальнення визвольної боротьби.

2. Цей підхід до українського народу в загальному мав своє відзеркалення в розумінні ЗЧ ОУН нових факторів визвольної боротьби - УПА і УГВР. В консеквенції свого розуміння ЗЧ ОУН намагалися ідентифікувати їх до звичайного інструменту не визвольної політики українського народу, але політики Організації. Це саме у н е м о ж - л и в л ю в а л о УГВР виконати її завдання за кордоном.

3. В намаганні звести ці нові фактори визвольної боротьби /по аналогії державного будівництва 1941 р./ до інструменту ЗЧ ОУН і в невизнанні їх п о в н о - в а р т н и м и факторами цієї боротьби треба шукати постійних різниць у поглядах на характер, завдання і ролю УГВР, УПА, ОУН і, зокрема, на те, хто рішає справи УГВР: сама УГВР, чи Провід Організації, де западають рішення, чи на засіданнях УГВР, чи на засіданнях Проводу ОУН, а від осені 1946 р. практично двох членів Бюро Організації. Витворювалася така ситуація, коли двоє людей хотіли рішати в ЗЧ ОУН і зобов'язувати тих членів ОУН, які рівночасно були членами УГВР, щоб вони на форумі УГВР проводили їх рішення. Ц е п е р е к р е с л ю в а л о в с і ц і з а л о ж е н н я , н а я к и х У Г В Р б у л а п о б у д о в а н а .

III.

В дальшій практичній політиці шкідлива постановка і розходження з основними позиціями по відношенні до :

1. Закордонного представництва УГВР, зокрема, на відтинках : а/ військової політики, б/ відділу УПА за

кордоном, в/ фінансів, г/ зовнішньої політики, в тому й АБН, д/ внутрішньо-українському.

2. Цілого комплексу, що його останнім звеном є Національна Рада, а саме в тому, що ЗЧ ОУН а/ не провели перед своїм вступленням у Національну Раду вимог побудови цілої структури українського політичного життя в пляні визвольної концепції : екзильний державний центр УНР - заступник правних інтересів України, і УГВР - керівник визвольної боротьби, б/ увійшли до Національної Ради, не відстоявши перед своїм вступленням своїх вимог з 5.4.1948, в/ признали державний екзильний центр правною легальною владою, хоч державний екзильний центр не заявив свого позитивного відношення до концепції і до існуючих факторів революційно-визвольної боротьби, г/ в той спосіб залегалізовано право державному екзильному центрові не визнавати усіх процесів визвольної боротьби за час другої світової війни до сьогодні, г/ увійшли до Національної Ради іменем цілої ОУН, а не тільки її закордонних частин, чим дано право державному центрові заступати також Край і визвольну боротьбу.

Вся та практична політика потребує окремого аналізу. Вона є тут прямою консеквенцією заперечення здобутків і досвіду революційно-визвольної боротьби в останній світовій війні і по сьогодні і шкідливої переставки Організації на позиції з 1940 р.

УСТРОЄВІ ПИТАННЯ І ПРАВОПОРЯДОК В ОУН

Аналогічно до того, як в краю пройшли програмово-політичні зміни, зокрема, в розумінню ролі Організації в боротьбі народу, і Організація перейшла з елітарних і диктаторських позицій в напрямі умасовлення визвольної боротьби та проклямування демократичного змісту державности, так само в тому самому напрямі пройшла перебудова внутрішнього устрою Організації. Закинено провідницьку систему, в якій Організацією керував Провідник, вивінуваний диктаторськими повноваженнями і лише теоретично відповідальний перед Збором. Практично Провідник не був перед ніким відповідальний, бо умовини боротьби виключали нормальне функціонування Збору. Вся вирішність спочивала на одній особі, а роля Проводу в тій системі зводилася до функції штабу Провідника.

Враз зі зміною цілої програмово-політичної постановки на III Надзвичайному Зборі ОУН керму ОУН і відповідальність за політику передано в руки широкого Проводу з Бюром Проводу на чолі. Постанови Проводу ОУН (отже, Бюра і всіх членів Проводу - разом около 15 осіб) були зобов'язуючі для Бюра Проводу, яке в часі між засіданнями Проводу могло ділати лише в межах тих постанов. Рішення Бюра Проводу, які виходили поза ті межі, були опісля давані до апробати цілого Проводу. Бюро Проводу також звітувало і відповідало за свою діяльність перед Проводом. Рішення Бюра і Проводу проходили порядком голосування і були принімані звичайною більшістю голосів.

В той спосіб у противагу до особово-диктаторського принципу наступило поширення підмету влади і провідницьку систему замінено колегіяльністю і солідарною відповідальністю цілого Проводу, а позицію Провідника триособовим органом, Бюром, якого структура і функціональність є нерозривно зв'язана з діянням цілого Проводу.

В підпільних умовах ця нова система започаткувала переставку ОУН в напрямі демократизації і являлася одиноко можливою в тих обставинах консеквенцією в устроєвій ділянці переходу Організації на демократичні позиції.

Вже в останніх місяцях 1944 р. прийшло на еміграції до зудару двох тенденцій, репрезентованих, з одної сторони, провідними членами ОУН, делегованими за кордон з краю, з другої сторони, деякими провідними членами ОУН, що повиходили з тюрем і концентраційних таборів: розвоєвим тенденціям і організаційній системі, прийнятій III Збором, протиставлено намагання привернути стан з 1941 і попередніх років. Враз з намаганням на політичному відтинку, мимо заіснування УГВР, реактивувати Правління 1941 р., в устроєво-організаційних питаннях вирішенням III Збору протиставлено. намагання відновити провідницьку систему і так зарисувалася лінія засадничих різниць у поглядах на ролю ОУН, характер та співвідношення до УГВР, систему відповідальности і проводу в ОУН.

Мимо попереднього зложення до диспозиції функцій краєвими делегатами, у висліді консеквентних намагань переведення змін у головному Проводі ОУН, дійшло на

еміграції до появи Бюра Проводу в складі двох людей, які без гарантій колегіальности діяння і солідарної відповідальности цілого Проводу перебрали відповідальність за цілу Організацію, а в тому і за Організацію в Краю, не маючи, впрочім, практично ніякого впливу на дії Організації в Краю.

Так створився в ОУН на еміграції від кінця 1946 р. стан фактичної диктатури, стан незгідний з політичною тенденцією і устроєвими заложеннями ОУН.

Поява Бюра Проводу і в зв'язку з тим витворене організаційне положення від самого початку не має правної важности з таких причин:

1. Існуюче на еміграції Бюро Проводу не є покликане Великим Збором ОУН.

а/ Всякі рішення і зміни, які є виразно застережені компетенції Великого Збору, dokonані поза ним, не мають правної сили.

Як довго Збір не може зійтися, досі всі устроєві і персональні зміни можуть зайти лише позаправним порядком. В тому випадку зміни ті можуть оправдатися, коли є дійсна потреба dokonати їх і коли спосіб переведення зміни розв'язує назріле, нетерпляче проволоки питання. В тих обставинах можна погодитися на позаправні зміни і допустимі конечні коректури дорогою факту.

Тих передумов не було і нема у випадку комплектування Бюра Проводу. З еміграції нема змоги кермувати Організацією в Краю і Край ділає зовсім самостійно у всіх справах, супроти чого роля Бюра Проводу на еміграції, як керівного чинника цілої Організації, є фіктивна. На ділі, Бюро Проводу на еміграції керує тільки Закордонними Частинами Організації, а для тої функції вистарчає провід ЗЧ ОУН, покликаний на підставі Статуту ЗЧ ОУН.

У виду першого, не було потреби створювати за кордоном Бюра Проводу позаправним порядком, а, як виказала практика, неоправдане створення його викликало непотрібне замішання і кризу Організації за кордоном.

б/ Коли б навіть, з огляду на виїмкові обставини, теоретично допустити необхідність комплектування Бюра без скликання Збору, то воно могло б наступити як розв'язка справи дорогою dokonаних фактів, які мають значення лише тоді, коли дістануть потрібне визнання. Визнання це могло наступити шляхом задеклярування позитивного становища

всіми членами Проводу, а в тому мусіло б воно бути доконане також членами Проводу, висланими і перебуваючими тепер за кордоном, а даліше всіми тими членами Організації за кордоном, що на підставі Устрою мали б право брати участь у Великому Зборі. В цьому конкретному випадку вищезгадані особи, як виключно компетентні для тої справи, не були вповні і якслід узгляднені, щоб зайняти становище до пропозиції Проводу з Краю у справі комплектування Бюра Проводу.

Рішення Проводу ЗЧ ОУН, яким визнано Бюро, не має правового значення, тому що воно не лежить в його компетенції.

Подібно, наскільки скликана під зверхністю Бюра Проводу у ним створеній системі вереснева Конференція / 1947 / ЗЧ ОУН апробувала витворений стан у правному відношенні, її рішення також не має законної сили.

У виду сказаного, з хвилиною діяння Бюра Проводу на повищих підставах, повстав в ОУН за кордоном безправний стан. Безправність стану ілюструє рішення Бюра Проводу у відношенні до Головного Судді ЗЧ ОУН. Бюро Проводу, що вважало себе верховним органом цілої Організації, позбавляючи своїм рішенням становища Головного Судді ЗЧ ОУН, вибраного на підставі Статуту ЗЧ ОУН, що був опісля затверджений Проводом Організації в Краю, нарушило правний порядок ЗЧ ОУН і зламало устрій в його суттєвих заложеннях.

2. Поява Бюра Проводу дорогою факту, як це сталося, дало також під мериторичним оглядом стан неправний і незгідний з цілою політичною настановою ОУН, прийнятою III Надзвичайним Збором. Бюро Проводу ділає згідно з приписами Устрою ОУН лише в складі трьох людей і то разом з Проводом. Тим часом на еміграції воно існує : а/ в складі двох людей, б/ не має доповнюючого його Проводу, з яким разом мало б щобиш творити устроєве колегіальне тіло.

Брак тих елементів суперечить переходові Організації в Краю на систему колегіальної керми і солідарної відповідальності цілого Проводу.

У висновку всіх наведених моментів, з формальних і мериторичних причин, а також тому, що Бюро в своїй діяльності за кордоном не виправдало себе, заходить конечність :

а/ вважати справу Бюра за невіршену,

б/ вважати дотеперішні акти Бюра за кордоном за незаконні і незобов'язуючі,

в/ передати справу до вирішення найближчому Зборові,

г/ у випадку конечної потреби до часу скликання Збору можуть тимчасово, з ініціативи членів Проводу ОУН і членів Головної Ради ОУН, що перебувають за кордоном, в порозумінні з Проводом ОУН в Краю, вирішити ту справу члени Організації за кордоном, які на підставі Устрою мають право брати участь у Великому Зборі. Одначе Бюро Проводу мусить бути побудоване згідно з правно-устроєвими і програмово-політичними заложеннями III Збору ОУН.

Організацію на еміграції слід перебудувати в систему, яка а/ забезпечила б усім членам активний вплив на політику Організації у всіх справах, б/ гарантувала би поділ функцій законодатних, виконних, контрольних та судових органів Організації, та в/ допустила би вплив членів на їх обсаду.

У К Р А І Н С Ь К А М О Л О Д Ї !

Пам'ятай: тільки божевільний, злочинець або зрадник народу може боротися в наступну війну за перемогу московсько-большевицьких тиранів!

Кожен національно і класово свідомий українець і українка будуть боротися в наступну війну тільки на знищення большевицької тюрми народів, за своє національне і соціальне визволення, за незалежну і соборну, українську державу!

Твій обов'язок - йти в першій лінії цієї боротьби!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А І Н С Ь К І С Е Л Я Н И, Р О Б І Т Н И К И, І Н Т Е Л І Г Е Н Т И І В С І У К Р А І Н С Ь К І П А Т Р І О Т И !

Московсько-большевицьке панування на Україні зможе бути повністю повалене! Україна повністю визволена тільки шляхом всенеродного збройного повстання у відповідний момент! Такий момент може прийти в ході наступної війни. Сигнал до такого повстання подасть Українська Головна Визвольна Рада (УГВР) - найвищий загальнонаціональний керівний орган українського визвольно-революційного руху. Слухайте цього сигналу! Всі, як один, станьте тоді на заклик УГВР! Від масової участі українських патріотів у цьому повстанні, від відваги і жертвенності всіх українських людей, від дисциплінованості та ідейності повстання залежатиме наша перемога!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А І Н Ц І !

За кордоном готуються перебрати по большевиках їхню сьогоднішню імперію другі російські імперіялісти - Керенський, Болдирєв, власовці та інші. Всі вони є проти

незалежності України, всі вони є за збереження сьогоденного СССР. Всі вони вживатимуть найрізномордніших засобів, щоб недопустити до відокремлення України від Росії. Всі вони обіцуватимуть найрізномордніші блага для українського народу від ще одної "федерації" України з Росією!

Не даймося збаламутити підступній російській імперіялістичній пропаганді! Даймо рішучу відсіч усім спробам російських імперіялістів затримати Україну під пануванням Росії!

Пам'ятаймо: всяка федерація України з Росією означатиме на ділі поневолення України російським імперіялізмом!

Геть російський імперіялізм! Геть від Росії! Хай живе вільна і незалежна українська республіка, відокремлена від Росії!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А І Н Ц І !

Ми є, безумовно, за мир, але за мир в умовах національно-державної незалежності усіх народів, в тому числі і народу українського.

Сьогоднішній мир перекреслює свободу та незалежність України та багатьох інших народів Східної Європи та Азії. Сьогоднішній мир є миром імперіялістичним, розбійницьким!

Ми є проти такого миру! Геть такий мир! Хай живе воля народів і людини! Хай живуть незалежні національні держави усіх народів світу!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А І Н Ц І ! В С І П О Н Е В О Л Е Н І Н А Р О Д И С С С Р !

Сьогоднішній мир побудований не на високих принципах справедливості, не на високих принципах волі для всіх народів, а на звірячому законі імперіялізму - на законі поневолення одних народів іншими.

На Сході Європи і в Азії сьогоднішній мир перекреслює і топче волю і незалежність України, перекреслює й топче волю та незалежність усіх інших неросійських народів СССР і країн т. зв. народної демократії!

В цій частині земної кулі сьогоднішній мир узаконює і зберігає найреакційнішу в світі московсько-большевицьку тюрму народів, найжорстокіший у світі московсько-большевицький імперіалізм!

В цій частині земної кулі сьогоднішній мир дає большевицьким народовбивцям вільну руку в їхній злочинній політиці гноблення, визиску народів і працюючих мас у їхній політиці винищування цілих народів!

Ми не можемо бути за такий мир! Геть з таким миром! Смерть московсько-большевицьким імперіялістам! Хай живе воля народів і людини!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А І Н Ц І

Ми будемо вважати злочином усяку війну тоді, коли в світі буде повністю здійснена ідея незалежних національних держав усіх народів, в тому числі і народу українського, тоді, коли в світі буде повністю знищений всякий імперіалізм.

Сьогодні цього немає! Сьогоднішні міжнародні відносини є відносинами типово імперіалістичними. На сході Європи і в Азії десятки старих і культурних народів поневолюються московсько-большевицькими імперіялістами.

В таких умовах ми осуджуємо тільки війни імперіалістичні - війни за підкорення чужих країн і других народів.

Війни неімперіалістичні, війни визвольні, війни, що їх ведуть народи та пригноблені суспільні класи за свою волю, за незалежні собі національні і соціальні права, за своє краще життя - ми вітаємо як справедливі, священні війни!

Геть імперіалізм! Геть імперіалістичні війни! Хай живуть мир і дружба між народами в умовах національно-державної незалежності усіх народів світу!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

УКРАЇНСЬКІ ЧОЛОВІКИ!

Хто з вас чує силу та відвагу перейти в підпілля - хай не іде до армії, коли буде проголошена мобілізація! На воєнних фронтах вас чекає масова загибель! Заздалегідь собі приготуйте конспіративні криївки! Там ви зможете заховатись перед МГБ. Забезпечтеся в зброю і Скриваючись індивідуально, будьте готові на кожний заклик підпілля!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ, РОБІТНИКИ, ІНТЕЛІГЕНТИ!

Лише відокремившись від Росії та побудувавши свою незалежну національну державу, український народ зможе зажити на своїй землі справді вільним, справді заможним, справді щасливим життям!

Перетворім наступну війну у війну за відокремлення України від Росії, за наше визволення з-під вікового російсько-царського і російсько-большевицького ярма, за побудову нашої власної незалежної, національної держави!

Геть московсько-большевицьких окупантів з України! Хай живе незалежна і соборна українська держава!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

УКРАЇНЦІ!

Протягом трьох сторіч гинули українські люди на всіх кінцях російської імперії і поза її межами за інтереси російських імперіялістів. В заплату за це російський імперіялізм ще раз жорстокіше поневолював, гнобив та експлуатував Україну та український народ.

Доволі цього! Доволі боротися і вмирати за інтереси наших гнобителів! В наступну війну будемо боротися і вмирати тільки за визволення України з-під московсько-большевицького ярма, за відокремлення України від Росії, за побудову незалежної і вільної української держави!

Геть від Росії! Смерть російським імперіялістам -
найлютішим ворогам волі і незалежності України!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

Помиляються московсько-большевицькі гнобителі,
якщо думають, що в наступну війну український народ буде
боротися за їхню перемогу!

Український народ не буде більше проливати свою
кров за російську тюрму народів, за інтереси своїх
московсько-большевицьких катів-окупантів!

В наступну війну український народ буде боротися
тільки за повалення московсько-большевицького ярма над
Україною, за своє національне і соціальне визволення, за
побудову незалежної Української республіки!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

УКРАЇНЦІ - БІЙЦІ І КОМАНДИРИ СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ!

В наступну війну не воюйте за Сталіна, за
большевицький гнобительський і експлуататорський лад! В
наступну війну боріться за своє національне і соціальне
визволення, за відокремлення України від Росії, за побудову
незалежної і соборної української держави!

Шукайте зв'язки до українського визвольного
підпілля, до УПА і організовано переходіть на їх сторону!
Робіть це особливо тоді, коли большевицькі імперіялісти
будуть зазнавати невдач на воєнних фронтах, коли почне
тріщати большевицька тюрма народів!

Якщо не зможете з якихось причин перейти на бік
УПА, тоді переходіть на бік противників ССРСР! Переходіть
організовано, цілими відділами! Переходячи, заявляйте, що
ви це робите на доручення УГВР та УПА.

Від противників ССРСР домагайтеся творення
українських військових формацій, з українським
командуванням, під українськими національними прапорами.
Скрізь заявляйте, що ви перейшли на бік противників ССРСР
для боротьби за національно-державне визволення України.
Підкреслюйте, що за інші цілі ви боротися не будете!

Заявляйте, що за самостійну Україну ви хочете боротися тільки під керівництвом УГВР!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А Ї Н Ц І !

Ми не маємо до вибору між щастям миру або нещастям війни. Ми маємо до вибору лише між пеклом московсько-большевицької неволі в умовах миру або нещастям нової війни.

Оскільки лише війна дає деякі надії на визволення з-під московсько-большевицького ярма в найближчий час, - ми чекаємо на таку війну.

В ім'я волі, в ім'я знищення московсько-большевицької тюрми народів, в ім'я нашого і наших дітей кращого майбутнього - ми готові перенести навіть ще одні страхиття нової війни!

Хай живе воля! Хай живе вільна і незалежна українська держава! В ім'я волі, в ім'я незалежності України, в ім'я нашого кращого майбутнього ніяка жертва не може бути завелика!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А Ї Н Ц І !

Війну, яка вестиметься проти московсько-большевицьких імперіялістів в ім'я національного і соціального визволення підсоветських народів і працюючих мас, у тому числі і народу українського, в ім'я національно-державної незалежності України та інших народів ССРСР, в ім'я суверенного права підсоветських народів самим рішати про свій внутрішній лад, - ми зустрічатимем як справедливую, визвольну війну волелюбних народів світу проти найжорстокіших у світі гнобителів та експлуататорів. Ми радо підемо з тими народами як їхні щирі друзі та союзники.

Всяку ж війну проти СССР, в якій заперечуватимуться справедливі національні і соціальні вимоги українського та інших підсоветських народів, - ми розглядатимем як нову війну імперіялістичних та противизвольних сил як війну, цілі якої не мають нічого спільного із справжніми інтересами поневолених народів та працюючих мас СССР.

Таку імперіялістичну та противизвольну війну ми старатимемось використати для свого національного і соціального визволення шляхом розгорнення власної визвольної революції.

Кожного, хто виступатиме проти нашої справедливої визвольної війни, - будемо вважати нашим ворогом!

Хай живе священна визвольна війна проти московсько-большевицьких гнобителів та експлуаторів! Геть усякий імперіялізм! Геть імперіялістичні війни! Хай живе воля народів і людини! Хай живе самостійна і соборна Україна!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

УКРАЇНЦІ І ВСІ ПІДСОВЕТСЬКІ НАРОДИ !

Головними паліями війни є сьогодні московсько-большевицькі тирані - Сталін, Молотов, Малінков все злочинне кремлівське політбюро! Це вони розв'язали війну в Кореї! Це вони наказали включитися в цю війну своїм китайським маріонеткам! Це в першу чергу вони своєю непримиримою провокативною політикою зривають усі спроби мирно полагодити корейський конфлікт! Це насамперед вони сьогодні хочуть підкорити під своє панування щонайменше всю Європу й Азію! Це насамперед вони сьогодні готові кинути все людство в пекло атомної війни. Смерть московсько-большевицьким агресорам! Смерть московсько-большевицьким претендентам на світове панування! Вони сьогодні найлютіші вороги народів та працюючих мас СССР та всього світу!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А Ї Н Ц І І ВСІ НАРОДИ СССР !

Перетворім наступну імперіялістичну війну у війну визвольну - за повалення московсько-большевицької тюрми народів і працюючих мас, за перебудову СССР на принципі незалежних національних держав усіх підсовєтських народів, за побудову у власних незалежних національних державах справжнього демократичного ладу і справжнього безкласового суспільства!

Хай живуть незалежні національні держави усіх підсовєтських народів! Воля народам! Воля людині! Смерть московсько-большевицьким гнобителям!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А Ї Н Ц І І ВСІ ПІДСОВЄТСЬКІ НАРОДИ !

Весь большевицький крик і рух за мир - це суцільний, жорстоко цинічний обман народів і працюючих мас!

Не дамо сабе обманути брехливій і підступній большевицькій пропаганді! Московсько-большевицькі злочинці хочуть сьогодні війни, а не миру! З цією метою вони розв'язали війну в Кореї. Пропаганда за мир служить їм тільки за димову заслону, якою вони хочуть прикрити свою підготовку до нової війни. Геть московсько-большевицьку імперію! Смерть московсько-большевицьким імперіялістам!

Українські патріоти! Всі свідомі підсовєтські люди! Скрізь, де лише можете, зривайте маску миролюбців з московсько-большевицьких агресорів! Скрізь, де лише можете, розкривайте їхнє злочинне обличчя нових претендентів на світове панування, їхнє криваве обличчя паліїв нової війни!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А Ї Н Ц І І

Тільки божевільний, злочинець, або зрадник народу буде боротися в наступну війну за перемогу московсько-большевицьких гнобителів!

Кожний національно та клясово свідомий українець та українка будуть боротися в наступну війну за повалення московсько-большевицької тюрми народів і працюючих мас, за знищення ненависного большевицького ярма, за визволення народів і працюючих мас з большевицької національної, політичної і соціальної неволі!

Кожен національно і клясово свідомий українець та українка будуть боротися в наступну війну за відокремлення України від Росії, за побудову на українських землях незалежної і соборної української республіки - республіки без чужеземних хазяїв і наставників, без поміщиків, капіталістів та партійних паразитів в роді сьогоднішніх большевицьких вельмож, республіки без диктатури і терору!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А І Н С Ь К І Ч О Л О В І К И І Ж І Н К И !

Ні одного цільного пострілу, ні однієї добровільної краплі крові в наступну війну за перемогу московсько-большевицьких гнобителів та експлуататорів!

Всі наші сили і знання, всю нашу кров - лише на боротьбу проти московсько-большевицьких поневолювачів, за відокремлення України від Росії, за побудову на українських етнографічних землях незалежної і соборної української держави із справедливим та передовим політичним та суспільно-економічним устроєм!

Геть чужинецьке московсько-большевицьке панування з України! Хай живе незалежна і соборна Україна!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А І Н С Ь К І І Н Т Е Л І Г Е Н Т И !

У війну, яка наближається боріться разом з народом і на чолі народу за знищення московсько-большевицької тюрми народів і працюючих мас, за визволення України з - під панування московсько-большевицьких імперіялістів, за побудову на українських землях незалежної і соборної

української республіки, за справжню демократію і за справжнє безкласове суспільство в майбутній незалежній Україні! Ініціюйте таку боротьбу, йдіть у її першій лінії! Піднімайтеся до рівня організаторів і керівників визвольної боротьби українського народу!

Скрізь на місцях своєї праці створюйте московсько-большевицьким окупантам найрізноманітніші труднощі! Скрізь гальмуйте справність большевицької воєнної і адміністративної машини! Скрізь зривайте большевицькі пляни! Не виступайте проти робітників і колгоспників! Пособляйте в їхньому опорі проти московсько-большевицьких гнобителів!

Слухайте заклик керівних органів українського визвольно-революційного руху - УГВР, Головного Командування УПА, Проводу революційно-демократичної ОУН! Виконуйте ці заклики відважно і жертвенно!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

**УКРАЇНЦІ - ТІ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЄТЕ АБО БУДЕТЕ ПЕРЕБУВАТИ
В РЯДАХ СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ !**

Від вас у найбільшій мірі залежатиме вислід майбутньої війни. Доля українського народу, доля українських працюючих у майбутню війну буде у ваших руках. Ви можете і ви повинні завдати вирішального удару по воєнній і державній машині московсько-большевицьких гнобителів. Ваш обов'язок у наступну війну - обернути вашу зброю проти московсько-большевицьких катів, на знищення большевицької тюрми народів, за побудову незалежної і соборної української держави! Хай живе вільна і незалежна Україна! Геть московсько-большевицьких окупантів з України!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

У К Р А Ї Н С Ь К І Р О Б І Т Н И К И !

У війну, яка наближається, боріться не за перемогу московсько-большевицьких ворогів народу, а за їх повалення, за знищення большевицької тюрми народів і працюючих мас, за відокремлення України від Росії, за побудову на українських землях незалежної і соборної української республіки, за справжню демократію і за справжнє безкласове суспільство у вільній Україні!

Пам'ятайте: без визволення національного не може бути визволення соціального. Доки над Україною пануватимуть російські чи будь-які інші імперіялісти, доти українська робітнича класа ніколи не піднесеться на вищий рівень життя, доти вона не здобуде належних собі політичних і соціальних прав. Це забезпечить тільки незалежна українська держава!

Таємно, але масово саботуйте виробництво! Не включайтеся у соцзмагання, у стахановський рух, на беріть понаднормових зобов'язань, не перевиконуйте норм, таємно ушкоджуйте машини, створюйте різні труднощі на виробництві, якнайширше самозабезпечуйтеся за рахунок державного майна!

Масовим опором і саботажем завдамо могутнього удару по большевицькій військовій машині!

Слухайте вказівок і закликів українського визвольно-революційного руху під керівництвом УГВР! Виконуйте їх точно і жертвенно!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ І УКРАЇНСЬКІ КОЛГОСПНИКИ ТА КОЛГОСПНИЦІ !

Війна, яка наближається, має стати могилою для московсько-большевицьких гнобителів та експлуататорів. Наше завдання - якнайширше використати цю війну для повалення московсько-большевицького панування над Україною, для знищення московсько-большевицької тюрми народів, для відокремлення України від Росії, для побудови на українських землях незалежної і соборної української республіки - республіки без поміщиків і капіталістів, без партійних вельмож та партійних гайдуків, без колгоспів та концтаборів, без диктатури і терору!

Таємно, але масово саботуйте колгоспні роботи! Саботуйте збір хліба, здачу хліба державі! Ушкоджуйте комбайни, молотілки, косарки! Ушкоджуйте машини, які призначені до вивозу зерна з колгоспів! Якнайширше забезпечуйтеся за рахунок колгоспного хліба! Створюйте московсько-большевицьким гнобителям під час війни найрізноманітніші труднощі на селі!

Слухайте вказівок та закликів підпілля під керівництвом УГВР! Воно вам завжди в пору скаже, що і як робити!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ, РОБІТНИКИ, ІНТЕЛІГЕНТИ!

Тією силою, яка є д и н а може використати в с я к у війну проти СРСР в напрямі повного визволення України є сьогодні українське визвольне підпілля. Тому то найважливіший національний обов'язок кожного українця і українки сьогодні - дати підпіллю якнайширшу та якнай - жертівнішу підтримку!

Травень, 1951 р.

Українське Визвольне Підпілля

ТОГО Ж АВТОРА:

На новому етапі, в-во "Пролог, 1965 р.

За сучасну концепцію української революції, в-во "Сучасність", 1970 р.

Динаміка визвольної боротьби, в-во "Сучасність", 1973 р.

Між двома революціями, в-во "Сучасність", 1974 р.

До перспектив нашої політики, в-во "Сучасність", 1977 р.

Яка орієнтація? В-во "Сучасність", 1981 р.

Край, еміграція і міжнародні закуліси, видання Політичної Ради ОУН за кордоном, 1982 р.

На перехідному етапі - "гласність", "перебудова" і "демократизація" в Україні, видання Українського Вільного університету, 1990 р.

Вступ до міжнародних відносин, част.І, видання Львівського Державного університету ім. І.Франка, 1993 р.

Вступ до міжнародних відносин, Курс лекцій, в-во "Світ", 1995 р. (поширене і доповнене видання ЛДУ)

Від насильної до мирної революції, видання Політичної Ради ОУН за кордоном, 1996 р.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

1. Андрущишин - стор.22
2. Арсенич - стор.86
3. О.Баган - стор.85,86
4. С.Бандера - стор.4,6,8,9,11,13,17,24,30,32,41,
42,43,45,46,47,48,49,50,51,52,53,59,60,67,68,71,
72,74,,82,83,84,85,86,91,100,104,105,106
5. С.Баран - стор.27
6. В.Безкоровайний - стор.27,28
7. Л.Берія - стор.99
8. Бляхар - стор.117
9. В.Болюх - стор.26,27,104
10. М.Болюх - сотр.27,29
11. О.Бріль - стор.27
12. Бусел - стор.86
13. І.Бутковський - стор.69,72
14. М.Вильницький - стор.23
15. І.Вовчук - стор.61,62,87
16. Р.Волошин - стор.8,34,38,86
17. Є.Врецьона - стор.46,52,53,60,67
18. М.Гаврилишин - стор.23
19. В.Гаврилюк - стор.93
20. Б.Галайчук - стор.40
21. Д.Гнатківська - стор.25
22. В.Головацький - стор.21
23. В.Голубничий - стор.31
24. О.Гринкевич - стор.28
25. І.Гриньох - стор.14,37,38,40,41,52,60,69,72,74,87
26. М.Грицай - стор.40,47,48,52
27. В.Гулька - стор.23
28. Гук - стор.73
29. Дам'ян - стор.102
30. Д.Дейчаківська - стор.93
31. М.Дужий - стор.38
32. П.Дужий - стор.86
33. О.Дяків - стор.97
34. М.Залізняк - стор.23
35. О.Залізняк - стор.23
36. Ю.Залізняк - стор.2,23
37. В.Зварич - стор.27,28
38. Р.Ільницький - стор.41

39. Карбович - стор.115
40. Я.Карпинець - стор.25
41. Я.Клим - стор.83
42. А.Кириченко - стор.18,101
43. М.Ковалевський - стор.104
44. Коваль - стор.73
45. Козловський - стор.25
46. Л.Комар - стор.40
47. Є.Коновалець - стор.25,32
48. К.Кононенко - стор.87
49. Р.Кравчук - стор.86,96,97,98,100,102
50. О.Крушельницька - стор.24
51. В.Кузьма - стор.23
52. Г.Кузьма - стор.93
53. В.Кук - стор.18,19,92,96,97,100,101,102
54. С.Кутовий - стор.28
55. М.Лебець - стор.6,7,8,9,25,32,33,35,40,41,45
68,72,73,74,75,79,93,97,100,103
56. М.Леґейда - стор.101
57. Ю.Леміш - стор.97
58. С.Ленкавський - стор.41,47,51,69,70
59. А.Лівицький - стор.104
60. М.Лівицький - стор.104
61. З.Луговий - стор.27
62. Ю.Магур - стор.19
63. Д.Маївський - стор.7,34,47,48,52,86,92
64. Д.Мануїльський - стор.14
65. О.Малик - стор.102
66. З.Марцюк - стор.45,46,52,69,72,74,87
67. М.Матвієнко - стор.19,96,102,103
68. З.Матла - стор.7,8
69. Г.Мацейко - стор.25
70. О.Мацілінський - стор.23
71. І.Медвідь - стор.27
72. А.Мельник - стор.30,32,59
73. Мешик - стор.99
74. П.Мірчук - стор.50
75. Ч.Міхаловський - стор.25
76. М.Млинко - стор.27
77. І.Мосьціцкі - стор.25
78. В.Мудрий - стор.104
79. Мур - стор.73
80. К.Осьмак - стор.38

81. П.Орлович - стор.38
82. І.Охримович - стор.20
83. І.-О.Охримович - стор.2,20
84. І.Охримович-Сивко - стор.2,21
85. Л.Охримович-Соколовська - стор.2,22
86. М.Охримович (П'єсьцьоровська) - стор.20
87. М.Охримович - стор.20,30
88. М.-Й.Охримович - стор.22
89. О.Охримович - стор.4
90. Ю.Охримович - стор.20,21,22,30,93
91. Я.Охримович - стор.20,21
92. О.Павлусь - стор.23
93. М.Пасічник - стор.96
94. Є.Петерзіль - стор.29
95. Б.Перацький - стор.25
96. Б.Підгайний - стор.25
97. В.Потішко - стор. 38,84
98. Є.Пришляк - стор.103
99. М.Прокоп - стор.16,35,38,39,40,41,69,72,74,86,
87,92
100. Д.Ребет - стор.35,36,38,40,41,42,49,50,52,53,59,
60,68,69,71,72,81,86,87,92
100. Л.Ребет - стор.25,41,42,43,49,54,69,71,72,81,83
101. В.Роговський - стор.28
102. О.Рубан - стор.19
103. М.Руда - стор.29
104. І.Савицька-Козак - стор.48
105. З.Салій - стор.93
106. Н.Самокіш - стор.93
107. І.Сім'янчук - стор.38
108. О.Скородень - стор.27
109. Смулка - стор.73
110. М.Сивко - стор.21
111. І.-О.Сиротюк - стор.22
112. М.Соколовський - стор.22
113. В.Старосольський - стор.28
114. В.Стахів - стор.41,46,69,83,97
115. М.Степаняк - стор.59
116. Ю.Стеф'юк - стор.103
117. С.Стецько - стор.86
118. Я.Стецько - стор.6,8,33,41,47,48,49,52,60,61,62,
63,66,69,91
119. М.Стиранка - стор.69

- 120. Строкач - стор.99
- 121. Р.Топольницький - стор.27
- 122. П.Федун - стор.97,100,101,106
- 123. Д.Цісик - стор.26
- 124. М.Хрущов - стор.18,101
- 125. Л.Шанкавський - стор.35,38,40
- 126. Б.Швед - стор.93
- 127. Р.Шухевич - стор.7,8,9,34,35,40,48,49,50,86,92
- 128. Чабан - стор.73
- 129. М.Яворівський - стор.40

З М І С Т

1. Передмова.....	3 стор.
2. На жертівнику Вітчизни.....	17 стор.
3. Нашадок славетного роду.....	20 стор.
4. Під німецькою окупацією.....	30 стор.
5. Співтворець УГВР.....	35 стор.
6. У вирі перших зударів між "краєвиками" і "кацетниками"	40 стор.
7. Принциповий захисник крайових позицій визвольного руху.....	51 стор.
8. В обороні ЗП УГВР.....	59 стор.
9. У центрі загостреного конфлікту.....	74 стор.
10. Повернення в Україну.....	96 стор.
11. Психологічно-політичний профіль.....	104 стор.
12. Додатки.....	107 стор.
13. Того ж автора.....	147 стор.
14. Іменний покажчик.....	148 стор.

